

CÂNDELA DE MONTRÉAL

LA CHANDELLE DE MONTRÉAL

Anul XXI Nr. 1

ianuarie februarie 2017 –

48 pagini

GILLES VIGNEAULT

Gilles Vigneault, chanteur, chansonnier, poète et éditeur (Natashquan, Québec, 27 octobre 1928) contribue à donner un nouvel élan à la chanson québécoise et à propager la culture québécoise à l'étranger.

En 1960, Gilles Vigneault chante pour la première fois en public sa pièce Jos Montferrand. C'est le début pour lui d'une course folle, d'une boîte à chansons à l'autre, aux quatre coins de la province. Connue et célébrée autant chez nous qu'en France, il n'hésite pas à défendre d'abord et avant tout sa contrée natale, qu'il adule, composant au fil de son parcours plusieurs odes au Québec et à ses habitants, dont Mon pays, Les gens de mon pays, Gens du pays ou Il me reste un pays. Conteur, poète et chanteur, c'est l'un des artistes les plus honorés ici comme à l'étranger. Il est très bien reçu par les auditoires anglophones, cela, malgré sa prise de position souverainiste bien connue.

Il touche son auditoire par la force transparente de la poésie, de la sincérité et de la jeunesse qui émanent de ses textes. MON PAYS (1964), chanson vibrante, le fait connaître au Canada et à l'étranger et, pour bon nombre de Québécois, acquiert presque le statut d'hymne national.

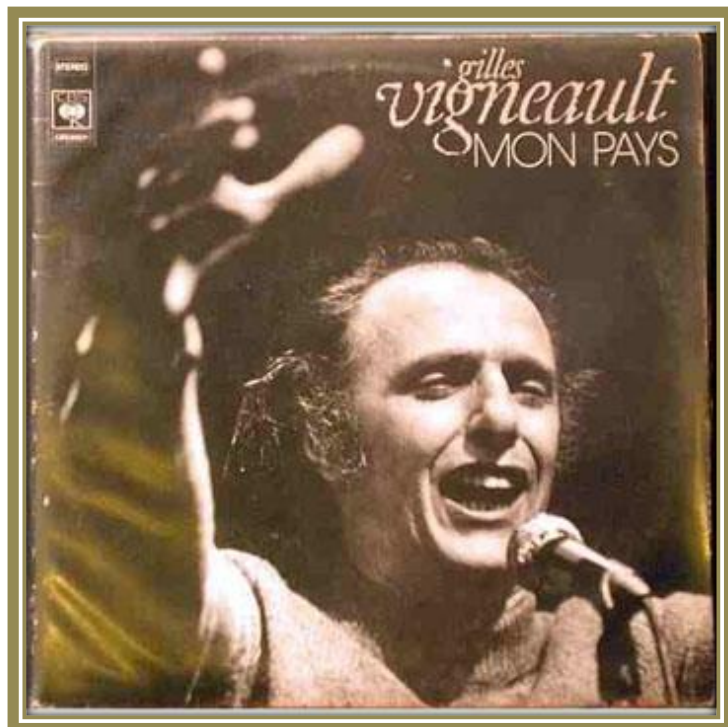
Mon pays ce n'est pas un pays, c'est l'hiver
Mon jardin ce n'est pas un jardin, c'est la plaine
Mon chemin ce n'est pas un chemin, c'est la neige
Mon pays ce n'est pas un pays, c'est l'hiver

...

Mon pays ce n'est pas un pays, c'est l'envers
D'un pays qui n'était ni pays ni patrie
Ma chanson ce n'est pas une chanson, c'est ma vie
C'est pour toi que je veux posséder mes hivers

(Sources :

Wikipédia, encyclopédie canadienne, site Internet du poète)

Revistă de literatură și cultură generală

bilingvă / bilingue

Revue de littérature et de culture générale

Sumarul numărului

VESTEA CEA BUNĂ	Liviu ALEXANDRESCU, preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal	3
CE ESTE ȘI CE NU ESTE	SMERENIA	Diacon Nicolae MARINESCU..... 4
MARELE OM ROMÂN DE ȘTIINȚE	SORIN SONEA NE-A PĂRĂSIT	PENTRU TOTDEAUNA Victor ROSCA .. 5
PSALMII DIN POEME	Dumitru ICHIM	8
LITERATURA IMIGRANȚILOR	Mircea GHEORGHE	9
DISENSIUNILE SOCIALE LA	MACHIAVELI	Florin ROMILA
DORURILE MIRUNEI	Miruna OCNĂREANU	14
LA BIEN-AIMEE DE KANDAHAR	FELICIA MIHALI « UN ROMAN A	LIRE COMME UNE VERITABLE
FETE LITTERAIRE. »	Dr. Mirella VADEAN	15
DACIA LUI REGALIAN - STATUL	INDEPENDENT AL DACIEI, 258 -	270 Marius FINCA.....
REVISTA CANDELA VĂ OFERĂ VERSURI	DIN TRILOGIA „OAMENI AI	PĂMÂNTULUI” George FILIP.....
« DANS LE VENTRE DE LA BÊTE	: RÉCIT D’UN ENLÈVEMENT DU	XXIII ^E SIÈCLE » Miruna TARCAU.....
DON QUIJOTE SAU	ÎNȚELEPCIUNEA MORILOR DE	VÂNT Paula ROMANESCU
CALMUL CANADIAN?	Veronica PAVEL LERNER.....	26
DE VORBĂ CU OTILIA-SORINA	TUNARU ...PENTRU MINTE,	INIMĂ ȘI CULTURĂ Eva HALUS.....

POEZII	Cristina-Marina MURGEA	29
FUNIA ROȘIE	- continuare -	Leonard VOICU
CRAI NOU, OPERETĂ DE CIPRIAN	PORUMBESCU Milena MUNTEANU	32
POEZII BASARABENE REZISTĂ,	ȚĂRIȘOARĂ DRAGĂ... Lilian CUREVICI	33
LA VIE DANS L’AU-DELÀ	Wladimir PASKIEVICI	34
POEZII	Lia RUSE	37
FARISEII SĂ PLECE DIN TEMPLU!	- revoluția creștină - Cătălina STROE... 38	ÎNTÂLNIRE CU MITUL NIAGARA
Elena BUICA.....	38	ÎN LOC DE FINAL, UN ASPECT
VIRAL... ȚOAPA	Ion Anton DATCU.....	39
PRINDEM O RAZĂ DE LUMINĂ	Grupaj de poezie închinată Marelui	Eminescu Melania RUSU CARAGIOIU.....
D.H. SILVIAN, IMAGINI,	CONTINUARE - „MĂRTURISIRI	ASCUNSE ALE CĂLĂTORULUI
FĂRĂ NUME”	42	POEZIE
Marcela STRAUA.....	44	IARNA DIN... PRIMĂVARĂ
Elena OLARIU	45	PRIMUL CRĂCIUN
Ticu LEONTESCU..	46	POEZII ȘUGUBEȚE
George SCHIOPU..	46	ANUNȚURILE COMUNITĂȚII
47	APARIȚII EDITORIALE	(SCRIITORI CANADIENI)
48	George Filip	48
- Veniți și vedeți	48	- Ochii răsturnați
48		

Candela de Montreal , revistă fondată și editată, din 1997, de Victor Roșca
CANDELA DE MONTREAL ARE CA SCOP PROMOVAREA CULTURII ȘI LITERATURII
SCRISE DE AUTORI ROMÂNI DIN CANADA

Redacția și administrația: 8060 Christophe Colomb, Montréal, Québec, Canada H2R 2S9; Telefon:(514) 736-0950

Redactor Șef : Victor Roșca

Secretară de red.: Corina Luca

Ilustrațiile : Angela Faina

Consilier de redacție: pr. Liviu Alexandrescu

Redactori : Mircea Gheorghe, Nicolae Marinescu

Tehnoredactare: Marius Neaga

Administrația: Ioan Lăcătușu

VESTEA CEA BUNĂ

Liviu ALEXANDRESCU,

preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal

*“Duhul Sfânt Se va pogori
peste Tine și puterea Celui
Preaînalt Te va umbri; pentru
aceea și Sfântul Care Se va
naște din Tine, Fiul lui
Dumnezeu Se va chema”(Lc. 1,
35).*

Iubiți credincioși!

Sărbătoarea Bunei Vestiri face parte dintre praznicele împărătești, care ne amintește de vestea cea buna adusa Maicii Domnului, de către îngerul Gavriil. Acest eveniment numit de Biserică „Buna Vestire” este sărbătorit pe 25 martie, ca o zi de mare bucurie pentru Maica Domnului și pentru întreaga omenire, primind vestea că „va naște pe Fiul Lui Dumnezeu” Domnul Iisus Hristos.

Referatul Genezei spune ca omul a fost făcut „după chipul Lui Dumnezeu”(Geneza 2,7). Însă chipul Lui Dumnezeu în om se referă la natura spirituală a omului, care poate intra în comuniune cu Dumnezeu. Sfântul Grigorie de Nazianz spune : „In calitate de pământ sunt legat de viața de jos; dar fiind și o părtică dumnezeiască, eu port în mine dorința vieții viitoare”. Sfântul Vasile cel Mare spune : „că omul a primit porunca să devină Dumnezeu”.

Prima pereche de oameni, stăpâniți de mândrie (Adam și Eva), dorește să ajungă la perfecțiune și fericire, fără ajutorul Lui Dumnezeu și pentru aceasta vor pierde legătură cu izvorul vieții, Creatorul.

Păcatul adamic consta în faptul că a vrut să devină dumnezeu, fără Dumnezeu. Păcatul strămoșesc se transmite la fiecare urmaș al lui Adam, până la venirea Fiului Lui Dumnezeu, cum spune Sfântul Pavel : „Căci precum în Adam toți mor, tot așa, în Hristos toți vor învia”(15,22) Corinteni.

Evenimentul Întrupării Fiului Lui Dumnezeu a fost făgăduit după căderea în păcat a părinților Adam și Eva, apoi profețit și de alți profeți, printre care și Isaia proorocul : „Iată Fecioara va lua în pânțe și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, ce se tâlcuiește: cu noi este Dumnezeu”(Isaia 7,14)

Vestea cea buna vine de la Bunavestire, cu închinarea îngerului Gavriil prin cuvintele: „Bucură-te cea plina de dar”. Darul cel mare îl primește de la Duhul Sfânt, pentru sfințenia și curățenia de care a dat dovada toată viața, fiind aleasa cerului și a pământului, devenind mamă a Domnului Iisus și mamă a noastră, a tuturor.

De atunci avem cultul ei de mamă ideală, de mamă model pentru toate mamele. Eva a fost mama prin care a intrat păcatul în lume iar Maria a fost mama prin care a venit

sfințenia și mântuirea. Eva s-a lăsat amăgită și ispitită de șarpele păcatului iar Fecioara Maria a fost „mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii”. Tot ce am pierdut prin Eva, am redobândit prin Maria.

Este foarte important să știm că avem o mamă în cer și pe pământ, ca o scară care leagă pământul și cerul, care este receptivă la rugăciunile și nevoile noastre. Un suflet de mamă, ca al Maicii Domnului, este permanent în rugăciune și mai ales cu mare trecere la ușa milostivirii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Fiul său, așa cum rostim în rugăciune: „ușa milostivirii deschide-o nouă Născătoare de Dumnezeu Fecioară, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că Tu ești mântuirea neamului creștinesc”

Iubiți credincioși!

Hramul este prilejul de rugăciune, de bucurie și de mulțumire Lui Dumnezeu, Maicii Sale și Sfinților, pentru binefacerile pe care le primim de la ei. Bucuria hramului ne adună pe toți laolaltă, de la cel mic până la cel mare, de la cei vii, până la cei care nu mai sunt printre noi, în fiecare an, ajungând până la originea lui și anume pentru biserica noastră-anul 1918.

Buna - Vestire

CE ESTE ȘI CE NU ESTE SMERENIA

Diacon Nicolae MARINESCU

Când eram pe băncile claselor primare, învățătoarea noastră avea obiceiul să îi mustre pe colegii mai înceți la minte cu aceste vorbe: „*Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.*” Nu cred că înțelegea sensul adevărat al celei dintâi dintre cele nouă fericiri. Sensul acesta, unde sărac cu duhul însemna un elev pe care nu îl duce capul (dacă nu chiar prost) l-am preluat și eu pentru o bucată de vreme. Asta până am

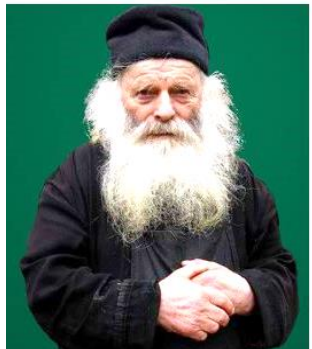
înțeles mai târziu că sărăcia cu duhul înseamnă cu totul altceva și că denumește, în fapt, o mare virtute creștină: smerenia.

Smerenia este o virtute greu de înțeles și de definit. Seamănă cu modestia, dar e mai mult decât ea. Este un amestec frumos al contrastelor: inițiativă și reținere, vorbire și tăcere, rezistență și resemnare.

Smerenia este arta de a sta la locul tău, spunea părintele Arsenie Papacioc. Omul smerit știe uneori unde este locul, dar nu stă pe loc. Nu e un creștin pasiv și plângăcios, ci unul curajos și optimist, care știe că *Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi*. (Psalmul 23)

Omul smerit își pune mai întâi încrederea în Dumnezeu, și apoi în puterile lui. El trăiește în fiecare zi cu acest îndemn al Mântuitorului: „*Fără Mine nu puteți face nimic*” (Ioan 15,5).

Omul smerit e un bun cunoscător al sufletului său, cu virtuțile și patimile. Nu își ascunde excesiv virtuțile, și își recunoaște fără reținere, păcatele și greșelile. Nu dă dovadă nici de trufie, dar nici de falsă modestie. Știe care îi sunt limitele, dar și valorile. Își cunoaște, ca să folosim o vorbă românească, *lungul nasului*. Știe și când să glăsuiească, dar și când să tacă. Le face pe toate cu umilință și recunoștință față de Dumnezeu.

"Până la urmă, tot smerenia este vârful tuturor virtuților. Dacă cineva are fapte bune și n-are smerenie, se răstoarnă din căruță; este în primejdie. Unii n-au fapte bune, dar au smerenie, cântă, părerii de rău, pe aceia îi mântuiește Bunul Dumnezeu mai mult ca pe aceia care au fapte bune și li se pare că au ceva."

Părintele Proclu Nicău

Smerenia este „pământul cel bun” din Pilda Semănătorului. Este terenul fertil pe care cade glasul lui Dumnezeu ca semințele și face să răsară în el virtuțile. Așa după cum un vas gol primește orice cu ușurință, la fel și inima golită de sine și de deșertăciunea lumească se umple de harul dumnezeiesc. Căci Bunul Dumnezeu caută cu milostivire și iubire de oameni la inima smerită.

Omul smerit știe să asculte mai întâi și abia apoi să grăiască. Este un bun receptor. Primește cu ușurință bunele îndemnuri și își însușește fără supărare criticile. Este iute la iubire și iertare, dar zăbavnic la mânie.

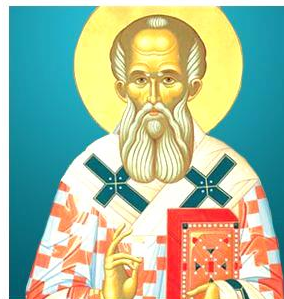
Smerenia nu e fandoseală, nătângie, ci e simplitate și bărbăție. Omul smerit este om cu o singură față și al unei singure vorbe, directe și fără ocolișuri. Nu îi e teamă să spună lucrurilor pe nume, să numească neadevărul, minciună. Nu se complică în gândire și nu distorsionează lucrurile. Ca în dialogul acela imaginar al lui Iuda, care își explică astfel vânzarea Învățătorului: dacă îl dau pe mâna soldaților, El va fi adus la arhierei și va trebui să vorbească, Ei își vor da seama că e Fiul lui Dumnezeu cel vestit de prooroci, așa că toți vor crede în El. Astfel că, prin vânzare, eu contribui la mântuirea lumii. Ce ar fi trebuit să gândească însă Iuda era aceasta: Facă-se mântuirea lumii cum o ști Dumnezeu, dar eu, oricare-ar fi, nu îmi trădez prietenul și Învățătorul. Adică să nu se piardă în cugetări întortocheate și mândre.

Asocierea greșită a smereniei cu o anumită moleșală a vieții îl face pe Nicolae Steinhardt să exclame cu năduf, în Jurnalul Fericirii: „*Mii de draci mă furnică văzând cum este confundat creștinismul cu prostia, cu un fel de cucernicie tâmpă și lașă, ca și cum menirea creștinismului n-ar fi decât să lase lumea batjocorită de forțele răului. Creștinismul neajutorat și neputincios este o concepție eretică deoarece nesocoteste îndemnul Domnului (Matei 10, 16: „fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii”). Nicăieri și niciodată nu ne-a cerut Hristos să fim proști. Ne cheamă să fim buni, blânzi și cinstiți, smeriți cu inima, dar nu tâmpiti.*”

Îndrăznesc să afirm că smerenia este una din cele mai interesante virtuți. Este o virtute a paradoxului. Cu cât urcăm mai mult pe scara smereniei și devenim mai virtuți, cu atât vedem mai clar păcatele noastre și ne considerăm mai păcătoși decât toți oamenii. Smerenia este acel far care luminează sufletul și ne ajută să îi vedem mai limpede lipsurile.

Smerenia este o virtute fragilă. Greu de dobândit și de păstrat. Multe păcate se pot deghiza în smerenie, ca lupul în piele de oaie. Lașitatea, frica de răspundere, nepăsarea, deznădejdea, ca să numesc doar câteva. Omul care stă cuminte într-un colț nu e totdeauna un om smerit, tot așa precum omul care tace nu e totdeauna un filosof.

Că nu suntem chemați la frică, ci la curaj, ne-o spune chiar Mântuitorul în multe rânduri: *Îndrăznește fiule, Îndrăznește fică* (Mat. 9, 2, 22; Marcu 10,49; Luca 8,48), *Îndrăzniți* (Marcu 6, 50; Ioan 16, 33); *Nu te teme* (Marcu 5, 36; Luca 1, 13; 1, 30; 5, 10; 8, 50), *Nu vă temeți* (Marcu 6, 50; Luca 2, 10; 12, 7; 24, 36; Ioan 6, 20), *Nu vă înpăimântați* (Marcu 16, 6).

"Fiul meu, tinerețea, dacă are smerenie, destul îi este ei! Că nimic nu cere Dumnezeu de ia tânăr fără numai curățenie și smerenie."

Sfântul Nifon,
Mitropolitul Țării Românești
1434-1508

„Precum mândria este izvorul tuturor patimilor, tot astfel și smerenia este maica tuturor virtuților”, spune Sfântul Ioan Gură de Aur. Ea este temelia sigură pe care se pot clădi celelalte virtuți. De aceea este rostită în prima dintre cele nouă Fericiri din predica de pe munte. Ea le deschide și le face posibile pe celelalte: pocăința și lacrimile (*fericiți cei ce plâng*), blândețea (*fericiți cei blânzi*), dorința de

dreptate (*fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate*), mila (*fericiți cei milostivi*), curăția inimii (*fericiți cei curați cu inima*), pacea sufletului (*fericiți făcătorii de pace*), răbdarea necazurilor (*fericiți cei prigonți pentru dreptate*), bucuria și veselia duhului (*bucurați-vă și vă veseliți*).

Chiar dacă nu am ajuns încă la măsura desăvârșirii – și câți dintre noi pot spune asta ?-, smerenia ne poate călăuzi, ca o busolă, pe drumul cel drept și ne va conduce la cea mai mare dintre virtuți, dragostea de Dumnezeu și de aproapele.

MARELE OM ROMÂN DE ȘTIINȚE SORIN SONEA NE-A PĂRĂSIT PENTRU TOTDEAUNA *Victor ROSCA*

I

La 1 ianuarie 2017, doctorul, profesor universitar emerit, membru al Academiei Naționale a Canadei (Société Royale du Canada) Sorin Sonea a încetat din viață.

Acum 60 de ani, în luna octombrie 1946, un avion francez, fost bombardier, ce venise să alimenteze Ambasada Franței de la București, părăsea România cu 12 persoane la bord. Între acestea se aflau și doctorul Sorin Sonea cu

soția, Rodica Vlad. Era un zbor care, într-o vreme normală, n-ar fi trebuit să aibă nici o semnificație. În 1946, însă, când comuniștii sprijiniți de tancurile sovietice acaparau puterea în România, un drum spre lumea liberă avea importanța unui destin. Și într-adevăr, tânărul doctor, părăsind țara, se îndrepta către un viitor, atunci, nebănuț.

Sorin Sonea s-a născut la Cluj, în 14 martie 1920. Este descendent dintr-o familie de grăniceri, țărani liberi, din zona Bistrița – Năsăud. Bunicul său făcuse liceul și teologia la Blaj și a fost protopop în comuna Răteag, de lângă orașul Dej. Iar tatăl, absolvent al Academiei Comerciale, făcând carieră în comerț, a fost obligat să domicilieze în mai multe localități din țară. Soția, Rodica Vlad este originară din Poiana Sibiului.

Destinul doctorului Sorin Sonea, ce făcea parte dintre cele 12 persoane selectate de Ambasada Franței, spre a fi scoase din țară, se țesuse încă din perioada interbelică, când era elev la liceul din Cluj.

După Primul Război Mondial, Franța, conform unei înțelegeri cu statul român, a trimis profesori care să predea limba franceză în liceele nou înființate și în special în Transilvania, unde mai înainte limbile străine învățate erau maghiara și germana. Pentru a stimula interesul tinerilor români pentru cultura francofonă și pentru a edifica în timp relații de amicizie durabile cu România, absolvenților de liceu străluciți li se acorda o bursă pentru doi ani de studii în Franța. Selecția acestora se făcea înainte de bacalaureat, între elevii profesorilor francezi prin susținerea unui test de limbă după subiecte trimise din Paris, ce se deschideau la o anumită dată și oră în toată țara. Lucrările respective erau apoi trimise pentru corectare în Franța. Participanții ce primeau cele mai înalte note erau anunțați de statul francez de primirea acestei burse.

Elevul Sorin Sonea câștigase o asemenea bursă în 1938, chiar înainte de începerea războiului. Evenimentele internaționale ce s-au precipitat după această dată într-un ritm alert l-au obligat să-și amâne plecarea până după încheierea ostilităților. Între timp, a urmat Facultatea de Medicină; primii doi ani, 1938-1940, la Cluj și apoi, după refugiu, la București.

La terminarea facultății, în 1944, a fost încorporat în armată ca medic. A făcut campania 1944 – 1945, din apus, până la Brno, în

Cehoslovacia, cu Regimentul 10 din cadrul Batalionului 1 infanterie, îngrijind cu multă dăruire soldații răniți.

La sfârșitul războiului întregul batalion a trecut printr-un regim de reeducare comunistă. Timp de o lună, ofițeri sovietici moldoveni din Transnistria și unii ofițeri din Regimentul Tudor Vladimirescu, ajunși pe front fără să fi intrat în luptă, le țineau lecții de marxism-leninism, acțiune care după 1946 urma să fie impusă întregului popor român.

Edificat asupra viitorului României, după ce a fost lăsat la vatră s-a căsătorit și imediat a contactat Ambasada Franței, amintindu-le de bursa câștigată în 1938. În urma demersurilor întreprinse de Ambasada Franceză, a obținut viza de ieșire din țară atât pentru dânsul cât și pentru soție.

Ajunși în Franța, urmează doi ani de studii de perfecționare în medicină cu stagii în spitalele franceze și în laboratoarele de microbiologie medicală ale Institutului Pasteur. În anul 1949 obține o diplomă de medic igienist și o diplomă de medic asistent (etranger) de la Facultatea de Medicină din Paris. Ultima diplomă îi permitea să lucreze ca medic asistent în spitalele din Franța sau ca asistent universitar în facultățile de medicină din străinătate.

În martie 1947, după ce alegerile trucate fuseseră recunoscute de țările occidentale, Ministerul de Externe al României a somat pe toți studenții români ce studiau în țările capitaliste să se întoarcă acasă în timp de trei săptămâni, amenințând nesupușii cu retragerea cetățeniei. Ordinul de repatriere însoțit cu amenințarea de pierdere a cetățeniei a fost adus și la cunoștința guvernului francez.

Doctorul Sorin Sonea s-a aflat printre cei care au refuzat să se supună dispoziției guvernului comunist român.

Toți cei rămași în Franța s-au trezit peste noapte fără statut juridic și, implicit, săvârșind o infracțiune la legile emigrației.

Reprezentanții guvernului francez, fiind la curent cu mașinațiile comuniștilor, i-a convocat simultan pe toți studenții români afectați de decizie. După o jumătate de oră de așteptare, li s-a comunicat că în tot acest timp au fost în stare de arest și că acum guvernul francez îi va pune în legalitate, emițându-le acte de refugiați.

Pe durata celor patru ani de studii, tânărul doctor Sorin Sonea a fost ales președinte al Asociației Studenților Români din Franța. În această funcție l-a cunoscut pe tânărul doctorand Petre Popescu, ce era secretarul asociației. Cei doi lideri ai studenților români, în timpul acțiunilor de ajutorare, au legat o puternică prietenie care va dura întreaga lor viață.

În acele timpuri critice pentru cetățenii țărilor europene, Asociația Studenților Români din Franța s-a sprijinit pe solidaritatea manifestată de românii rezidenți sau refugiați și pe atitudinea binevoitoare a guvernului francez. Acțiunile asociației s-au îndreptat, pe de o parte, la incitarea studenților ajunși în Franța de a-și continua studiile și, pe de altă parte, la ajutorarea celor lipsiți de resurse materiale pe durata acestora.

Asociația Studenților Români condusă de Sorin Sonea și Petre Popescu a fost singura organizație studențească străină care a reușit să își constituie un fond propriu de burse destinate a-i ajuta pe cei ce-și începeau studiile până la primirea unei burse oficiale din partea guvernului francez.

Fondul de burse era finanțat din donațiile unor români din Franța și din ajutoarele provenite din țările occidentale pentru organizațiile răsaritene în exil. Un ajutor deosebit l-au primit de la generalul Rădescu ce reușise să evadeze din România și conducea Consiliul Național Român cu sediul în Franța.

Un alt mare român implicat în ajutorarea studenților refugiați a fost Neagu Djuvara, fost consul român înainte de 1946. Cunosător al instituțiilor franceze, la solicitarea conducătorilor Asociației Studenților Români el sfătuia și chiar deschidea ușile pentru rezolvarea diferitelor probleme ivite în calea celor ce doreau să studieze.

Asociația studențească condusă de dr. Sorin Sonea și Petre Popescu a deschis o „Casă Română” la Biserica Greco-catolică din Paris unde erau cazați studenții lipsiți de mijloace materiale și a facilitat primirea bursei franceze pentru studenții care frecventau cursurile. Bursele „Asociației Studenților Români” erau folosite la demararea studiilor, înainte de obținerea bursei franceze, și erau transmise noilor înscriși la studii.

II

În 1950, Canada și-a deschis porțile imigrației pentru muncitorii agricoli și minieri. Până atunci, legea canadiană nu permitea decât imigrarea cetățenilor britanici. Ceilalți nu puteau fi admiși decât cu vize de lucru anuale cu drept de prelungire. În mod excepțional puteau profita de aceste contracte doar specialiștii și profesorii. Prin intermediul Consulatului canadian, dr. Sorin Sonea beneficiază de această oportunitate. În 19 mai 1950 debarcă la Halifax, inițial cu viză de vizitator de un an, cu drept de lucru și reînnoire. Spre șansa lui, legea canadiană s-a modificat chiar când era pe vapor, permițând imigrarea europenilor de toate categoriile.

În Canada, imigranții au găsit o societate deschisă și în curs de transformare. Marea criză economică din 1929, ce o afectase în mod deosebit, trecuse de mult. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, industria grea canadiană, solicitată de operațiunile militare din Europa, a fost constrânsă să se dezvolte și să se adapteze industriei de război. După terminarea ostilităților, Canada beneficiind de o puternică infrastructură industrială și de toate bogățiile naturale necesare, a cunoscut o dezvoltare și modernizare rapidă și eficientă.

Dr. Sorin Sonea a fost recrutat de la Paris de dr. Armand Frappier, atunci directorul Departamentului de microbiologie și

imunologie la Universitatea din Montreal, care era în căutarea unui specialist pentru învățământul microbiologiei medicale. În anii aceia, microbiologia medicală era o disciplină nouă, de avangardă. Pregătirea sa profesională excepțională făcută de-a lungul celor 10 ani de studii în medicină, va găsi aici un teren prielnic de afirmare.

La sosirea în Canada, în 1950, dr. Sorin Sonea a ocupat postul de profesor adjunct la Departamentul de Microbiologie al Facultății de Medicină din cadrul Universității din Montreal. În anul 1955 a fost înaintat la gradul de profesor agregat, iar din anul 1960 a devenit profesor plin. În 1964 a devenit directorul Departamentului de Microbiologie, urmându-i doctorului Armand Frappier.

De-a lungul întregii cariere de profesor, dr. Sorin Sonea s-a dedicat cercetării și n-a încetat să-și îndemne colegii să se angajeze pe această cale. El este autorul a patru cărți și autor sau coautor la 98 de lucrări publicate legate de studiul bacteriilor patogene și bacteriofage.

Cu ajutorul dr. Pierre Couillard de la Departamentul de Biologie, a pus bazele activității academice în microbiologie, înființând Bacalaureatul secundar în microbiologie, o specialitate care a fost îmbrățișată de cei mai mulți candidați la master și/sau doctorat în cadrul Facultății de Medicină.

Dr. Sorin Sonea a participat încă de la început la dezvoltarea tehnicilor de fluorescență în bacteriologia generală și medicală.

În momentul când și-a început activitatea, lumea bacteriologică era descrisă ca o amestecătură anarhică de specii primitive. Prin cercetarea și prin teoriile pe care le-a enunțat în cei douăzeci de ani de studii, această lume este astăzi percepută ca un supra-organism planetar dotat cu o mare capacitate de comunicare și care controlează mediul de viață vegetal și animal. Pe planeta noastră există un mai mare număr de celule bacteriene decât toate celelalte celule vii, vegetale și animale, la un loc. De exemplu: o picătură de sânge uman numără sub zece mii de celule vii, pe când un gram de pământ fertil conține până la zece miliarde. Rezultatul acestei concepții s-a concretizat în elaborarea unei teorii coerente, unificatoare, asupra lumii bacteriene bazată pe o solidaritate genetică și pe un ansamblu comun de ADN bacterian. Profesorul universitar dr. Sorin Sonea a demonstrat că bacteriile, contrar ființelor vii, au păstrat între ele de-a lungul celor trei miliarde de ani de evoluție, o foarte puternică solidaritate. Celulele lor s-au superspecializat progresiv încât fiecare categorie a devenit incompletă. Și, în unele circumstanțe, pentru a supraviețui, pentru a-și regla problemele cu care sunt confruntate, fac apel la unele molecule de comunicație pe care le folosesc în comun, ca pe o bibliotecă, numite genomi, de unde își extrag genele utile pentru a rezista în cazul unor agresiuni, cum ar fi, de exemplu, antibioticele. Deci, nu există adevărate specii de bacterii, fiecare categorie fiind în relații de simbioză cu celelalte. Diferențele par, mai curând, ca fiind elemente specializate ale aceluiași organism planetar ce este capabil de funcții superioare permițând asigurarea stabilității mediului înconjurător și menținerea vieții pe planeta noastră. Această strategie de viață, spune dr. Sorin Sonea, explică rapiditatea extraordinară cu care bacteriile pot rezista la un antibiotic. În „biblioteca” lor se păstrează toate genele de rezistență la diferitele substanțe cu care au fost în contact în decursul celor trei miliarde de ani de evoluție. În concluzie, evoluția bacteriilor nu se face în mod clasic darwinist ca la animale, unde fiecare schimbare genetică creează o nouă specie care numai ea este capabilă să transmită această schimbare generațiilor viitoare. În lumea bacteriană fiecare bacterie își poate extrage din genom genele utile pentru a rezista la o agresiune.

Genomii sunt produși de diferite bacterii în prezența unui agent ostil și sunt diseminați în natură prin praf, vânt, apă, animale etc. În acest mod ei pot fi utilizați de alte bacterii; de exemplu, bacteriile din sol pot intra în contact cu bacteriile din intestinul uman sau animal și pot schimba sau transmite factorii genetici de rezistență la sulfamide și antibiotice.

Teoriile și ideile sale au fost expuse în patru cărți.

Pentru rezultatele sale deosebite în educația academică, în cercetarea teoretică și de laborator din domeniile microbiologiei și imunologiei și pentru teoriile sale avangardiste, dr. Sorin Sonea a ocupat cele mai înalte funcții în ierarhia universitară:

- iunie 1974, vice-președinte al comitetului de cercetare al Universității de Montreal,
- octombrie 1974, președinte al comitetului de alegere și promovare a candidaților la Facultatea de Medicină a Universității de Montreal,
- 1975, membru în comitetul ad-hoc privind metodologia și clasificarea studenților și a cadrelor la Universitatea de Montreal,
- Iunie 1976, director al Departamentului de Microbiologie, al patrula mandat,
- Octombrie 1980, Președintele Comitetului de Admitere a candidaților în Medicină (studenți și profesori),
- Iulie 1993, profesor emerit al Facultății de Medicină a Universității de Montreal,
- Octombrie 1998, membru de onoare al Facultății de Medicină a Universității de Montreal.

Dr. Sorin Sonea a făcut parte din mai multe comitee ale Societății Canadiene de Microbiologie. Din 1975 este membru al Academiei Naționale a Canadei (Société Royale du Canada).

Pentru publicațiile sale asupra bacteriilor patogene, pentru rolul său în dezvoltarea tehnicii de fluorescență în bacteriologia generală și medicală și pentru angajarea în cercetarea sistematică asupra rolului geneticii bacteriene în patogenicitatea bacteriilor, dr. Sorin Sonea a primit mai multe onoruri și premii:

– În 1978, Premiul Societății Medicale Canadiene. Ceremonia oficială de înmânare a premiului a avut loc cu ocazia reuniunii oficiale a societății.

– La 21 august 1989, „l'Assemblée des gouverneurs” de sub egida Institutului „Armand Frapier” îi acordă titlul de doctor honoris causa.

– La 16 decembrie 1990 primește Diploma de Onoare a Societății Ateneului Român, fondată în 1865.

– La 1 octombrie 1998 este ales membru de onoare al Facultății de Medicină a Universității de Montreal.

– La 18 septembrie 2004, Primăria Montrealului îi acordă un „Certificat d'honneur”.

Dr. Sorin Sonea rămâne pentru totdeauna unul din pionierii microbiologiei moderne.

Ajuns la Montreal, împreună cu alți intelectuali din lumea universitară, s-a implicat în viața comunității din jurul Bisericii Buna Vestire. A susținut poziția conducerii acestei biserici, care ducea un adevărat război împotriva dictaturii comuniste instalate în România – părintele Petre Popescu vorbea cu regularitate la radio „Vocea Americii” și, uneori, la „Europa Liberă”.

După ieșirea la pensie, dr. Sorin Sonea își dedică timpul liber comunității române ce gravita în timpul acela în jurul Bisericii Buna Vestire.

A fost invitat de conducerea Bisericii Buna Vestire la toate hotărârile importante sau la vizitele diferitelor personalități românești în comunitate.

Una dintre aceste întâlniri a avut loc după căderea regimului comunist între câteva personalități ale Bisericii Buna Vestire și Consulul General Aurelian Cretu, de la Consulatul României la Montreal, prin care s-au stabilit căile pentru reluarea relațiilor între cele două instituții, întrerupte în 1948. O altă întâlnire la care a participat a avut loc în 25 octombrie 2002, cu dl. Traian Băsescu, la acea vreme, Primarul Bucureștiului, aflat la un congres al primarilor, din Montreal.

Pr. Petre Popescu, Victor Roșca, Prof univ Sorin Sonea și dl Traian Băsescu.

În 1990, imediat după căderea regimului comunist, a fost unul dintre membrii fondatori și apoi președintele organizației „Mouvement de Solidarité Québec-Roumanie”, înființată imediat după revoluție, în colaborare cu personalități politice din provincia Quebec, care a trimis universităților de medicină materiale didactice de specialitate și spitalelor românești medicamente și aparatură medicală în valoare de sute de mii de dolari.

În 2002 participă la înființarea Asociației Canadiană a Scriitorilor Români, devenind membru fondator.

La vârsta de 90 de ani, prof. dr. Sorin Sonea desfășura încă o activitate științifică în cadrul Société Royale du Canada (Academia Națională Canadiană) și urmărea cu interes evenimentele din comunitatea românească din Montreal, răspunzând la solicitările de interes comunitar deosebit.

În ziua de 21 ianuarie 2017, Sorin Sonea a fost condus pe ultimul drum de copiii săi, prof. univ. Ioana, inginer Petre, medic dermatolog, Mihai, inginer Alexandru, nepoți, întreaga familie și de vechii lui prieteni din comunitatea română.

Din partea Asociației Canadiene a Scriitorilor Români la serviciul religios de înmormântare au luat parte Alexandru Cetățeanu și Victor Roșca.

Serviciul religios de înmormântare a fost oficiat de pr. Liviu Alexandrescu preotul paroh al Bisericii Buna Vestire din Montreal.

La sicriul lui au depus coroane de flori familia, Biserica Buna Vestire și Asociația Canadiană a Scriitorilor Români. A fost înmormântat în Cimitirul Mont Royal.

PSALMII DIN POEME

Dumitru ICHIM

PSALM DE PRIMENIRE

Împărtășesc cu vântul, în vesel salt, ciulinii.
Un greier dă s-adoarmă citind Garcia Lorca.
Băui Fără-Hotarul, trei nopți, cu beduinii...
Muierile prin corturi cârlesc cu aur smiorca,

Dau lustru cataramei, străluciul de căpestre.
Pe unde-i hanul nopții, nu-mi întrebați simunul?
Nisipurile roșii cer os domnesc din zestre,
Din cămilari, oglinzii nu i-a rămas niciunul.

Mă-ntorc s-aduc tezaur apusului, și totuși...
Harapule, pur sânge, înhață-mi din jărat!
M-așteaptă Riga-Verde având în stemă lotuși,
Când cel mai rău din drumuri, mi-e sub belciug ostatic

Sonetului... Prințesă, năstrapă de absint
Salcânilor, bea-mi floarea pădurii de argint!

PSALMUL ADÂNCILOR TRISTEȚI

De unde-atâtea nume tristeților să pun;
Pe toate le cuprinde, nu-s ochii tăi de-ajuns?
Dă-i freamătului șoapta când înflorește-un prun,
Pe-aproape ni-i sărutul, cu pomul în răspuns.

Tot peste mări, Grădina... Zvârliți, de mici, la doici!
Hrăniți cu hăhăială, sugând din cocsacâzi,
Să poți zdrobi sub talpă atâtea mii de scoici,
Și-n fața perlei sacre, ca iepele să răzi.

Tu nu vezi cum lumina tristeții din safir,
Porți de altar deschide prin buzele zâmbind,
Cum huma se subție prin spin de trandafir?
Numai iubind ești rudă cu ieslea din colind,

Că-i Taina ce te duce, nu roți de cauciuc,
Spre-acel sărut ce arde sub noaptea unui nuc!

PSALM GLUMEȚ REÎNCARNĂRII

Cum ne presimte ramul, de-al inimii-i ungherul,
Migdal din straiuri sfinte în răsărituri, lunii,
Sfidând deopotrivă și moartea-i și echerul,
Cu solzi de porțelanuri, subțiri ca ai minunii.

Această primăvară cu cărlionți și zveltă...
Parcă-am mai fost odată, pe-un plaur, înflorirea,
Că brațu-și amintește să te cuprindă-a deltă,
Cum mă-ntrebai și-atuncea: Chiar nu știi ce-i Iubirea?

Râdeam, privind descântec, prin ramuri, veverița,
Și nu credeam venirii în nouă întrupare,
Sprâncenele-având scrise ca toarse cu penița,
Și-aceeași va fi setea ca-n prima sărutare...

- N-ai șuguit lăutei, cu struna ei, înalta?
De nu-mi vei da sărutul, mă voi ascunde-n alta!

PSALMUL DUPĂ UROBOROS

Profesori de chimie?! Mendeleevi iubirii,
Pe tablă-ți scriu formula ce duce-n polihronii!
Mai vine și un felcer - et voila - hormonii!
Făcând din Uroboros - eternul revenirii -

Un șarpe prost, sugându-și din coada lui, deliciu.
De ce-a ascuns Helada, că-i dragostei icoană?
Nu-n puf de pădăii, ci-n perpetuum supliciu,
Mușcând din tine însuși și fericit de rană.

Ce poate fi frumosul, fără a-și fi durere?
Nu-și poartă trandafirul a ghimpilor armură?
Nu aurul se naște din sadica lui zgură,
Cum mugurelui floarea-i cumplită sfășiere?

Apusu-aprinde-n flăcări întregul sânge-al mării,
Din el îndrăgostiții beau setea însetării!

PSALM PENTRU ASCUNS DE CHEIE

De-ai ști că în Iubire e cifru-ascuns spre floare,
N-ai asculta cum codrii cu glasul meu te cheamă?
Afurisit nu-i spinul, ci flacăra-i ce doare,
Când nu-ul se alintă, dar ochiul zice: Ia-mă!

De ce-n loc de voroava ce seceră cu scrisul,
Grai, mult prea-adânc, de arbori, de noi l-ascunde lutul?
Cum mi-ai sări în brațe: A înflorit caisul!
Și pân' la duminică eu ți-aș prăda sărutul.

Cu frică și credință-i iubirea mea, ca ramul
Ce își apleacă-albinei cunoașterea-n aripă,
Că zboru-i sfânt, din care se bea epitalamul,
Heraldic, scris ca focul din spaima de tulipă.

Tu, chip și-asemănare ai pus în om, de-aceea
La porți de rai închise, Iubirii i-ai dat cheia.

LITERATURA IMIGRANȚILOR

Mircea GHEORGHE

Una dintre cărțile clasice ale literaturii din Quebec este romanul *Le Survenant*, de Germaine Guèvremont (1893-1968), publicat în 1945. Subiectul lui l-ar atașa tradiției romanului rural, atât de dominantă în literatura quebecheză în primele trei decenii ales secolului trecut. Dar tematica rurală era deja desuetă la data apariției romanului și succesul lui se datorează nu atât universului

rural, cât personajului principal, straniul "survenant" pe care l-am putea traduce prin hoinar, drumeț sau pribeag.

Acesta apare de niciunde, într-o seară, în familia modestă a unui fermier din satul Chenal du Moine și cere să fie găzduit în schimbul muncii prestate alături de ceilalți ai casei. "Moș" Didace, capul familiei, acceptă și nu are motive să regrete fiindcă *Hoinarul* - singurul nume sub care noul venit vrea să fie cunoscut - debordează de vitalitate și vrednicie. În plus, are imaginație și farmec, știe să pătrundă în sufletele oamenilor și ca atare, el influențează benefic nu doar familia Beauchemin, ci și viața socială a satului. Hoinarul rămâne în Chenal du Moine exact un an și pleacă tot așa cum a venit, pe neașteptate și fără să-și ia rămas bun de la nimeni. Dar lasă în urmă o familie și o comunitate schimbate, mai puțin inerte și mai deschise în fața noului.

Nu e vorba să smulgem romanul acesta realist, tradițional și cuminte din contextul său natural și să-l investim abuziv cu sensuri ce doar prin asociații absurde i-ar putea fi atribuite. Dar reflectând o clipă la valoarea arhetipală ca personaj a Hoinarului (prezent sub diferite variante în multe alte ficțiuni literare, și nu doar în Québec), și trecând de la ficțiune la istoria literară, dăm peste o temă asemănătoare și anume raporturile între ce este local și ce vine de departe - prin scriitorii imigranți - în viața literară.

Raporturile acestea nu sunt nici simple, nici lipsite de consecințe importante. Ele transformă și îmbogățesc literatura autohtonă, contribuie la apariția unor noi canoane literare și la ameliorarea celor existente, aduc un suflu nou instituțiilor literare, devin componente ale proceselor culturale și sociale din țara gazdă, clarifică și uneori complică problemele identitare ale literaturii dominante. Și în plus, cum nimic nu e absolut nou pe lume, ele nu au apărut nici de azi, nici de ieri, nici doar de câteva decenii. E un truism că toate literaturile, așa cum se prezintă astăzi, sunt într-o măsură mai mare sau mai mică produse colective hibride, modelate timp de secole, și de scriitori autohtoni și de scriitori alogeni. Exemplele sunt atât de numeroase și de cunoscute încât nici nu mai trebuie amintite. Numai că în vremea noastră evoluția este mult mai rapidă, la o scară mult mai amplă și implică straturi mult mai profunde. Ori în privința asta, situația literaturii quebecheze este tipică pentru ceea ce mai devreme sau mai târziu va fi situația și a altor literaturi din țări care, deocamdată, nu sunt cunoscute ca fiind destinații ale unei emigrații notabile, inclusiv din partea scriitorilor.

*

În ultimele două secole au imigrat în Quebec peste cinci sute de scriitori străini.(1). Istoria acestei imigrații literare poate fi sistematizată în cinci etape. (2) Prima, cea mai amplă, se întinde de-a lungul întregului secol al XIX-lea și consemnează venirea în Quebec a unui mare număr de scriitori de origine franceză, elvețiană și irlandeză. Îi găsim printre ei pe francezii Joseph Quesnel, negustor și scriitor diletant, cel dintâi autor dramatic din Quebec, Henri-Emile Chevalier, romancier prolific, ori pe elvețianul, Napoleon Aubin, personalitate complexă (dirijor, compozitor, ziarist, eseist și poet) și întemeietor de numeroase ziare și reviste..

A doua etapă, de la începutul secolului al XX-lea până în preajma celui de-al doilea război mondial, este relativ modestă numeric dar foarte semnificativă în privința efectelor. Imigrația franceză continuă, în proporții restrânse și i se adaugă o imigrație literară, de asemenea restrânsă, dinspre sud, din Statele Unite. Sunt de menționat romancierii francezi Harry Bernard și Henry Deyglun, dramaturgul Eugène Lassalle, fondator al unui Conservator care îi poartă numele, și foarte importantul Louis Hémon, autorul romanului publicat postum *Maria Chapdelaine, récit du Canada français* care a devenit celebru și totodată modelul literar a romanelor zise de "terroir".

Etapă a treia acoperă al doilea război mondial și circa un deceniu și jumătate postbelic (1940-1959) și marchează o și mai mare diversificare decât perioada precedentă. Imigrației francofone tradiționale, cu sursa principală în Europa (Franța), i se adaugă acum o imigrație non francofonă, dar francofilă provenind din Polonia, România, Lituania și Italia. Unii dintre noii veniți sunt animatori și fondatori de edituri ca de exemplu Pierre Tisseyre, francez, și Alain Stanké, lituanian (Aloyzas-Vitas Stankevicius).

S-ar spune că a fost o etapă pregătitoare pentru ceea ce avea să devină, datorită și circumstanțelor geopolitice favorizante, un adevărat boom în deceniile următoare. Mai întâi, în perioada așa-numită a *Revoluției liniștite* (1960-1970) Quebecul, aflat într-un fel de marș entuziast de modernizare, devine atractiv și pentru imigranți din alte zone decât cele cunoscute până acum. Vin și se stabilesc în Quebec circa 150 de scriitori străini, adică de trei ori mai mulți decât în toate deceniile scurse de la începutul secolului, și printre ei se numără scriitori din Africa de nord (romanierele Nadia Ghalem, Mona Natif Ghalem, Maria Cardinal etc.), Antille (în special din Haiti, prozatorii Gérard Etienne, Maximilien Laroche, Émile Olivier), Polonia (romanciera Alice Parizeau - Alicja Poznańska), Asia (Naim Kattan, Irak) și, evident, Franța (semioticianul Jean-Jacques Natiez, eseistul Marc Angenot, romancierii Jean Basile și Dominique Noguez).

Ultima etapă, a cincea, începe la sfârșitul anilor 70 și continuă și în zilele noastre Imigrația literară se diversifică și mai mult. Vin scriitori din America de sud (Gloria Escomel, prozatoare din Uruguay, Sergio Kokis, romancier, din Brazilia, Marilu Mallet, cineast și romancier, din Chile, Dany Laferrière, romancier, din Haiti), din Algeria (Wajdi Mouaawad, prozator), Elveția (Paul Zumthor, medievalist, istoric literar și lingvist), România (Constantin Stoiciu, Anton

Anghel, romancieri, Felicia Mihali, Irina Egli, romaniere, Florin Oncescu, proză scurtă, George Filip, poezie).

Distincția dintre diferitele etape nu se reduce însă la numărul și la geneza scriitorilor imigranți. În secolul al XIX-lea, scriitorii imigranți, majoritatea din Franța, se asociază rapid proiectului național local care consta în salvagardarea identității francophone, în apărarea limbii și în demonstrarea capacității canadienilor francezi de a dezvolta o literatură și o cultură proprii, făcând astfel ilegal disprețul anglofonilor potrivit cărora ei n-aveau "nici istorie, nici literatură". (Lordul Durham, guvernator general al Canadei între 1837 și 1840).

Dar în etapa a doua, la începutul secolului al XX-lea, proiectul acesta, după apariția Confederației în 1867 și alte numeroase evoluții politice, sociale și culturale, devenise o realitate. De acum înainte, până în preajma celui de-al doilea război mondial, scriitorii imigranți vor fi implicați alături de scriitorii quebechezi nativi într-o altă campanie identitară, și anume în emanciparea literaturii locale de sub tutela modelelor literaturii franceze. Ei tratează o tematică și subiecte specifice societății quebecheze care, dominată de biserică și de un catolicism încă activ ca forță politică, se vor afla deseori la antipodul tematicii și subiectelor specifice unei societăți laice și liberale precum cea franceză.. Unii scriitori imigranți precum Louis Hémon vor dobândi un loc privilegiat în istoria literaturii din Quebec. Din 1937 până la Revoluția liniștită, romanele, poemele, eseurile semnate de scriitori imigranți mărturisesc, pe de o parte "o convergență a autorilor și operelor la viața quebecheză și la instituțiile ei literare" ca în etapa dinainte dar pe de alta "o divergență" anticipatoare sub raportul temelor abordate (3). Perioada consemnează, de asemenea numeroase inovații datorate scriitorilor imigranți: impunerea unor forme literare noi, apariția literaturii pentru copii, profesionalizarea activității editoriale și a criticii literare etc. - totul în acord cu scriitorii quebechezi nativi. Este, ca și cele dinainte, o etapă dominată de o viziune uniculturală și de o voce unică - cea a literaturii dominante.

Dar odată cu *Revoluția liniștită*, vocea aceasta unică este înlocuită de mai multe, într-o polifonie ce exprimă cum nu se poate mai bine o nouă sensibilitate pluriculturală.(4) Apariția acesteia este consecința diversificării fără precedent a imigrației literare. Temele romanești, locul acțiunii, fondul problematic, tipologia nu se mai reduc la cele tradiționale - ceea ce contribuie la atractivitatea scriitorilor născuți sub alte ceruri - dar Quebecul face parte totuși din preocupările acestora, ca un târâm adoptiv. Ei scriu acum despre locurile natale, despre problemele țărilor lor și revin apoi la realitatea quebecheză. Așa de exemplu, o scriitoare precum Alice Parizeau va semna un ciclu polonez inspirat din realitățile comuniste din țara sa (*Survivre* și *Les lilas fleurissent à Varsovie* etc.), urmat de un ciclu quebechez (*La charge des sangliers* și *Blizzard sur Québec*). La fel fac și scriitorii veniți din Haiti, poezii Anthony Phelps, Serge Legagneur și Gérard Étienne sau românul Michel Solomon.

Sensibilitatea pluriculturală face loc după 1975 unui spirit intercultural și apoi transcultural. După 1975, scriitorii imigranți pun sub semnul întrebării convergența din perioada care a precedat Revoluția liniștită. Sunt privite cu spirit critic nu doar instituțiile mediul și practica literară din Quebec, ci și viața, mentalitățile și estetica literară quebecheze (6). Interculturalul care domină între 1975 și 1985 identifică o

relație complexă între nativ și imigrant nu lipsită de ambiguitate și tensiune, în care sentimentul alterității produce concomitent o mișcare de apropiere și de refuz, altfel spus, de asimilare/integrare și de împingere spre periferie. În felul acesta, când literatura produsă de scriitorii imigranți este numită în această perioadă *neoquebecheză* termenul identifică simultan o acceptare și o respingere. Este vorba deci de o literatură care nu poate fi numită străină, dar care, în același timp este exterioară literaturii quebecheze propriu-zise și întrucâtva marginală, care nu pătrunde, de exemplu, în manualele școlare (7).

Din 1986, concomitent cu noi evoluții, apare și o distincție terminologică: poetul imigrant din Haiti, Robert Berrouet-Oriol folosește termenul de *scriituri migrante* în loc de *literaturi migrante* sau *imigrante* (5), pentru a denumi nu doar producția scriitorilor imigranți ci și "o nouă estetică literară, întemeiată în principal pe criterii tematice /.../ și pe prezența mai multor limbi sau mai multor niveluri ale limbii în interiorul textului"(8). Termenul se va impune pentru toată literatura scrisă de scriitori imigranți de după 1980. Nu mai este vorba acum de o identitate literară dominantă la care scriitorii imigranți ar urma să adere prin renunțarea la a lor (uniculturalul), nici de o multitudine de voci armonizate potrivit aceleiași identități dominante (pluriculturalul), nici de o coabitare respectuoasă sau conflictuală între identități diferite (interculturalul). În ultimele decenii se impune o mișcare de trăire a alterității, o tendință de păstrare a diferențelor inițiale, concomitent cu acceptarea și includerea lor într-o nouă identitate mai complexă. E vorba deci de un spirit transcultural. Și astfel scriiturile migrante nu mai reprezintă un corpus al unei *literaturi neoquebecheze* ci sunt pur și simplu o parte integrantă a *literaturii quebecheze*. Spiritul transcultural inaugurează și o dinamică opusă celei din secolul al XIX-lea. Căci dacă scriiturile migrante definesc mai ales producțiile scriitorilor imigranți, faptul că ele conturează de asemenea și o nouă orientare literară sub raport estetic are drept consecință că și scriitori quebechezi nativi se aliază acestei noi orientări. O ilustrează nu doar imigranți precum Dany Laferrière sau Segio Kokis, ci și Marie-Calre Blais, nativă care-și scrie romanele în Statele Unite și-și plasează ficțiunile romanești în mirifice insule din Caraibe.

1). Nu sunt cuprinși scriitorii care scriu în alte limbi decât engleza sau franceza fiindcă lucrările lor fac parte din literatura țărilor de origine. (M.G.)

2) Daniel Chartier, *Les origines de l'écriture migrante. L'immigration littéraire au Québec au cours des deux derniers siècles*, în *Voix et Images*, vol. 27, n° 2, (80) 2002, p. 303-316.

3) Clément Moisan et Renate Hildebrand, *Ces étrangers du dedans. Une histoire de l'écriture migrante au Québec (1937-1997)*. Québec, Éditions Nota bene, 2001, p. 624) *Ibidem*, p. 91-141

5) Robert Berrouet-Oriol, «L'effet d'exil», *Vice versa*, n° 17, décembre 1986 - janvier 1987, p. 20.

6) Clément Moisan et Renate Hildebrand, *op.cit.*, p. 301-302.

7) *Ibidem*, p. 162.

8) Michel Biron *Histoire de la littérature québécoise*, Montréal, Boréal, 2007, p. 561.

DISENSIUNILE SOCIALE LA MACHIAVELI

Florin ROMILA

La începutul secolului al XVI-lea, în plină Renaștere, peninsula italică era divizată în mai multe stătuțe slabe ce traversau o perioadă penibilă de războaie intestinale, aproape toate provocate atât de orgoliile nemăsurate ale nobililor și prinților domnitori cât și, mai ales, prin intervenția directă a nu mai puțin de trei puteri europene: Franța, Spania și Germania (Imperiul habsburgic). Pe 28 mai

1498, în acest an al morții regelui Franței, Carol al VII-lea - căruia îi succede Ludovic al XII-lea -, la 4 ani de la alungarea familiei Medicis de la cârma republicii, și după cinci zile de la execuția dominicanului Savonarola, Nicolo Machiaveli (1469-1527) - cetățean al republicii Florența - este numit șeful celei de-a doua cancelarii a Republicii, apoi pe 14 iulie este confirmat drept însărcinat cu afaceri externe al guvernului republican. De aici încolo, până la reîntoarcerea Medicisilor (1512), Machiaveli avea să desfășoare o intensă acțiune diplomatică în Franța, la Roma, la Milano, la Napoli, în imperiul habsburgic, precum și în alte câteva state italiene. Intrând în mijlocul acestui complex turbion politic, Machiaveli avea să-și formeze gândirea politică, însă nu prin optica căutării unei teorii politice abstracte, ci prin aceea de a găsi soluții practice împotriva decadenței Timpului său, sau mai exact a statelor italiene, și în primul rând, a Florenței.

Pentru el era evident că decăderea societății italiene nu se datora atât corupției și arbitrarului piramidei puterii, cât al incompetenței politice a conducătorilor. *Principele* este primul său tratat de gândire politică, în care, după ce face o evaluare a tipurilor de state, Machiaveli prezintă, prin persoana monarhului autoritar, calea de urmat pentru salvarea statelor italiene. *Discursul cu privire la prima perioadă romană de Titus - Livius*, scris în 1517, după apariția *Principelui* în 1509, este o opera de maturitate politică, așa zice, mai aproape de sufletul lui Machiaveli, din păcate mai puțin cunoscută de publicul larg, și din fericire mai liberă de cenzura curții Medicisilor. Dacă în *Principele*, salvarea statului se întrupa în rațiunea rece și eficace a unei persoane de excepție - monarhul autoritar, inspirat probabil de Cezar Borgia sau/și de Lorenzo Magnificul -, *Discursul* dizertează, într-o direcție opusă, și anume despre importanța maselor în cadrul unei forme de stat în care puterea politică este mixtă. O astfel de formă existase și își dovedise din plin eficacitatea și gloria prin Republica Romană.

Gramsci îl considera pe Machiaveli „*primul iacobin italian*”. Nu poate fi vorba, la florentin, de vreun paseism exclusiv și monocord pe o undă de nostalgie sterilă, căci apelul său la republica romană exprima în primul rând un imperativ: salvarea patriei. Republica romană, prin parcursul ei excepțional, incarnase vârsta de aur a antichității, deci putea fi un model politic incontestabil. Republica romană era admirabilă, după Machiaveli, în primul rând pentru principiul tripartit al împărțirii puterii în stat : între consuli, senat și tribuni.

Machiaveli construiește *Discursul* sub o formă analitică: mai întâi prezintă tezele în ample titluri de capitole, pentru ca în continuare să le ilustreze cu exemple și din care, prin analiză, să extragă argumente pro-domo, să tragă concluzii, să formuleze adevăruri generale, recomandări. Exemplele sale sunt preluate atât din textele unor istorici antici, precum Titus Livius, Tacitus, Polybius, cât și din relatări despre evenimente din istoria Greciei antice sau istoria recentă a Veneției și a Milanului, din a Franței și a Germaniei.

Mai mult dintr-o intuiție de sistematizare, căci teoria sa politică nu are un spirit sistemic, Machiaveli avansează ideea că societatea civilă, pornind de la starea naturală, a fost rezultatul progresului gradual al umanității din pricina lipsei de securitate. Statul civil, după Machiaveli, s-a născut la oraș, din nevoia stringentă de securitate a familiilor solitare sau/și a micilor colectivități, care intrau frecvent în conflicte violente unii cu alții. Astfel, oamenii și-au constituit forme incipiente de stat cu scopul de a apăra și a reuni indivizii și/sau familiile în colectivități puternice. În felul acesta se instaurase între ei ordinea socială sub imperiul legilor. În mod cert, însă statul nou format preluase vechea diviziune socială - haotică și violentă - ce dănuia între bogații și săracii stării naturale, și pe care o transpusesese într-o nouă relație socială, dar organizată mai clar, mai stabilă și în care se puteau distinge două corpuri sociale antagoniste: posedanții sau *granzii* și non-posedanții sau *plebea*.

Deși istoria Romei debutează cu monarhia tarquinilor, Machiaveli trece repede peste ea și examinează cu toată atenția Republica Romană. El menționează textele istoricilor antici, potrivit cărora nașterea și parcursul republican nu fusese liniar ascendent, ci contorsionat, neregulat, plin de un tumult de conflicte interne, numite de către Machiaveli: disensiuni, dezordini, revolte, rebeliuni, tulburări etc.

Care au fost rațiunile acestor disensiuni sociale (pro) republicane ?

Machiaveli oferă două explicații : natura umană sau argumentul antropologic și lupta socială.

În primul rând, omul machiavelian trebuie considerat ca o ființă ce încă de la începuturile sale fusese guvernată categoric de pasiuni: „*oamenii sunt împinși prin două lucruri principale : dragostea și teama*” (*Discurs III, 21*). Inițial oamenii trăiau într-o lume de dorințe sau în starea naturală. Odată cu apariția statului, oamenii nu abandonaseră complet caracterele lor pasionale, vechile tentații și impulsuri spre avuție și putere, spre violență și rapt. Prin urmare, conflictele nu dispăruseră cu totul, nu încetase să fiarbă interesele opuse între posedanți și non-posedanți. Însă din aceste adversități sociale, în cele din urmă, rezulta binele comun. Binele comun era protejat de către Stat, prin legile sale. Binele comun, după Machiaveli, reflecta un anumit spirit politic vijelios, fluctuant, în plină ebuliție, posedat de către toți cetățenii, având calitatea de a amplifica înțelepciunea și forța virilă a politicii de stat. Machiaveli numește acest flux cetățenesc virtute politică sau *vir virtus* - virtutea virtuților.

Care ar fi rolul acestei virtuți a virtuților ?

E de admis că problema centrală a concepției republicane machiaveliene este libertatea. „*Machiaveli este filozoful libertății*” (Quentin Skinner – istoric englez).

El caută sensul și caracteristicile libertății, pe care o consideră o formă rațională a stării sociale de lucruri. Or oamenii, sub imperiul pasiunilor, duc o viață haotică, lipsită de securitate; „*nu fac niciodată bine decât din constrângere*” (Discurs I,3), notează Machiaveli. Statul civil, fondat din rațiunea de a trăi mai bine, aduce astfel trei lucruri benefice : securitatea, binele public și libertatea pentru toți. În fond, pentru Machiaveli, această libertate (din partea Statului) pentru toți, este efectul raționalității omului și prin acesta a ieșit din starea naturală. Însă această libertate este numai una de tranziție, căci în pofida faptului că este necesară, această primă formă de libertate, nerepublicană, nu este suficientă. Machiaveli subînțelege că libertatea completă – necesară și suficientă - nu poate fi decât libertatea republicană, aceea ce se va naște din experiența civilă a virtuții politice, atunci când cetățenii vor fi capabili să-și reunească înțelepciunea și forța într-o conștiință comună, și, gratie căreia, să decidă împreună de a nu mai fi în mod injust dominați, nici de marii posedanți sau granzi nici de statul aflat în slujba acestora. Decizia de libertate completă este pusă în act prin dezordinile populare, în scopul de a cuceri emanciparea colectivă în numele binelui comun. Libertatea romană republicană, după Machiaveli, este izvorâtă din necesitatea continuă a mulțimii de emancipare colectivă; ea își trage rădăcinile din necesitatea însăși a statului civil – securitatea colectivă - și, pe de altă parte, ea este născută dintr-un proces dialectic emancipator al conflictelor de interese.

Față de antagonismul necesitate / întâmplare, Machiaveli adoptă o poziție nuanțată. Cert, dincolo de funcția sa narativă, necesitatea este conceptualizată ca agent activ ce ricoșează între cauzele și efectele marilor acte sau cotituri istorice ale popoarelor, precum fondarea Romei, spre exemplu. Totuși hazardul sau norocul (*fortuna*) nu sunt complet evacuate din exercițiul gândirii. Pentru Machiaveli, originea statelor nu este aceeași pentru toți, iar diferențele pot apărea din hazard: „*unii și-au avut legile de început din hazard, și de mai multe ori, potrivit evenimentelor, cum se petrecu la Roma. Pentru alții, putem numi de-a dreptul fericită această republică care a avut prin noroc un om atât de înțelept ca Licurg, care el însuși aduse legile*” (Discurs I, 2). În schimb, după Machiaveli, necesitatea acționează la nivelul instituțiilor: „*Majoritatea oamenilor într-adevăr nu cad de acord asupra reformelor de instituții, afară numai dacă o necesitate nu le indica obligația*” (Discurs I, 2).

Machiaveli consideră că evenimentele se clădesc în primul rând pe necesitatea lor istorică, în timp ce *fortuna*, chiar dacă e departe de a fi considerata *Providența* sau forța divină intervenționistă, poate numai să contribuie sau să fie ocazia favorabilă la începutul sau la sfârșitul stării de lucruri (politice); „*Eu nu pot să neg că norocul și armata fură cauzele puterii Romei. Dar îmi pare că trebuie să remarcăm că, acolo unde se afla o armată puternică, e de așteptat să fie și instituții bune, și totodată e foarte rar ca norocul să nu fie tot acolo*” (Discurs I, 4). Prin urmare, norocul (*fortuna*) e mai degrabă subordonat necesității. E de sesizat că înțelepciunea nu este asociată norocului (*fortuna*) : „*Această manieră de a face (la Veneția) se datorează mai mult norocului decât înțelepciunii legislatorilor*”. Deci numai necesitatea generează înțelepciunea și forța socială, adică virtutea politică. Potrivit lui Francois Duvernoy (*Fortune - La pensée de Machiavel*, 1974), norocul sau *fortuna* (pentru Machiaveli) nu este un *principiu de explicație* despre voința

oamenilor; prin urmare, nu are un rol major în fondarea statului; norocul (*fortuna*) „*suscită opoziția virtuții*”, însă numai dacă ea ar împiedica progresul în cetate; norocul (*fortuna*) este mai degrabă „*purtătoarea ocaziei de a acționa*”.

Denis Collin (*Comprendre Machiavel- Armand Colin-2008, 119*) remarcă în conceptul machiavelian de noroc (*fortuna*) că ar fi vorba de „*fundamental însuși al comunității politice*”. Spre exemplu, Roma a avut un început fericit și, mai târziu, reuși să devină un stat liber și puternic; pentru Florența, destinul (*fortuna*) făcu exact contrariu. Comparându-le pe toate trei - Roma, Sparta și Veneția- (Discurs I, 6) Machiaveli deduce că necesitatea este actantul decisiv al stării de lucruri în fiecare din ele, prin urmare, al Istoriei : „*Necesitatea va constrânge la numeroase lucruri la care rațiunea nu va împinge*”.

De asemenea, necesitatea este implacabilă și mult mai puternică decât norocul (*fortuna*) : „*Dacă cerul îi este favorabil, pentru ca ea (republica) să nu facă război, atunci rezultă că indolența o va moleși sau o va diviza*”

După Machiaveli, revoltele sunt agenți necesari și activi, care determina răsturnarea unei forme de stat perimate, - spre exemplu, monarhia- ; revolta populară este instrumentul virtuții politice (*virtu*) a societății, care exprimă necesitatea de libertate a poporului. Pentru Machiaveli, prin revolte sociale romanii ajunseseră la excelența libertății: libertatea republicană.

Jean Duvernoy (*La pensée de Machiavel*) remarcă atent că dreptul la revoltă era deja prezent în gândirea augustiniană sub numele semnificativ de *dreptul la tiranicid*, și de care cu siguranță Machiaveli avea cunoștință. Cert este că pentru Machiaveli, revoltele populare sunt acțiuni sociale legitime. Foarte fin critic, Machiaveli apreciază că disensiunile sau dezordinile, reflectă în primul rând antagonismul social prezent în moduri și grade diferite: în modul moral - bunele moravuri versus viciile - ; în modul social - corupția restrânsă versus corupția generalizată -, în modul politic - statul perimat versus statul nou - etc. Atunci disensiunile, care izbucnesc în corpul social, pot avea atât efecte pozitive cât și efecte negative : spre exemplu, fondarea republicii și respectiv prăbușirea ei.

Disensiunile republicane (pozitive) la Roma parcurseră doi timpi politici. Primul, este timpul uniunii publice, adică al conjugării înțelepciunii cu forța societății în ansamblul ei, în vederea răsturnării ordinii și forme învechite de stat. Chiar dacă în mod natural opuși, patriciatul și plebea au știut și au reușit să se solidarizeze într-o revoltă comună împotriva puterii absolute a tarquinilor. Trecerea de la suveranitatea absolută a monarhului la aceea a republicii este considerată pozitivă și în sensul ascendent al istoriei.

Al doilea timp, este timpul *virtuții revoluționare* (Gramsci – teoretician politic italian). După răsturnarea monarhiei, mulțimea resimțea irepresibilă teamă de a nu putea duce până la bun sfârșit lupta începută. Or, tulburările vor înceta doar atunci când poporul va impune o nouă instituție în stat – tribunatul plebeilor.

Tribunul era apărătorul plebeilor, căci el avea dreptul de veto împotriva deciziei aristocraților - magistrații. Tribunatul era o „*instituție utilă libertății publice*”, subliniază Machiaveli. În ochii lui Machiaveli, republica fu născută cu adevărat numai în momentul în care dobândise libertatea necesară și suficientă de a fi ca atare: „*pretind că cei care condamnă acele tulburări survenite între nobili și plebe, în fond blamează însăși cauza primă a libertății Romei*” (Discurs I, 6)

Atunci când analizează rolul alternativ al norocului (*fortuna*), Machiaveli nu neagă că au existat monarhi înțelepți care au dat legi bune, spre exemplu Licurg în Sparta. Totuși, este de menționat că toate legile pozitive inițiate de vreun monarh înțelept au fost insuficiente spre a fi adus spartanilor aceeași

grandoare de stat precum avu republica romană. Machiaveli acorda astfel disensiunilor o valoare universală, ce depășește simpla calitate civică individuală.

Cu privire la puterea statului, Machiaveli explică că disensiunile sunt în același timp inconvenientul și avantajul indispensabil al unei republici puternice. Faptul de a primi și de a integra pe străini în rândul plebei și după aceea a-i utiliza la război, cu siguranță că satisface necesitățile unui stat puternic și în expansiune, dar în același timp aduce mai multa forță brută în acțiunile turbulente, pe plan intern, ale poporului ; *«trebuie tolerată antipatia ireconciliabilă dintre popor și senat, preluând-o totuși numai ca un inconvenient pe calea spre gloria și grandoarea Romei »* (Discours I,6).

Machiaveli nuanțează însemnătatea disensiunilor în funcție de dinamica moravurilor, a legilor și a instituțiilor. Moravurile la Roma, remarca Machiaveli, se schimbau destul de rapid și aproape într-un raport direct cu legile : *„la fel cum bunele moravuri au nevoie de legi pentru a se menține, la fel legile au nevoie de bune moravuri pentru a fi respectate* (Discurs, I, 18). În schimb, instituțiile - bazele statului – aveau tendința de a se menține în ciuda pierderii valorii lor inițiale, așa că deveneau obstacole în calea noilor moravuri și legi. Simultan cu decreșterea vechilor instituții, corupția acționa ca o boală în două faze: una benignă, atunci când răul făcea ravagii în clasa dominantă - spre exemplu, corupția regilor tarquini și a anturajului lor - și alta malignă, atunci când răul trecea în corpul poporului, ca un cancer generalizat. În acest sens, constata Machiaveli, dezordinile până la Marius, comise de către acel popor încă necorupt, au avut efecte pozitive, precum au fost instaurarea republicii, fondarea tribunatului etc; în timp ce, într-o cetate în întregime coruptă, dezordinile erau pernicioase și, în cele din urmă, au provocat moartea republicii.

Machiaveli previne asupra efectului excesului de disensiuni din sânul societății; spre exemplu, dezordinile care au izbucnit din cauza accesului liber (pentru plebei) la consulat – legile licinio-sextiene din 367 î. Hr. - ; atunci când *«poporul nu se mulțumește cu un consul, ci dori ca amândoi să fie plebei»* (Discours I,6) echilibrul de forțe din cetate fu rupt. Prin urmare, republica trebuie să respingă orice exces, conchide Machiaveli, dacă nu, se va prăbuși.

Pentru Machiaveli cel mai mare rău adus republicii romane fu promulgarea legilor agrare, căci datorită lor, în cele din urmă, republica a fost răsturnată. Legile agrare vizau limitarea și distribuirea pământurilor plebei (*lex sempronia*-133 î. Hr, datorată tribunului Tiberius Sempronius Grachus): pe scurt, statul confisca de la marii proprietari funciari (indemnizați) loturile de pământ pentru care nu se plăteau taxe și pe care le distribui celor săraci, așa încât fiecare cetățean roman nu putea deține mai mult de 500 de iugăre din pământurile publice (*ager publicus*). Însă sub o aparență populistă, legile ascundeau un fond pervers : impozitarea retroactivă a pământurilor făcea ca legea să fie coruptibilă ; scopul ei egalitarist făcea ca legea să fie percepută de către aristocrația romană ca un pericol împotriva libertății publice. Disensiunile care au urmat nu au mai putut fi conciliate prin niciun mijloc; nici alte legi complementare, nici alte instituții nu au putut înfrâna ura între posedanți și neposedanți ce izbucnise atunci. Suita logică a acestor confruntări sociale a fost războiul civil.

Machiaveli se întoarce în timpul său pentru a găsi paralelismul de fond cu societatea italiană: *„după moartea lui Fillipo Visconti, când Milano, dorind să-și recucerească libertatea sa*

nu putu și nici nu reuși să-o conserve” (Discurs I,7). Și trage concluzia : *„Acolo unde materia nu este coruptă, tulburările și dezordinile nu sunt nocive. Acolo unde ea este coruptă, bunele legi nu servesc la nimic”* (Discurs I, 17).

În fond, Machiaveli avertizează despre efectul negativ al instrumentalizării pasiunilor, prin provocarea disensiunilor sociale, în numele falselor valori civice. Astfel fu posibil ca Gaius Marius, ce concentrase în mâinile sale majoritatea onorurilor și a puterilor în stat, în numele plebei (*populares*), să intre în conflict deschis cu Lucius Sulla, reprezentatul aristocrației (*optimates*). Războiul civil care a urmat fu moartea republicii.

Se poate spune că Machiaveli nu a fost, pentru *Discursuri*, de loc iubit și chiar prea puțin apreciat de contemporanii săi. Pe de altă parte, nici el nu s-a arătat prea îndatoritor cu potențaii princieri ai epocii sale ; *«nu am ales prinți, ci oameni care prin calitățile lor meritau să fie aleși »*, precizează el în *Discursuri*.

Discursurile au fost primite cu neîncredere, dacă nu chiar mai rău, cu dispreț. Spre exemplu, Francois Guichardini (1512, ambasador al Florenței în Spania) notează în *Considerații cu privire la Discursuri* că (Machiaveli) este un gânditor *”cărui întotdeauna i-au plăcut în mod exagerat remediile extraordinare și violente”* (Christian Bec - Les œuvres de Machiavel).

Jean Bodin (filozof, teoretician politic francez, 1556), nu vede în Machiaveli decât un apologist republican, și nimic mai mult.

Dimpotrivă, posteritatea îl va reconsidera, precum îndeosebi istoricul Francesco De Sanctis. Mai mult decât De Sanctis, Gramsci vorbește despre o vocație *«revoluționară»*, la Machiaveli : el *«este teoreticianul clasei dominate, căreia îi prescrie condițiile emancipării sale, și pune bazele unui realism științific sesizat în esența sa revoluționară»* (Christian Bec - Les œuvres de Machiavel). Or este bine-cunoscut faptul că analiza politică a lui Machiaveli se limitează doar la două aspecte - etic și politic - ; Machiaveli nu este un comentator al inegalităților economice și nici a serviciilor sociale, fie medievale sau antice. Jean Duvernoy (*La pensée de Machiavel*) subliniază că pentru Machiaveli, corpurile politice - aristocrații și plebea - sunt prezentate numai la un nivel descriptiv și fără a atinge profunzimea conceptelor explicative.

Să fi căzut oare Machiaveli într-o iluzie retrospectivă partizană a virtuții (*virtu*) romane ?

Este cert, demonstrația politică a lui Machiaveli rămâne incompletă, fără însă a fi lipsită de merite. Printre acestea se numără acela de a recunoaște calitatea liberatoare și emancipatoare a disensiunilor civice. Conexiunile între disensiunile machiaveliene și mișcările „ilegale” social-populare din timpurile moderne sunt evidente. Cugetarea lui Machiaveli potrivit căreia cei mai buni apărători ai libertății sunt cei care nu doresc să domine pe nimeni, e de o mare acuitate și azi. De-a lungul timpului, adevărurile politice ale Secretarului florentin își păstrează întreaga lor înțelepciune și forță.

Bibliografie :

- Machiaveli – Discursurile despre prima decada a lui Titus –Livius.
- Machiavel Œuvres- Christian Bec, Préface, Chronologie, Dictionnaire - Robert Laffont, 1996.
- La pensée de Machiavel - Jean François Duvernoy, Bordas, 1974.
- Comprendre Machiavel – Denis Collin, Armand Colin, 2008.
- Machiavel,- Quentin Skinner, Le Seuil, 1989.

DORURILE MIRUNEI

Miruna OCNĂREANU

DE FIECARE DATĂ

Să mă întrebi de fiecare dată
Dacă în somn m-am ostenit destul
Dacă-n oglinzi văd vârsta mea scăpată
Din primăvara unui peduncul.

Pe flori dac-a mai nins cu primăvară
Și dacă pe cărările cu pași
Topit-a vântul coama lor amară
Să-mi vindece pustiul din urmași.

Să mă întrebi șoptit, doar în silabe,
Dacă pomeții iernii înc-adorm
Genunchii plânși sub rugile ei dalbe
Și doare mersul lor cuneiform.

Să nu mă-ntrebi de fiecare dată
Ce-am să mă fac cu jumătatea Ta
Ce-a uns căușul palmei mele-odată
Și-a spart în două jumătatea mea.

Eu voi strânge-ntre coperci
Mirodenii din stamine
Și-am să știu c-ai să mă ierți
Primăvara...iat-o: vine...

Când mă ierți, să nu mă ierți,
Și-atunci, am să știu mai bine
Dacă ploii-i aparține
Cerul pe care îl cerți.

CÂND NU MĂ IERTI

Să mă ierți când nu mă ierți,
Sau când toaca nu mai bate,
Sau când ploaia nu respiră
Peste doruri tatuate...

Când tăcerea-mi se preumblă
Și se pierde prin petunii
Tu, iubirea de nădejde,
Să o legi cu alte funii...

Când se-ating, se ocolesc
Flori pe vârsta degerată
Aripi lasă-mă să-mi cresc
Pe-o iubire de-altădată...

Să dai forme, să iubești
Crinii sorții...crinii-s crini
Peste frunțile cerești
Ne botează-n serafimi...

SĂ POVESTIM

Să ne strigăm pe nume-n seara asta
Când degetele cresc de sub zăpezi
Când fructele se coc sub ceara lunii
Și rotunjesc iubirea în livezi

Să povestim de toate când vom șede
În pajiștea din pântecul ierbii
Livada cu iubiri să ne întrebe
Dacă purtăm coroane precum cerbii

Să povestim, iar degetele noastre
Să se atingă, ca de obicei
Tu să le frângi pe frunțile de astre
Eu să spăl rănilor în mii de ploi

Un timp să stăm de vorbă doar cu Tine
Îngenunchiați sub cruci ce ne iubesc
Livada să mai scuture destine
Când toamna între noi vine firesc.

SPÂNZURAT DE-UN FIR

Spânzurat de-un fir de ceară
Pasul Domnului mi-atinge
Gândul și mireasma rară
Din chenarul ce mă strânge.

Frica florilor adoarme
Când se leapădă-n aromă
Un desen îmi crește-n palmă
Conturându-mă-n fantomă.

Doar firul de iarbă știe
Deși venim de departe,
Că-n eter ni se înscrie
Prima pagină din carte.

DOUĂ VALURI

Iubite, plaja este-ncărunțită -
I se-adâncesc reci zbârcituri pe față
Nevinovate valuri cern prin sită
Nisipul zgribulit ca o paiață

Și peste scoici, cu tălpile rănite,
Tu calci o vreme... Și aștepti să doară
În urma ta vechi șoapte jefuite
Aprind, cu frică, focuri de comoară

Te-arunci setos în valuri. Trupul tău
Își pierde umbra; într-o tresărire
O lumânare par, iar Dumnezeu
În flacără-mi mai pune-o zvârcolire

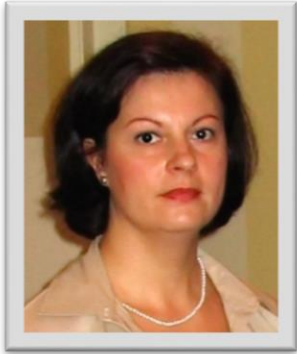
Un val mă ceartă, altul mă răsfăță
A câta oară-i altă dimineață!

LA BIEN-AIMEE DE KANDAHAR

FELICIA MIHALI

« UN ROMAN A LIRE COMME UNE VERITABLE FETE LITTERAIRE. »

Dr. Mirella VADEAN

Détentrice d'un doctorat interdisciplinaire en théorie de l'imaginaire (littérature, philosophie et musicologie), Mirella Vadean a été professeure de littérature française et francophone à l'Université Concordia de Montréal pendant 10 ans. Elle est auteure de plusieurs articles et collectifs parus dans des revues de pairs. À présent, elle se spécialise en administration et poursuit ses recherches sur les sujets du don et de l'altruisme d'un point de vue sociologique et philanthropique.

C'est un samedi matin que la lettre du caporal Yannis Alexandridis arrive par email dans la boîte d'Irina, étudiante en littérature et jeune fille sans trop d'histoire(s) vivant à

Montréal.

En ces temps où le monde littéraire s'inquiète du dernier Nobel de la littérature accordé à Bob Dylan, signe de la limite institutionnelle à laquelle touche la littérature en soi, *La bien-aimée de Kandahar*, version française de *The Darling of Kandahar*, paraît comme une fête de la littérature. En ces temps où la guerre en Syrie continue de tuer hommes, femmes, enfants, aussi pitoyablement que celles du Moyen-Orient ou Afrique, le récit de Felicia Mihali nous rappelle à l'ordre, notre propre Ordre dans la vie et dans le monde.

L'histoire d'Irina et Yannis n'est pas uniquement « de la bonne littérature », mais une histoire qui doit beaucoup à la littérature en soi. Sa force centrale tient en la représentation. Cette histoire raconte notre représentation dans la vie, y compris face à nous-mêmes. Elle montre la manière dont nous nous dévoilons parfois uniquement grâce à la fiction ou aux fictions qui s'écrivent dans nos vies, par le plus grand des hasards.

Felicia Mihali n'est pas novice dans l'art de jouer avec ses lecteurs, les réveiller littéralement en les entraînant dans des univers narratifs particulièrement bien construits. Que ce soit des formes d'autofictions (*Dina*), ou des véritables édifices narratifs (*L'enlèvement de Sabina*), ses écrits sont d'une précision que l'on sent venir de l'au-delà de tout schéma possible ou préalable. Pour Felicia Mihali, les chapitres s'écrivent avec raison et exactitude, les personnages se cherchent, se trouvent, se répondent toujours indépendamment de l'ampleur du dédale.

Irina, le personnage focal dans cette histoire, n'est pas aussi, à elle seule, le personnage principal. Caractère assez effacé et surtout socialement effaçable, elle n'a aucun charisme particulier. Irina est un corps vide qui laisse couler à travers elle l'Histoire, celle qui fut et celle qui s'écrit aujourd'hui sous nos yeux. Irina est une toile blanche qui laisse s'exprimer le collectif (avec ses stéréotypes, traditions, mœurs), dans son individualité, sans qu'elle oppose aucune résistance. Irina est une jeune femme qui trouve « sa » propre couleur préférée en regardant les sandales d'une passante, « son » plat favori en

parcourant mentalement le menu du restaurant où elle travaillait pour payer ses études, « ses » amoureux sur les lieux de ses activités en laissant toujours les choses la saisir. Irina est le produit par excellence de la commodité absolue, de l'accessibilité immédiate à un tout qui ne satisfait guère. Irina est le modèle même de la dé-possession mais comme « produit » d'un monde contemporain occidental fondé sur la possession, une société qui l'englobe, l'engloutit presque dans cette discordance. C'est uniquement vers la fin du récit qu'elle commence enfin « s'incarner », comme si elle re-venait de l'au-delà d'elle-même, comme si elle se réveillait d'un rêve cauchemardesque d'autant de platitude, comme si elle se secouait de ce trop-plein de préjugés qui l'ornaient sans sens. Irina est un personnage parfait, admirablement construit.

Irina nous parle de façon directe, elle nous témoigne de sa vie. En amis, en juges, en correspondants, en corps sans organes nous, lecteurs, la suivons sur ses lignes de fuites qu'elle tente instinctivement dans sa vie, mais qu'elle semble [se] les obturer délibérément. Irina est un « scandale d'émerveillement » pour paraphraser Clarice Lispector. Elle suit tous les stéréotypes dont elle est familialement, historiquement, traditionnellement gavée depuis toute petite. Vivant ainsi avec et parmi ces clichés, en boule fermée, elle ne se voit pas. Irina ne suit aucune expansion de son être, aucune amélioration, aucune évolution profonde, malgré le fait qu'elle croise dans sa vie des gens qui semblent vouloir lui faire comprendre la mécanique du hasard :

« Mon dilemme n'était que la révolte des débuts, lorsque l'être humain garde encore les mille possibilités de son parcours terrestre. [...] « Imagine-toi que tu pourrais vivre en neuf-cent-quatre-vingt-dix-neuf autres endroits et être neuf-cent-quatre-vingt-dix-neuf autres personnes. Pour le moment, tu n'es qu'une fille des parents divorcés, en provenance du pays de Dracula, étudiante et travailleuse saisonnière dans une manufacture d'étoiles. Comment connaître les autres options évanouies ? » (p. 92)

C'est alors que le hasard semble avoir pitié d'elle. Un « été, cette brève saison où tout devient possible » (p.23), un photographe de la revue *Actualités* vient la trouver à l'université, la sélectionner « par chance » de tout un groupe de collègues alors présents et lui propose de poser en toge et mortier, pour la couverture d'un numéro destiné au classement des universités. « J'ai ri et j'ai accepté sans hésiter » (p. 23).

Toujours grâce au « même hasard » cette photo arrive être vue par le soldat Yannis Alexandridis, alors en mission en Afghanistan. Il obtient l'adresse email d'Irina et lui écrit. Et, pour une dernière fois, grâce au même hasard, Irina ne jette pas automatiquement ce message d'un inconnu, mais décide de l'ouvrir. En l'ouvrant, elle transgresse un seuil.

Irina et Yannis se « rencontrent » grâce à la même société qui les modèle, qui les fabrique en jeune étudiante « trop plate » et sans avenir et en soldat qui ne serait jamais un véritable héros. C'est comme si on voulait leur faire justice, leur offrir une compensation pour les « miettes » de vie dont ils se nourrissaient à ce moment-là de leur jeunesse. Irina et Yannis sont poussés l'un vers l'autre dans et par cette foule d'inconnus qui semblent se synchroniser pour que cela se passe, car une sorte d'urgence implicite oblige.

Dans sa confession qui est l'une tronquée, Irina nous « montre » les messages de Yannis, mais pas ses réponses à elle qui s'effacent de plus en plus. Pourquoi ? N'est-ce pas important ce qu'elle lui répond ? Est-elle trop pressée à nous partager ce que Yannis lui écrit ? Pour la première fois, Irina se réserve le droit de garder quelque chose uniquement pour elle. Yannis lui appartient. Elle le partage avec nous en partie.

À travers son regard à elle, nous avons accès à la richesse de l'Histoire qui fait leur histoire depuis les abîmes du temps. Ainsi, ce récit réfléchit bien le monde contemporain à la lumière de la grandeur perdue des guerres d'autrefois (Alexandre le Grand vainqueur des Perses), la fondation d'un Nouveau Monde qui ne peut passer que par l'une infiniment plus petite, mais très importante, celle d'un couple (Montréal, Paul Chomedey de Maisonneuve et Jeanne Mance) ou la perte du paradis mythique d'un Afghanistan digne de mille-et-une-nuits, devenu centre de mille-et-un-cauchemars. C'est un récit très dense qui abrite deux jeunes de nos jours, sans trop d'histoires.

Malgré le fait qu'il soit de ce monde, le jeune canadien, Yannis est un être lointain, sublimé dans et à travers le regard d'Irina, un jeune en quête de la « formule de la vie » à l'autre bout du monde. Yannis, en soldat qui meurt en une phrase (en marchant sur une bombe), est un héros, mais pas dans le sens héroïque de la guerre. Il n'a pas signifié grand-chose pour son pays et dans la logique de cette guerre il ne fut qu'un pauvre pion. Mais, par contre, pour Irina, Yannis est LE héros de sa vie. Il passe de l'anonymat que lui réservait une guerre qui n'est même pas sienne à la renommée d'homme dans le cœur d'une jeune fille. « Qu'il est beau d'être épris et intéressant de le savoir, ce n'est pas la même chose », comme dit Kierkegaard. Irina le reconnaît ainsi, en son héros, mais malheureusement trop tard. Elle vit à l'ombre du regret de ne pas lui avoir témoigné de son amour et de son admiration pour le courage qu'il avait eu non pas d'aller à cette guerre, mais de faire la guerre pour se découvrir soi-même et l'aider se découvrir elle aussi.

Le personnage principal du roman *La bien-aimée de Kandahar* est un dispositif formé d'Irina et du lecteur. Il est rare de réussir, dans la littérature contemporaine, un tel dispositif où le lecteur soit aussi nécessaire au personnage focal. On s'attache finalement à Irina, car elle nous permet

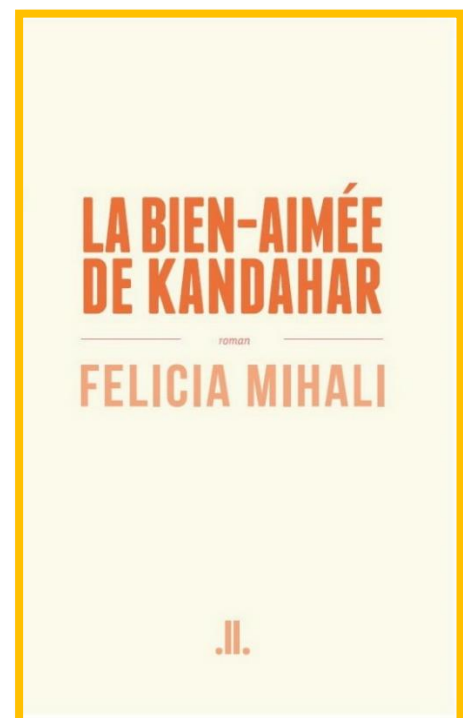
(nous oblige même) de cheminer avec elle de la routine à la guerre et ensuite vers la paix. Vraisemblablement, par « le même hasard », Irina est un nom d'origine grecque qui signifie la paix. Or, il est question d'une immense paix que nous regagnons, en nous redécouvrant petit à petit, en réintégrant les parcelles intérieures cachées derrière nos masques.

Avec ce roman, Felicia Mihali confirme que nous venons dans la vie non pas pour *être* (simplement dans une moule ou autre), mais que nous venons avec *l'intention d'être* dans la vie. C'est dans le vide créé entre des extrêmes que nous nous découvrons dans la plénitude de nous comme humains, même si souvent nous devons troquer la proximité pour le lointain, l'habitude pour l'exotisme. Comme Irina nous avons besoin de la fiction, de notre propre littérature, pour y dénicher notre propre genre, notre propre ordre, notre propre sort.

Les classements universitaires, la guerre en Afghanistan, la mort de Yannis dans un désert poussiéreux à l'autre bout d'un monde qui, pendant, fabriquait des publicités utopiques et des stéréotypes inébranlables, rien de tout cela n'est un nécessaire absolu à Irina (tout comme il ne l'est pour personne), pour se réveiller de sa torpeur, de sa simple routine d'être.

Le seul besoin d'Irina (et du monde qu'elle inclut) est de se rencontrer avec elle-même pour enfin pouvoir aimer. Tout le reste n'est que « pur hasard », l'un très heureux, en dépit de ce que l'on pouvait croire au premier regard. Irina suit une évidente et spectaculaire évolution. Par le réveil à elle-même, Irina devient un personnage émouvant, voire aimé. Car, quel lecteur n'aime pas un personnage qui le contient et l'aide à se rencontrer avec soi-même ?

Un roman à lire comme fête littéraire des rencontres qu'il permet.

DACIA LUI REGALIAN - STATUL INDEPENDENT AL DACIEI, 258 - 270

Marius FINCA

Despre Regalian au scris Iosif Constantin Drăgan în trilogia sa privind istoria traco-daco-geților, Prof. Dr. Ion Pachia Tatomirescu, Conf. Univ. Dr. G.D. Iscru, iar mișcarea dacologică i-a dedicat chiar un congres în anul 2008. Cu toate acestea el rămâne în afara istoriei „recunoscute” a urmașilor săi de azi, românii. Mai multe date găsim surprinzător la autori străini; în afară de antica *Scriptores*

Historiae Augustae, amintim *Enciclopedia italiană* (apărută în vremea lui Mussolini, 1929-1936), lucrarea ungurului Jenő Fitz, *Ingenuus et Regalien*, publicată în Franța în 1966, urmată apoi în 1976 de *La Pannonie sous Gallien*, publicațiile altor unguri Andreas și György Alföldi, tată și fiu, studiul *Regalianus* al lui William Leadbetter, 1988, sau lucrarea lui Yves Roman, *Împărați și senatori. Istoria politică a Imperiului Roman. Sec. I-IV*, 2001 tradusă și în românește.

La data cuceririi romane (an 106), „Dacia era un mare regat cu bază etnică omogenă, cu tradiții seculare, cu structură socială și economică bine definită, cu o cultură înaintată (...) dacii, ca națiune politică, n-au acceptat niciodată stăpânirea romană...”¹ Invaziile geților din imperiul Amal s-au înțepit în jurul anului 250, luptele purtându-se mai ales la sudul Dunării, cu victorii și înfrângeri de fiecare parte. De multe ori populația sud-dunăreană se alătura invadatorilor, fiind de aceleași origini și limbă.

Nemaisuportând exploatarea sângeroasă imperial-romană, abuzurile funcționarilor, corupția etc., din vremea împăratului lui Gallienus (253 - 268), în toamna sau iarna anului 257 d. H. dacii din provinciile dunărene: Panonia, Dacia (Traiană) și Moesia, s-au răsculat. În fruntea răsculaților a trecut chiar guvernatorul Pannoniei, Ingenuus („om liber” în latină), un destoinic general și om politic, avându-și obârșile între răsculați. „Cu vitejia sa ar fi putut să însănătoșească Statul (Imperiul) sleit de puteri. Era foarte prețuit de soldații săi...” (cf. *Scriptores Historia Augusta*).² În reședința sa de la Sirmium (azi Sremska Mitrovița - Serbia), Ingenuus s-a declarat împărat al dacilor din Valea Dunării. În primăvara anului 258 d. H., împotriva răsculaților („uzurpatorilor”) a pornit împăratul Gallienus cu trupele de represiune. Printre comandanții cavaleriei, participanți la înăbușirea în sânge a răsculaților, se afla și dacul Marcus Acilius Aureolus (cf. I.I. Russu). Ingenuus moare în bătălia pentru independență de la Mursa (azi, Osjek-Croația).³ Gallienus arată o cruzime sălbatică față de dacii răsculați, îndeosebi față de cei din Moesia, ordonând și condamnarea la moarte a rudelor insurgenților, ceea ce a stârnit mari nemulțumiri, inclusiv în rândurile armatelor imperiale, având majoritatea comandanților ridicați dintre daci, cât și preponderență daco-getică între soldați. Spre a diminua

tensiunea acumulată în armatele imperiale, în rândurile militarilor daci, către sfârșitul primăverii anului 258, Gallienus a fost nevoit să numească în funcția de comandant suprem al armatelor pe generalul Regalian. Atât Regalian cât și Ingenuus aveau să fie încadrați de istoriografia oficială a Imperiului Roman printre cei „30 de tirani”.

Documentele ni-l arată pe Regalian drept comandantul forțelor armate din **ducatul Illyriei**, sintagmă prin care erau desemnate provinciile imperial-romane din spațiul geto-daco-traco-ilir: Tracia, Moesia, Dacia nord-dunăreană, Dalmația și Pannonia „...dux factus est et dux **totius Illyrici**. Habet in potestatem **Thracios, Moesos, Dalmatos, Pannonios, Dacos exercitus**.”. Regalian - aidoma străbunului său Decebal - s-a evidențiat ca mare strateg; în *Scriptores Historiae Augustae*, din care am citat și mai sus, istoricul Trebellio Pollio subliniază că „Regalian întotdeauna a fost un bărbat priceput în treburile militare; a purtat cu vitejie multe lupte împotriva Sarmatilor; se spune că el era de neam dacic, fiind chiar rudă cu însuși Decebal; că era demn de a împărăți; suspect lui Gallienus încă de mai dinainte, deoarece se părea că e demn de domnie”.

Regalian și armatele de sub comanda sa au fraternizat cu poporul revoltat de masacrele ordonate dirijate de Gallienus, declarând independența tuturor pământurilor strămoșești dacice, adică **statul independent al Daciei** (Fig. 3).

Informații despre aceste fapte mai găsim la numeroși autori contemporani sau care au trăit imediat după: Dexip, Euagrius, Eutropius, Sextus Aurelius Victor, Aelius Spartianus, Aelius Lampridius, Iulius Capitolinus, Vulcarius Gallicanus, Trebellio Pollio, Flavius Vopiscus, Rufius Festus, Zosimos. Aceștia afirmă, mai mult sau mai puțin răspicat, că provinciile imperial-romane: *Pannonia Superior și Inferior, Dacia (Traiană) și Daciile, Moesia Superior și Inferior, Dardania, Dalmația și Illyria, Scythia Minor și Major, Macedonia, Thracia, la care s-au alăturat și Dacia-Costobocană/Carpo-Dacia, sau Dacia Liberă* aflată sub stăpânirea împăraților amali (căci teritoriile necucerite de Romani din statul Daciei lui Decebal, de la Pădurea Hercinică, Vistula Mijlocie, până la Pripet și Nipru și nord-vestul Mării Getice/Negre, imediat după dispariția regelui-erou de la Sarmizegetusa, s-au constituit într-un stat liber sub conducerea regelui Pieporu/Pieporus și a urmașilor acestuia din Dinastia Pieporilor – după cum ne spune Pârvan în *Getica*, dar și Iordanes în *Getica* lui și cum a demonstrat argumentat Troya), l-au recunoscut pe Regalian drept conducător. Deci, putem conchide că în vremea lui Gallienus, în anul 258 d. H., sub conducerea lui Regalian, strănepotul regelui-erou Decebal, dacii s-au unit, rupându-se „printr-o serie de războaie” din Imperiul Roman, și au întemeiat statul independent al Daciei. Independența și hotarele țării au fost apărate de destoinicul Regalian, dovedindu-se a fi unul dintre cei mai mari strategii ai timpului său. Statul renăscut al

Daciei, cu capitala la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, a avut monedă proprie, **regalianul de argint** cu chipul împăratului (Fig. 4). De remarcat cununa care o avea pe cap, la fel ca mulți alți împărați ai Imperiului Roman de origine daco-tracă, inclusiv Constantin cel Mare, el fiind de altfel un adept al cultului local, creștinismul arimin, numit și mitraism, Sol Invictus sau arianism. O dovadă este și denumirea capitalei preluată câteva veacuri mai târziu de sârbi de la dacii autohtoni, Sremska Mitrovița, unde al doilea cuvânt înseamnă Mitro+vița, adică neam/rădăcină/viță a lui Mitra!

Istoricul american din secolul XX Paul MacKendrick, în lucrarea **Pietrele Dacilor vorbesc**, certifică: în Ulpia Traiana Sarmizegetusa „ultimele monede (romane) poartă efigia lui Gallienus”, ele datând dinaintea anului 258.

În anul 267, împăratul Gallienus pregătește o acțiune militară de mare amploare pentru distrugerea regatului get, mobilizând trupe importante în provinciile Pont, Bithynia, Phrigia, Achaia, Tesalia, Epir, sub comanda generalilor Marcianus, Cleodamus, Athenaeus, Aureolus, Dexip (istoricul și comandantul Atenei), Claudius, cu intenția de a da bătălia decisivă. Regalianus, pentru a zădărnici planurile romanilor, a dirijat în locurile unde se adunau trupele o puternică năvală a neamurilor din imperiul get de răsărit, formată din geți, goți, tervingi, gepizi, heruli, peuci, ceea ce dovedește o unire politică, cel puțin. Devastările au început din provincia Pont și au fost stăvilit abia în Achaia, Tesalia și Epir. În primăvara lui 268, Gallienus a venit cu trupe importante ca să elibereze ultima provincie pe care o mai deținea în afara Italiei.

Socotelile cu invadatorii, romanii le-au încheiat pe râul Nestos/Mesta din sudul Traciei, unde s-a dat bătălia decisivă cu Herulii; Gallienus a obținut o mare victorie și a capturat chiar pe căpetenia lor, Naulobatus; dar pășind mai adânc către nord în regatul de apus al geților condus de Regalian, a fost întâmpinat de cerbicia ariminilor traci care l-au obligat să se retragă la Roma. Mai încearcă un șiretlic drag lor, năimindu-i pe sarmații din nord să-i calce pe geții lui Regalian cu o invazie, dar năvălitorii sunt, cei mai mulți, trecuți prin sabie.⁴

După un deceniu de războaie fără succes cu Regalian, împăratul Gallienus a decis asasinarea sa, eveniment ce a avut loc la anul 268 sau 263 (cf. I.C. Drăgan). Noi vom folosi anul 268 ca an al asasinării împăratului. Reacția fidelilor a fost promptă: la scurt timp a fost ucis și Gallienus de către oamenii generalului get Claudius.

SULPICIA DRYANTILLA (268 - 270). În Imperiul Roman, moartea lui Gallienus a declanșat „războaiele civile” pentru tronul Romei. În Dacia, conducerea statului a fost luată de soția lui Regalian, împărăteasa Sulpicia Druantilla/Druantiță (268 - 270 d. H.), prilej cu care bate propria-i monedă (Fig. 5), pare-se, la Carnuntum (azi, Petronell, pe Dunăre, la est de Viena). În toamna anului 268, a mobilizat în Dacia de Est o mare armată, pentru a da lovitură de grație Imperiului Roman. La această putere armată a Daciei au fost asociate neamurile din Imperiul Amal, dinspre Nipru, Marea Massagților/Azov și din Crimeea, care se alăturaseră deja Daciei lui Regalian.

Campania împotriva Imperiului Roman s-a dezlănțuit în iarna și primăvara anului 269 d. H. Referindu-se la aceasta, istoricul Zosimos subliniază: „Dacii se uniră cu Herulii, cu Peucii și cu Goții și, adunându-se lângă fluviul Tyras [Nistru], care se varsă în Pont, construiră șase mii de corăbii; imbarcând în ele 320.000 de oameni, porniră pe mare (...), având vântul dinspre spatele corăbiilor”⁵ până la „strâmtoarea Propontidei”. Desigur, o asemenea dezlănțuire de forțe dacice a avut menirea de a intimida orice încercare a Romei de a mai supune Dacia. Se pare că s-a dat și o luptă, încheiată nedecis, după care a urmat pacea. Trupele romane erau conduse de împăratul Claudius, get de origine. Nu avem informații despre cum a pierdut tronul regina, căci lucrurile aveau să ia o altă turnură.

DACIA „...RESTITUITĂ...” În anul 270, Aurelian a devenit împărat. Realitatea independenței provinciilor Daciei este confirmată de **Historiae Augustae**: „...(Aurelian) văzând că Illyria a fost devastată, iar Moesia pierdută și ne mai sperând să mai poată păstra Dacia transdanubiană, provincia pe care o crease Traian, el a părăsit-o și a retras armata și pe provinciali”.

Dacia se reintegrează Imperiului Roman, în baza **Legământului lui Aurelian** (legământ făcut lângă Aquileia - cf. *Fontes*, II, 307), respectat în mai mică ori în mai mare măsură până după ultimul împărat de origine traco-dacă aflat la Constantinopol, Focas (602 - 610). Acest legământ prevedea, printre altele, că Dacia nu se va mai desprinde de Imperiul Roman, atâta timp cât la conducerea lui se vor afla împărați de origine daco-geto-tracă, și că ei vor fi scutiți de multe dări în schimbul apărării fruntariilor împotriva migratorilor din nord și est.

Așa s-a scris o pagină importantă a istoriei noastre din secolul al III-lea, în care istoria oficială controlată de adepții latinismului, spune că nu mai existau dacii, în ciuda atâtor și atâtor evidențe.

1. Vasile Pârvan, *Dacia*, Ed. Științifică, București, 1958.

2. Ion Pachia Tatomiurescu – *Dacia/Dacoromânia lui Regalian*, studiu internet. **Notă:** Din această lucrare ne-am inspirat la realizarea acestui capitol, astfel că nu vom mai face referire la ea până la sfârșitul capitolului.

3. *Fontes*, II, 105.

4. Constantin Olariu Arimin, *Adevăruri ascunse*, Ediția 2014, Vol. II, 5,2, pag. 213

5. *Fontes* II, pag. 307.

REVISTA CANDELA VĂ OFERĂ VERSURI DIN TRILOGIA
„OAMENI AI PĂMÂNTULUI”
George FILIP

INVITAȚIE LA LUCIDITATE

Cu mașinile timpului folosite în mileniul trecut mecanicii științelor au zburat încotro au dorit, în sus sau în jos, până la stele și îndărăt. Prin truda vârstei sale pre-octogenare poetul George FILIP și-a confecționat o super-navă a rațiunii cu care s-a dus până la porțile Divinului, în marele laborator al eternității. Și Atoatefăcătorul i-a îngăduit să privească spre acești “Oameni ai pământului”, să se uimească de toate cele văzutele. Și poetul ne ia drept martori la fenomenul galactic din care noi facem parte. Fără să intervenim la mersul lucrurilor. Această stare de hibernare, prea lungă, dacă nu chiar de atrofiere totală a indivizilor planetari, îl incită pe poet la reacții abracadabrante, la o alarmă generală pe care nimeni nu o declanșează. Poemele lui George FILIP sunt reale și acuzatoare. El ne impută STATICA în care hibernăm. Eu intuiesc în ochii lui de Om uimit strigătul SUM! Și iată-l pe poet privind din cer, prin ochii Sfintei Treimi, la fenomenul indubitabil terestru. Versurile pe care le lecturăm nu sunt căznite. Nu ne forțează la deslușirea unor mesaje prevestitoare. Sunt versuri clare...mai calde...mai reci...versuri filipene. Oameni ai pământului, ne strigă alarmant liricul George FILIP, limpeziți-vă privirile și veniți și vedeți fenomenul catastrofal pe care-l trăim!

Nu stingeți lumina...Lectură plăcută!

Mihaela Donciulescu,
poetă - Toronto.

Vol.I - VENIȚI ȘI VEDEȚI

GROTA

*O flașnetă a cântat
Internaționala...aa
iar planetarii derutați
au înghițit cacealmaua
și fiindcă șandramaua Patriei
era în profundă prefacere
a intonat, naivă, și dânsa
până mai alaltăieri
când s-a terminat mămăliga
dar au venit toți haiducii
de prin grotle rațiunii;
ei ne-au reamintit să cântăm
deșteaptă-te demnă conștiință.
Nu știu ora exactă
la care a-nceput revoluția
și nici dacă a fost;
poate cronicarii nemorți au consemnat
și ne vor spune adevărul vreodată.*

Vol.II - SOMNUL RAȚIUNII

FIOR TELELEU

*de fapt :
sufletul este șaman
sau șamanul
este un suflet
obosit – gânditor
de timp și de umblet?*

*poate este un intrus
într-un imperiu supus
Omul de unde este Om
ascuns într-un bob de atom...*

*obosit gânditor
de timp și de umblet
este un suflet
sau șamanu-i
într-un impact
fără origini :
de fapt?*

Vol.III – OCHII RĂSTURNAȚI,

NINGE

*de unde vin plăpânzii fulgi
pe streășinele vârstei – giulgi...
ei vin așa de indiscreți
de parcă-s lacrimi de poezi...*

*eu adun fulgii din vecii
și îi chitesc prin poezii
dar niciodată nu dau glas;
mie...câți fulgi mi-au mai rămas?*

*nu-i las pe îngeri să șomeze
prin putrele metereze;
ninge-mă taică-serafim
că nu e vremea să murim.*

*să ningă...știe el – pământul
că mai întâi a fost cuvântul
și când se va-nvechi lumina
aplaudăm...trăgând cortina...*

MENESTREL

Poetul George FILIP trece demn și liber prin imperiul vârstei – teafăr și tânăr precum un prinț din saloanele marilor intrigi. El îmbină filozofia vieții cu miracolul iubirii și șlefuește sensuri moderne despre TO BE OR NO TO BE. De unde a dobândit marele meșteșug?...nu se știe. Sau îl știu doar muzele ce l-au moșit – și nu ni-l spun. Poate că Omul acesta cu fără vârstă a evadat vreodată de pe nicovăla lui Hefaiistos...de aceea este atât de incandescent în armura-i de - UNIC?!

Alex Cetățeanu

-scriitor-.

« DANS LE VENTRE DE LA BÊTE : RÉCIT D'UN ENLÈVEMENT DU XXIIIE SIÈCLE »

Miruna TARCAU

Comme un autre, le Professeur Noah Sunné avait des enlèvements une idée romancée, à moitié tirée du journal de cinq heures, à moitié héritée des vieux films d'action américains qu'imitaient les productions chinoises de type *zhēnrén xiù*, c'est-à-dire des « *reality show* » à petit budget. Les enlèvements s'effectuaient toujours de nuit, sous la forme d'une chasse-poursuite au terme de laquelle une voiture au modèle suranné explosait au fond d'un ravin. Leurs victimes

s'avéraient forcément être des journalistes ou des agents secrets aux habits peu adaptés à ce type d'exercices. Il y avait bien de temps à autre quelques touristes malchanceux lesquels, pour guérir leur nostalgie de l'Europe, prenaient le risque de marcher sur une mine ou de se faire dévaliser à un contrôle frontalier entre la Place de la Concorde et le Jardin des Tuileries pour le seul bonheur d'apercevoir les ruines du Louvre. Mais ce n'était jamais ceux-là qui attiraient l'attention des médias.

D'ordinaire, les touristes laissaient peu de traces derrière eux. Leur disparition, docilement enregistrée dans un ordinateur à l'autre bout du monde, n'émouvait plus personne. Tout au plus était-elle susceptible de provoquer une sensation de nausée qu'en cette ère si peu attirée par les consolations de la philosophie, l'on identifiait mal à une révolte contre la misère humaine. L'opinion publique n'était tout simplement pas en leur faveur depuis qu'un hiver atomique permanent s'était installé au-dessus du 45e parallèle nord, faisant de ces territoires des *terræ incognitæ* où l'on ne s'aventurerait guère qu'à ses risques et périls.

L'industrie du tourisme existait toujours, en misant cependant de plus en plus sur l'assentiment général qu'il s'agissait d'un « truc de riches » dont les activités, bien que nombreuses, étaient étroitement régulées par un système de valeurs qui faisait en sorte qu'il était beaucoup plus aisé d'aller faire un tour en orbite ou de faire du saut en élastique dans le cratère d'un volcan polynésien, que de trouver une escorte militaire afin de visiter une ancienne capitale de l'Europe de l'Ouest. Aussi imputait-on d'ordinaire à ces aventuriers mal nantis la responsabilité de leur propre sort.

À son réveil, le Professeur Sunné ne fut toutefois pas tout d'abord hanté par l'impassibilité avec laquelle on ne manquerait pas d'accueillir la nouvelle de sa disparition. La gravité de son état ne lui laissait guère le loisir de se projeter assez loin dans l'avenir pour s'inquiéter de ne pas reconnaître le lit sur lequel il était étendu, et surtout de ne voir personne veiller à ses côtés. Jusqu'alors, il n'avait jamais éprouvé aussi distinctement l'impression d'être un corps, au sein duquel il était illogique, et comme miraculeux de voir s'y former des pensées cohérentes.

Il était en proie à une douleur trop diffuse pour avoir conscience de la nature exacte des maux dont il souffrait. Le souffle court, il sentait qu'un poids énorme comprimait sa poitrine. Lorsqu'il fut assez conscient pour craindre quelque chose, il craignit de manquer d'oxygène ou de crever d'une crise cardiaque dans cette pièce qu'il devinait étroite, quoiqu'il n'en apercevait qu'imparfaitement les contours dans les rares

moments où elle n'était pas plongée dans une obscurité complète. Une migraine sévère le priva longtemps du désir de découvrir à quoi étaient dues ces illuminations soudaines qui ne faisaient qu'augmenter son vertige.

Ce n'est que bien plus tard qu'il réalisa que les détecteurs de mouvement rudimentaires dont cette salle était pourvue s'activaient au moyen d'un déplacement vertical, lequel avait pour effet de projeter pour quelques minutes une lumière bleutée sur les murs de cette chambre qui était dépouillée de tout au point de paraître démunie d'une porte d'entrée.

Le soluté qui pendait à son bras lui donna quelque temps l'impression qu'il se trouvait dans une chambre d'hôpital. Un bassin de lit recueillait ses besoins, qu'une infirmière discrète devait sans doute changer pendant son sommeil, à moins qu'un système automatique ne s'en fût chargé jusqu'à ce qu'il reprenne conscience, car il ne vit jamais personne l'approcher pendant sa convalescence. L'odeur de l'urine augmenta considérablement sa nausée. Il tenta à plusieurs reprises de se lever de son lit pour tenter de trouver une sonnette, ou bien le cabinet des toilettes où il eût pu déverser lui-même ses déchets. Il découvrit, au terme de ces démarches, que sa vision était floue. Il éprouvait beaucoup de difficulté à mesurer les distances. Le bourdonnement qui résonnait dans ses oreilles internes de manière persistante le désorientait davantage qu'il ne l'aurait cru.

De nombreuses tentatives lui furent nécessaires avant qu'il ne parvienne à longer les murs en s'accrochant fermement à son soluté. Il n'eut pas alors le courage de déplacer son pot de chambre de crainte d'en épandre le contenu sur le sol. L'action de se pencher pour nettoyer les dégâts, en supposant qu'il trouvât de quoi éponger le liquide verdâtre, lui semblait dépasser de loin les efforts qu'il se sentait en mesure de fournir avant de s'effondrer sous le poids de ses propres poumons, ou bien de céder aux pulsations qui comprimaient son crâne comme dans un étai.

Il ne saurait estimer le temps qu'il passa dans cet état. Son incapacité à se concentrer sur les actions les plus simples devait provenir du moins en partie de son manque de sommeil, lequel s'aggrava à mesure que ses symptômes disparaissaient. Ses saignements de nez cessèrent dès la première journée. Il lui fallut peut-être trois jours pour apprendre à adapter sa respiration à ses nouveaux besoins en augmentant son rythme tout en diminuant la fréquence de ses expirations. La pression qu'il ressentait au niveau de son crâne s'affaiblit en même temps que celle qui comprimait sa poitrine, mais il dut attendre plus d'une semaine pour que disparaisse progressivement ce que le monde médical décrivait comme un tinnitus bilatéral, soit ce sifflement inaudible qui avait fait passer un peintre hollandais du nom de Van Gogh à la postérité en le poussant à se trancher l'oreille.

Une fois que ses maux se furent allégés, ce qu'il découvrit le plongea dans une confusion d'autant plus grande qu'il ne parvenait toujours pas à s'expliquer pourquoi cette clinique paraissait dépourvue de personnel de santé. Il n'y avait rien dans cette chambre hormis le lit sur lequel il se trouvait étendu, une table basse ainsi qu'une chaise qui avait été clouée au sol. C'est alors que l'idée selon laquelle il avait peut-être été victime d'un enlèvement traversa son esprit pour la première fois.

Le Professeur Sunné se débarrassa du soluté qui s'était vidé de son contenu depuis un certain temps. En dépit de sa fatigue et de

son état avancé de déshydratation, il fit ensuite quelques pas en direction de la chaise et s'y effondra, en proie à des tremblements qui ne devaient pas être dus uniquement à un problème de régulation de sa température corporelle. Il sut d'instinct que l'ensemble de ses symptômes n'étaient pas imputables à une infection, comme il l'avait d'abord supposé. La céphalée pulsatile accompagnée de vertige, la compression de la poitrine et le tinnitus étaient en vérité des phénomènes bien connus des historiens qui avaient effectué comme lui des recherches sur les premières villes sous-marines du siècle précédent.

Le dérèglement de la pression dans l'oreille interne constituait d'ailleurs l'un des problèmes les plus difficiles à résoudre chez les ouvriers, dont le taux de suicide avoisinait autrefois les 20% au terme de trois ans, avant l'introduction de réformes leur permettant de fréquenter des centres commerciaux situés en hauteur, à moins de dix mètres en-dessous du niveau de la mer.

Cette hypothèse lui permettait également d'expliquer l'absence de focalisation ainsi que les couleurs vives, lesquels résultaient de la pression importante qui s'exerçait sur ses globes oculaires. Il songea bêtement qu'une exposition prolongée à cet environnement aurait probablement un impact à long terme sur sa vision, et que les ophtalmologues coûtaient cher, avant de réaliser qu'il ne vivrait sans doute pas assez longtemps pour constater la perte de son acuité visuelle.

Il ne put s'empêcher de s'imaginer des scènes de torture, ce qui fit redoubler ses tremblements au point où il ressentit le besoin d'enrouler la couverture du lit autour de ses épaules. La première chose qu'il craignit de perdre fut ses dents. Sa femme lui avait souvent reproché son entêtement à vouloir conserver sa dentition naturelle, alors qu'il avait la possibilité, dès l'âge de dix-huit ans, de remplacer celle-ci par une dentition en titane. Lorsqu'il était de qualité, en plus de demeurer blanc, droit et réputé incassable, le dentier permanent avait pour principal avantage de diminuer à zéro ses coûts d'entretien, ce qui n'était pas rien à une époque où les cabinets dentaires avaient disparu, la race des dentistes ayant été peu à peu remplacée par celle des chirurgiens dentaires, dont la majorité se spécialisaient désormais dans cette opération complexe qui requerrait, entre autres, de brûler toutes les terminaisons nerveuses des gencives.

Le marché noir était certes saturé d'hygiénistes assurant des services de base à un coût plus ou moins modique, qui variait beaucoup selon le nombre de leurs recommandations. La plupart se révélaient néanmoins être des autodidactes ou des charlatans ayant recours à des produits expirés ou contaminés, dont l'entretien laissait de toute façon à désirer. Une industrie entière s'était développée sur la base des arguments des partisans du tout-titane. L'exemple le plus communément cité demeurait celui des Puces Anti-Ondes Électromagnétiques (PAOÉ), dont l'installation systématique dans les dentiers permanents avait permis de faire chuter de façon drastique l'incidence de cancer au cerveau en réduisant l'impact de la pollution électromagnétique dans la région crânienne.

De nombreuses villes avaient de ce fait jugé nécessaire de créer des espaces munis d'une isolation spéciale visant à désactiver les micro-puces, afin de permettre à leurs abonnés d'utiliser les appareils produisant de la pollution électromagnétique, comme des téléphones portables ou des ordinateurs. Des réformes législatives avaient par la suite interdit l'utilisation de tels appareils dans l'espace public, ce qui – comme l'avait démontré le Professeur Sunné dans un de ses récents articles – avait largement contribué à limiter l'accès, dans les pays dits « développés », des classes défavorisées aux télécommunications, aux réseaux sociaux, et à cette mine d'informations que constituait Internet.

Sa position était bien connue des cercles de chercheurs de l'Université de Zanzibar, où il avait obtenu la permanence il y a une vingtaine d'années. Les ingénieurs avec lesquels travaillait son épouse étaient toutefois moins sensibles à ces problématiques. Aussi se voyait-il souvent contraint d'avoir recours à des raisonnements altermondialistes auxquels il n'adhérait pas toujours, comme quoi il ne trouvait pas cela naturel de se faire arracher des dents en parfaite santé sous prétexte qu'elles pouvaient s'abîmer avec le temps, pour ne donner qu'un exemple. Il est vrai qu'un tel procédé lui semblait en décalage total avec les moyens technologiques dont on disposait à une époque aussi avancée que ne l'était le XXIIIe siècle, surtout lorsqu'on considérait que l'arrachage préventif des dents saines constituait jadis une solution prise par les populations éloignées des grands centres qui craignaient de crever d'un abcès dentaire lors d'une infection. Il n'empêche que le Professeur Sunné s'était toujours méfié des discours radicaux, et une critique sociale de ce type ressemblait trop à celle qu'en faisait le radicalisme vert pour qu'elle ne soit pas nuisible à sa carrière.

De telles pensées s'entremêlaient confusément à ses craintes d'attendre, dans l'ombre, qu'un bourreau masqué n'apparaisse muni de pinces, comme dans ces documentaires sur les guérillas du Nord où s'entredéchiraient des gangs pour s'accaparer les ressources que leur envoyaient quotidiennement des ONG africaines. C'est alors qu'un léger crissement le fit bondir de sa chaise, ce qui lui permit de remarquer qu'un plateau de nourriture, lequel devait avoir été glissé dans la pièce à travers une sorte de trappe, se trouvait désormais au pied de son lit.

Ses tremblements s'accrochèrent lorsqu'il prit de nouveau conscience du poids qui étouffait ses poumons. Le Professeur Sunné mit quelque temps à quitter sa chaise pour récupérer son repas. Il vida par la suite avec difficulté, les 500 mL d'eau qui lui avaient été prodigués, avant de remarquer, quelque peu hébété, qu'il s'agissait d'une bouteille Évian.

Le nœud qui se forma alors dans son estomac lui coupa si possible davantage l'appétit que les effluves nauséabonds se dégageant de son pot de chambre. Cela faisait des décennies qu'il n'avait pas tenu entre ses mains ce genre de bouteilles, dont la forme, le poids et le modèle lui avaient pourtant été si familiers durant son enfance.

En toute logique, il n'aurait jamais cru qu'il se trouverait de nouveau en possession d'un vestige de cette compagnie – autant dire de cette civilisation – perdue. À sa connaissance, Évian avait entièrement cessé ses activités d'exportation depuis le raid aérien qui avait emporté ses parents. Depuis lors, la branche coréenne de cette compagnie, Sun-Évian, était surtout connue pour la fabrication de filtres performants permettant de transformer en eau potable à peu près n'importe quel liquide. Y compris des déchets radioactifs, affirmait la publicité.

Cette innovation fut à l'origine d'une transformation importante de la compagnie-mère. Désormais délocalisée en Europe de l'est où se trouvaient encore quelques centres de recherches flanqués d'un nombreux impressionnant de bases militaires, la mission d'Évian était toujours d'approvisionner en eau potable les populations dont les pays étaient déchirés par les guerres civiles. Cependant, plutôt que de puiser dans les nappes phréatiques et dans les sources d'eau potables existantes qui pouvaient encore servir de réservoir aux pays développés, les responsables de l'Organisation « Terre bleue » avaient jugé préférable de fabriquer des bouteilles biodégradables munies de micro-filtres permettant de consommer sans danger la neige acide qui recouvrait tous les pays situés au-dessus du 45e parallèle nord environ huit mois par année. Le Professeur Sunné avait déjà vu des photographies de ces nouvelles bouteilles Évian renouvelables, qui pouvaient servir jusqu'à 100 utilisations sur une moyenne de 25 jours. Elles ressemblaient davantage à des gourdes de whisky qu'aux bouteilles de plastique de sa jeunesse.

La présence d'une de ces produits du passé sur son plateau de nourriture était d'autant moins cohérente que tous les symptômes dont il souffrait depuis son réveil dans cette chambre paraissaient clairement indiquer qu'il se trouvait sous l'eau. Or, à sa connaissance, les grands États sous-marins de l'Océan Pacifique, de la mer Rouge et de l'Océan Indien s'approvisionnaient en eau courante à partir de l'eau de mer, filtrée et dessalinisée, qui se trouvait dans leur environnement immédiat. En de telles circonstances, l'eau de source était bien entendu considérée comme un produit de luxe.

Le contenu de son repas, composé de douze *nigiris* de bâton de crabe, d'un bol d'algues ainsi que d'une soupe *miso*, ne lui en apprit pas davantage. Une fois introduit le doute dans son esprit, il ne parvenait pas à décider si tous les indices supplémentaires qui le faisaient pencher en faveur de l'hypothèse voulant qu'il se trouvait dans une ville sous-marine avaient été placés là stratégiquement par ses ravisseurs, ou bien s'il convenait de les interpréter au premier degré. C'est ainsi qu'il se mit à manger sans appétit, tout en réfléchissant aux différentes possibilités qui s'offraient à lui.

Était-il raisonnable de supposer qu'il avait été transporté en Europe? Il songea que son soluté pouvait contenir des substances chimiques provoquant des effets semblables à ceux d'une immersion soudaine dans un environnement de haute pression, afin de lui faire croire, pour une raison inconnue, que sa prison se trouvait dans une de ces villes sous-marines qu'il avait passé sa vie à étudier. Il peinait à découvrir un avantage immédiat à ce subterfuge. Qu'il ait été enlevé par une organisation terroriste militant en faveur de la réintroduction de gouvernements nationaux, ou bien par la milice d'une quelconque multinationale qui jugeait que ses travaux nuisait à leurs intérêts commerciaux, il ne bénéficiait de toute manière d'aucun recours légal contre ses ravisseurs. Quels qu'ils furent, ces derniers n'avaient donc a priori pas grand-chose à craindre de leur identification.

Et cependant il y avait bien, de toute évidence, un subterfuge quelconque, car s'ils n'avaient peut-être pas simulé les effets d'une immersion dans l'eau profonde, ils s'étaient certainement donnés la peine de simuler une bouteille de son enfance dans le but de le faire douter de ses propres conclusions.

Sur ces considérations, la lumière s'ouvrit de nouveau lorsqu'une grande ouverture, de la taille d'une porte, apparut sur le mur près duquel il avait découvert son plateau de nourriture. Une toute jeune femme vêtue d'une salopette de travail brun foncé entra dans la chambre, un carnet à la main, et s'assit sur le lit vis-à-vis du Professeur Sunné sans plus de cérémonies. Voyant le bassin de lit rempli à ras bord, elle fronça les sourcils et lança : « On ne vous a jamais appris à utiliser les toilettes, à l'Université? », avant de se pencher du côté droit du lit où se trouvaient – il venait tout juste de les remarquer – deux boutons discrets arborant des caractères japonais. L'un d'entre eux permettait d'activer un panneau où se trouvait une cuvette des toilettes sèche, renversée, qui glissait le long du mur pour atterrir à moins d'un centimètre de la tête du lit. L'autre bouton servait similairement à faire apparaître une cabine exigüe pourvue d'un tuyau de douche qui devait sans doute également faire office de lavabo.

Après avoir vidé son pot de chambre, actionné une chasse d'eau bruyante et fait disparaître la cuvette des toilettes, la jeune femme prit de nouveau place sur le lit comme si de rien n'était. Sans même le regarder, elle ouvrit son carnet et se mit à noter quelque chose avec rapidité. La facilité avec laquelle elle formait des phrases fascina le Professeur Sunné pendant quelques instants. Il avait de la peine à croire qu'elle écrivait à la main.

– Alors, Noah. Ça ne vous dérange pas que je vous appelle Noah? Je sais que vous n'aimez pas qu'on utilise votre nom, Sun-Évien.

Le Professeur, à qui la coutume d'adopter comme nom de famille l'appellation des deux dernières entreprises où l'on avait travaillé avait toujours déplu, répondit qu'il préférerait de loin que l'on s'adresse à lui sous son pseudonyme de publication, Sunné.

C'est alors qu'il constata que sa voix était rauque, comme s'il venait de fumer plusieurs cigarettes d'affilée. Il éprouvait de la peine à déglutir. Il n'osa pas cependant demander un verre d'eau à la jeune femme qui poursuivit son interrogatoire :

– Quelle est la dernière chose dont vous vous rappelez?

Le Professeur Sunné éprouva quelque difficulté à se remémorer les activités les plus récentes auxquelles il avait pris part avant son réveil. Il savait qu'il avait loué le même chalet qu'à chaque année avec sa femme, et que le centre de ski avait embauché des types déguisés en chameliers et en moutons pour célébrer Aïd, tandis qu'un père Noël, un rabbin et un moine bouddhiste défilaient sur un traîneau à chiens commandités par Coca-Cola en chantant des *jingles*. Rien d'extraordinaire.

Ce jour-là, il s'était arrêté au bar plus longtemps que d'habitude, et il avait réalisé, en papotant avec le rabbin du père Noël, qu'il s'agissait du même type qui avait fait le prêtre à son mariage. En y repensant, il avait du mal à voir une coïncidence. L'acteur se disait spécialisé en cérémonies religieuses. Sa capacité de raconter des conneries était assez extraordinaire. Le jour de ses noces, il avait distrait tout le monde avec une version déjantée de la Bible qui situait l'histoire de Jésus au XIXe siècle, et qui soutenait mordicus que le Christ était mort pour éviter que les Nazis ne balancent une bombe atomique sur les Russes. Le Professeur Sunné n'appréciait pas tellement ce type d'humour. Depuis le temps qu'il enseignait, il avait appris à ne plus prendre pour acquis que ses étudiants disposaient des connaissances les plus élémentaires en histoire.

– Alors? insista la jeune fille.

– Suis-je retenu ici contre mon gré? rétorqua le Professeur en guise de réponse.

Il trouva l'interruption déplaisante. Il aurait souhaité pouvoir agir avec elle comme s'il s'agissait d'une étudiante venue le voir à son bureau, dont il aurait le loisir de reporter le rendez-vous à la semaine prochaine, prétextant une indisposition temporaire ou une charge de travail trop importante. En ce moment, il désirait moins s'entretenir avec elle que tenter de se remémorer sa discussion avec le faux rabbin.

– Vous êtes-vous tenu au courant des actualités ces derniers jours? insista-t-elle en ignorant sa question.

– Vous voulez rire. Vous croyez vraiment que j'étais en état de lire les nouvelles? De toute façon, je suppose que vous m'avez confisqué mon téléphone...

Le Professeur Sunné s'interrompit lorsqu'il réalisa à quel événement de l'actualité elle devait faire référence. *Merde*. Il venait soudain de comprendre pourquoi il avait été arrêté.

Il prit donc une profonde inspiration, et rectifia sa réponse.

– Écoutez. Je ne sais pas pour qui vous travaillez, mais je vous avertis que je connais bien la législation relative à la détention de terroristes présumés. Vous pouvez fouiller le contenu de mon téléphone, mes courriels électroniques, mon ordinateur, mon compte en banque. Je ne suis jamais entré en communication avec le moindre réseau extrémiste... J'ai toujours averti les services de sécurité de mon université toutes les fois où je me suis aperçu que ma recherche était utilisée à des fins de propagande anti-MOETGM, de désobéissance civile, ou de boycott des activités de multinationales agroalimentaires. Vous ne pouvez pas me détenir contre mon gré plus de soixante-douze heures en de telles circonstances.

(À suivre)

DON QUIJOTE SAU ÎNȚELEPCIUNEA MORILOR DE VÂNT

Paula ROMANESCU

De-atâtea secole tot macină timpul povestea acelui ciudat cavaler, pre numele său *Don Quijote*, rătăcitor prin landul rațiunii unei lumi de-a pururi iraționale!

Cât se mai știe despre insolitul personaj turnat în magma cuvântului de *Miguel de Cervantes Saavedra* (1547-1616) astăzi, când lectura cărților nu face decât să genereze malițioase zâmbete acelora pentru care „*cea mai de folos zăbavă*” nu-i decât un ilar anacronism într-un vârtej de patimi cu golul logodite!

Și totuși, până și ne-cititorii – cititori poate în stele căzătoare ce nu vor ști nimic din tainica lumină din cerul gândului, au auzit de lungile umbre albastre ale morilor de vânt ce macină nimicul, de niște mult prea largi, adânci oglinzi care răsfrâng și chipuri-măști, și zboruri-cădere, și tipătul-tăcere, când mai mereu înfrânt, omul rămâne zeu etern și pieritor.

O întreagă lume de umbre își află ilustrare în geniala nebunie a acestui personaj care nu-i decât măsură iubirii pe pământ.

Cel mai adesea literatura și artele se inspiră de la un model uman real spre a reda în felul lor nouă alcătuire poveștii „ca o viață de om”. Don Quijote, ingeniosul hidalgo de la Mancha creat de Cervantes, creează la rândul lui un tip uman căruia, pentru simplificare, i se spune *donquijotesco* și, care înglobează în el candoare și temeritate, măreție caricaturală și curaj întru împlinirea unor acte care n-au servit niciodată cu adevărat la nimic dar fără de care viața n-ar fi decât un anost șir de zile care duc toate spre singura certitudine asupra căreia „trestia gânditoare” nu are nici o fărâma de îndoială – moartea.

Eroul donquijotesco este generos fără limită, iubirea îi este zeitate, onoarea – măsură a sufletului, gloria – steaua de neatins spre care se înalță iar și iar ca un Sisif modern, Sisif etern, Sisif condamnat de nu se mai știe care zei să-și poarte spre vârful muntelui de lumină, nu stânca ci trupul însuși. Este un Icar cu grele aripi de miere, plutind sub cerul cu stele-oglinzi, și sori rotitori, și vânt de mori separând lumina de întuneric în zările de dincolo de zări.

Se cuvine să menționăm câteva coordonate bio-bibliografice ale autorului ca nu cumva să se creadă că *Don Quijote* este cel care l-a creat pe Cervantes, deși uneori îndoiala, ca o răsfrângere a tăișului de gând, mai stăruie să ne tulbure sufletul care vede în legea lui: *Dar dacă, totuși?...*

Ei, da! Dar dacă totuși?...

Istoriile literare ale lumii, dicționarele – cataloage mereu actualizate ale Bibliotecii din Alexandria ajunsă în fărâme de pulberi până la noi, ca la rândul nostru să le păstrăm adăugite (neapărat adăugite! Altfel cum vom putea răspunde la Marea Judecată întrebării: „*Venirea ta n-aduse nici un adaos lumii?!?*”), pentru cei ce vor veni după noi în vastul deșert din lumea celor care mai cuvântă, istoria cu-ale ei istorii despre bătălii mereu pierdute în urale de victorii din care nu învățăm niciodată nimic și totul se ia de la-nceput, teatrul, muzica, pictura, dansul, totul stă mărturie cum că, da! Cervantes a existat!

Adina Romanescu, grafică:
Jacques Brel - «L'Homme de la Mancha»

S-a născut la Alcada de Henares la 29 septembrie 1547 într-o familie blagoslovită cu mulți copii a unui modest chirurg – Rodrigo de Cervantes și a soției sale Dona Leonor de Cortinas. Se mai spune c-ar fi urmat niște studii întârziate la Salamanca prin anii 80 ai veacului al XVI-lea, după ce luase ceva lecții de științe umaniste de la magistrul Juan Lopez de Hoyos și își încercase talentul într-ale scrisului compunând rondeluri, elegii, sonete, epitafuri, mai cu seamă epitafuri pentru că pe atunci, ca dintotdeauna, se mai înclina sub tăișul coasei de fum și câte-un cap încoronat pentru care (musai!) lacrimile trebuiau turnate în cânt de jale, un fel de doină ceva mai „etranjeră” de pe la noi cei care, neavând prea multe capete încoronate de jelit, am prins a plânge în vers-cântec de jale câte-un fecior pierit în luptă – dreaptă mereu și strâmbă deopotrivă – pe vreun haiduc, ori crai, ori crăișor, pe vreun fără de nume domnișor din neam de Gheorghe, Iancu sau Ion...

Prin toamna anului 1568 se stinge regina Isabelle de Valois, cea de a treia soție a lui Filip al II-lea. (Socoteală dreaptă: ea - *a treia*, el - *al doilea*...)

Cervantes a compus atunci o „copla”, o elegie și un epitaf – *trei „jelanii”* pentru *cea de treia* soață a regelui.

Va fi fost recompensat cu câțiva firfirici.

Gloria scriitorului nu-și sunase încă din trâmbițe de aur venirea.

Un an mai târziu, poetul Cervantes era la Roma întregind „armata” personalului de serviciu pe lângă viitorul cardinal Acquaviva (în traducere „Apă vie” sau „Apă de foc” sau neașa Țuică, semn că sfinției sale îi cam plăcea să se împărtășească ...),

experiență care-i va servi mai târziu la scrierea unor opere cu aluzie la Italia.

În 1570 se înrolează ca soldat în armata pontificală și participă la expediția maritimă contra turcilor, sub comanda generalului Marc Antonio Colona sub ale cărui ordine se aflau trupele și galerele spaniole de la Andrea Doria.

Istoria consemnează în dreptul expediției cu pricina : *Eșec*.

În 1571, în bătălia de la Lepante, soldatul Miguel de Cervantes primește în piept două focuri de arcebută (cărora le-a rezistat eroic) și un altul în brațul stâng care-i va fi retezat. Aflăm acestea din *Prologul* la cea de a doua parte din romanul *Don Quijote* precum și din ciclul de povestiri *Nuvela exemplare: Captiv: Călătorie în Parnas*.

În primăvara anului 1572, infirm deja dar tot *bun de luptă* (!), îl aflăm în regimentul lui Don Lope de Figueroa, modelul eroului din „*Alcadele din Zalamea*” de Lope de Vega.

Bătălii, bătălii, bătălii – mori de vânt măcinătoare de vieți!

Între 1575-1580, Cervantes este prizonier în Alger. Nu singur: împreună cu fratele său mai mic Rodrigo. Evocarea acelor ani o va face în comedii (da, comedii! Captivității trebuie să-i opui hohotul de râs spre a o face suportabilă!): *Galathea*, *Persilès*, *Epistolă lui Mateo Vasquez* (acesta era secretarul lui Filip al II-lea), *Viața în Alger*, *Închisorile din Alger*, *Topografia Algerului*, *Raport, Numamța*.

În anii 80, numai la Madrid, i se joacă peste 20 de comedii.

Viața îi joacă și scriitorului o comedie dintre cele mai savuroase: i se naște fiica naturală Isabel care va deveni mai târziu un fel de zburdalnică *Dulcinee* asemenea mamei sale, iubeața Caterina de Salazar y Palacios cu care Cervantes – cavalier cu un înalt simț al onoarei – se va căsători (ne) fericit.

Ajuns om la casa lui, tată de familie, s-a ocupat vreme de vreo zece ani cu descurcarea (încurcarea) îtelor financiar-contabile pentru comercianții de cereale, ulei de măsline și, *Invincibila Armada* pentru care avea obligația de a procura hrană și echipament.

Dezastru: „*Invincibila*” este învinsă!

În 1598 moare și Filip al II-lea.

Cervantes scrie un celebru epitaf pentru mormântul celui dus. (Cred că trebuie mers la Madrid să vedem la fața locului ce se spune în epitaful cu pricina. Filip al II-lea nu mai poate obiecta. Deci, vă invit la călătorie!)

În 1600, în bătălia de la Dune, moare fratele său Rodrigo.

Ce epitaf va fi scris atunci poetul, nu se știe. Istoria nu se ocupă de oamenii simpli...

Miguel de Cervantes a fost invitat să „locuiască” un timp într-o închisoare din Sevilla pentru oarece „greșeli de calcul” în actele contabile de care se ocupa. (Pe vremea aceea „se suporta” detenția pentru „greșeli de calcul”!).

Avea 57 de ani când, în 1604, la 26 septembrie solicita și obținea privilegiul curții regale de a-și publica romanul *Ingeniosul Don Quijote de la Mancha*, partea I.

Șapte ediții aveau să urmeze în același an.

De ce ne-am mira că în zilele noastre această bijuterie literară este opera cu cel mai mare număr de ediții din lumea întreagă, cu cea mai mare notorietate literară zămisitoare de erou – oglindă fidelă și mereu schimbătoare în reflectarea chipului unei lumi bune, bune, bune în care omul se oferă de bunăvoie – grăunte fragil – pietrei și vântului în marea nebunie a morilor de pulbere și noapte, după o scurtă ardere-n iubire, după o răstăcire fără sens prin landul iraționaliei rațiuni omenești!

Cum cea de a doua parte a romanului întârzie să apară iar gloria scriitorului depășise binișor granițele limbii spaniole, prin anul

1614, un editor din Taragona publică un Don Quijote apocrif cunoscut astăzi sub titlul *Quijote de la Avellaneda*.

Abia la 30 martie 1615 lui Cervantes i se acordă *privilegiul* (tot un fel de cenzură ca aceea din vremi știute nouă funcționa și pe atunci sub ochiul vigilent veghetor al „*suavei Inchiziții*”...) de a-și publica partea a II-a a Don Quijote-lui său. Dedicția autorului este, ca și la partea I a romanului, o plecăciune către marele său protector Contele de Lemos, pe atunci vice-rege de Napole.

În anul 1617 cele două Părți ale romanului apar în sfârșit împreună, la o editură din Barcelona.

Din 23 aprilie 1616 (ca să nu-l lase pe Shakespeare să facă singur drumul cel de dincolo de marea trecere!), Miguel de Cervantes, autorul lui Don Quijote, s-a dus să odihnească puțin.

Eroul său este fără de moarte.

Cine n-a văzut la 23 aprilie 2005 pe scena *Teatrului Național din București* spectacolul în care Dan Puric, acest inclassabil artist al scenei românești, împrumută chipul lui Don Quijote spre a ne pune în față imaginea lumii noastre ieșită parcă dintr-un infernal coșmar al rațiunii îmbătrânită-n rele, lume ce se bulucește (este mânăta) ca o turmă de bezmetice necuvântătoare spre gura nesătulă a monstrului care sfârșește (!) prin a alinia spre cer trei semețe și terifiante siluete ... atomice care aștern întunericul după o (slavă cerului!) simulare de explozie cât să-ți înghețe sufletul în fotoliul tău de spectator inocent, nu va înțelege imensa bogăție de sensuri a acestei povești, când jocul inteligenței se logodește cu rațiunea inimii iar nebunia își ascute pe mai departe laserul ghearelor.

Dar rațiunea-rațiune din timpul nostru ce chip are? Unul de măscărici, desigur, un Sancho Panza care conjugă în felul său comandamentul din *primum vivere* ignorând, de la înălțimea măgarului care-i este pedestal mergător, orice *deinde* cu filosofările lui cu tot.

Inimitabilul om de teatru (tot despre creatorul nepereche Dan Puric vorbesc!) folosește un „limbaj” care nu-i altceva decât tăcere adânc grăitoare, aleasă (culeasă) dintr-un vacarm asurzitor de tălmăciri sonore înveșmântate-n muzici, spre a ne învăța pe noi, spectatorii, să auzim liniștea (când „*se izbesc de geam razele de lună*” cum ar fi zis poetul din cel „*sat de lacrimi fără leac*”), să recunoaștem Iubirea - Dulcinee când, cu degete moi de răcoare, ea ne abate până și umbra gândurilor grele înscrise-n ridurile frunții.

Câtă bogăție în jocul acestui *Stradivarius* al scenei românești în care lumea, rotundă ca o lacrimă și tot ca ea de dulce, se aliniază mișcării sferelor din universul tot mai fără cer al realității, amestecând în infinitul din noi ceva care nu mai vrea să semene cu zborul ci cu minunea simplă a mersului pe apă...

Don Quijote rămâne în creația lui Cervantes ceea ce (păstrând proporțiile) este *Dansul Săbiilor* din Suita *Gayaneh* de Aram Hacıaturian raportat la întreaga sa muzică (despre care însuși autorul spunea: „*Copilul acesta răsfățat a anulat tot restul muzicii mele*”).

Și de-ar fi așa, dacă Don Quijote ar fi tot ce a scris Cervantes, ce-ar schimba aceasta?

Miguel de Cervantes Saavedra rămâne în primul rând creatorul de geniu, acel Pygmalion muritor căruia eroul său Don Quijote, Galatee masculină, i-a dat viață, nemurindu-l.

Este imens numărul studiilor dedicate lui Cervantes și, infinit acela al operelor artistice inspirate din povestea Cavalerului de la Mancha.

Aș mai aminti doar două puncte de vedere exprimate de doi gentilomi, ambasadori ai Franței, veniți în Spania din timpul lui Filip al III-lea (mai exact din timpul lui Cervantes și Lope de Vega!)

să pună la cale oarece chestiuni politice deghizate în alianțe matrimoniale între cele două regate.

Sătui de ode și epode, de vin de Malaga, de doamne și domnițe găsculițe, de toată fauna bufonă – saltimbanci, pitici, măscărici cu sau fără ranguri nobiliare, aceștia (ambasadorii adică) și-au exprimat dorința de a-l cunoaște pe autorul lui Don Quijote.

Jenați foarte, curtenii, lighioane pomădate, dedulciți la fastul Curtii, i-au „deconșiat” pe oaspeți strâmbând din nasul lor subțire și spunând că Cervantes nu este decât un bătrânel ramolit, un zdrențăros mutilat de război, un hidalgo scăpătat.

- „Cum, s-a prefăcut mirat unul din oaspeții regatului acela în care soarele nu apunea niciodată, pe un astfel de om Spania nu s-a învrednicit până acum să-l îmbogățească? Nu i s-a acordat o rentă viageră din casa de bani publici?”

Întrebarea începea să fie de-a dreptul stânjenitoare pentru cei de la care se aștepta răspunsul.

Atunci celălalt ambasador francez („pețitoare” ceva mai stilată, cu diplomația la purtător) s-a grăbit să intervină:

„Dacă tocmai lipsurile îndurate îl ajută să scrie așa cum scrie, facă Bunul Dumnezeu Preamilostivul ca el să nu afle nicidecum ce este bogăția și, în felul acesta, prin opera lui de om sărac să îmbogățească și pe mai departe lumea cu frumusețe!”

Aviz bogaților din vremea noastră:

Să nu-i lăsați pe adevărații creatori să se îmbogățească fiindcă, fără suferință și fără lipsuri cântul lor n-ar fi decât o lălăială sălcie, dansul lor – o scâlâmbăială de marionete cu sfori subrezite de prea îndelungă uzură, arta – o gelatină imitând marmura cu Pygmalioni de mucava și Galathee – stelute de doi bani în perpetuă cădere!

Cervantes, deși aparține Renașterii, este reversul lumii renascentiste.

Dar aparține și clasicismului, fiind foarte la locul lui în acest imperiu al perfecțiunii.

Aparține până și „ismelor” toate din veacul al XX-lea în care literatura pare o formă derizorie a delirului.

El a intrat la fel de modern și contemporan „cu fluturii, cu Dumnezeu”, până și cu noi cei din Mileniul al Treilea, pe poarta mare a Cuvântului și, generos, ne îngăduie să mai fim și noi pe-aici, măcar până apucăm să-i citim capodopera...

Ar trebui să fii de foarte rea credință să te prefaci că nu știi că Don Quijote există!

Altfel degeaba gândul că „În orice nebunie se ascunde și-un strop de-nțelepciune uneori”.

Vastă panoramă a moravurilor cavalești, Don Quijote rămâne, cum avea s-o declare autorul însuși „O invectivă contra romanelor cavalești, o parodie a lor, un mozaic halucinant de poeme eroi-comice”, o imitație, în cel mai nobil sens al cuvântului, a lui Ariosto, a poezilor bucolici.

Personajelor create de el „li se conferă atâta clarviziune încât ele nu se mai mulțumesc doar să acționeze ci se și analizează acționând, se și judecă. La Cervantes nu-i om care să-și fi pierdut umbra, nici gândire omenească fără judecată” (Paul Hasard).

Dar cel mai bine o spune tot Cervantes, în **Prolog**: „Cititorule fără griji, ai să mă crezi cu siguranță fără să-mi pretinzi să jur, dacă-ți voi spune că aș dori ca această carte – copil al gândului meu, să fie cea mai elegantă și cea mai plină de miez din câte se pot închipui; numai că, vai!, n-am putut să mă opun legilor naturii care cer ca fiecare ființă omenească să nu poată da naștere decât unei alteia care să-i semene...”

Adevăr grăit-ai, meștere hidalgo!

Îți seamănă leit acest „copil al gândului tău”, ba, mai mult, el se aseamănă cu lumea cea niciodată pieritoare!

Dar cât de puternic în tragismul lui sentimentul acela de om care se naște, suferă și moare, (da, mai cu seamă moare!) sentiment pe care fiecare dintre noi îl purtăm în suflet ca pe o rană de nevindecă.

Ce alta este poemul din musical-ul *L'Homme de la Mancha – La Quête*, pe care Jacques Brel, și el un Don Quijote al cântecului francez din a doua jumătate a secolului al XX-lea, îl face una cu „l'impossible rêve”:

„Să porți în suflet dor de ducă,
Vis de neîmplinit să crești
Unde nu-s drumuri să pornești
Când dor de viață te usucă
Să iubești ne-nțetă și învins
Să încerci fără armură și scut
Să atingi steaua de neatins.” [...]

...Și să nu uităm (cum am putea?) că orice om are-o Dulcinee cât inima mai știe-a bate.

„Dar dacă tu ești dintre-aceia
ce vor să țină luna-n palmă,
nu uita: luna de-o atingi
se face pulbere, se sfarmă [...]
Nu, nu există Dulcineea
există doar dorul de ea;
blestem acelui ce confundă
verbul a fi cu a avea[...]]
Sperarea-i este disperare
amară, cenușie, tristă :
Nu, Dulcineea nu există!”

Dar dacă, totuși?...

În literatura română, pentru că se cuvine să amintim de ea atunci când ne raportăm la un model de dimensiune planetară, Marin Sorescu a creat ciclul de poeme „*Tineretea lui Don Quijote*.” (1968), dar și poemul răzleț „*Don Quijote și Sancho Panza*” (1965), în care „cavalerul” (nobil, de!) își prezintă „scutierul”:

„E Sancho Panza nobil scutier
Preabunul și-ncercatul meu curier...
Atent m-ajută să mă-mbrac
Întâi c-o platoșă de-oțel,
Apoi cu una de bumbac
Să par pe dinafară slab și moale
Și să induc morile în eroare.
Mă sui apoi pe-o Rosinantă,
De iureș drumul meu se face pantă
Și, ca pe-o lance cu-ascuțit fierbinte
Azvârl cu mine înainte.
Odată m-am înfipt cu capu-n soare
Și, agățându-mi gravitația de picioare
Pământul m-a întors din nou la sine;
Chiar când greșesc
Pământul nu se leapădă de mine.”

Câtă profunzime de gând în scrisul românului nostru! Câtă tristețe jucăușă în acel „Pământul nu se leapădă de mine”, de noi cei mai mereu cu capu-n nori, noi „cei cărora ne e dor de optimismul inimii de vată a păpușilor-jucării, noi, cei adulți, ajunși prea mari,

pentru care nu mai există nimeni mai mare ca noi cât să ne-alinte”...

Don Quijote este un **perpetuum mobile**, ceva care încearcă să ne spună pe înțelesul nostru un lucru simplu și poate tocmai de aceea de neînțeles:

„ Că între idealurile oamenilor și realizarea lor va exista întotdeauna o diferență de nivel mai mare decât cea mai înaltă cascadă dar că se poate folosi rațional această cădere de speranțe”.

Tot Sorescu a spus-o, așa-i! dar știți voi ceva mai clar exprimat pentru a defini un suflet donquijotesco, un suflet al cărui chip ne pare cunoscut că prea seamănă cu al nostru?

Doar învelișul altul...

Poezia lui Marin Sorescu, alt Don Quijote, are ceva ce seamănă cu o solară nebulă familiară nouă, „ca o bucată de destin de esență tare” cu care i se dă omului cu grație în moalele capului lovitură de ... grație.

Don Quijote continuă să trăiască în fiecare dintre noi chiar când „bucata noastră de destin de esență tare” ne pălește mai mereu fără grație...

Și-acum te-ai întreba, *non-hypocrite lecteur, mon semblable, mon frère*, ce-ți mai fac morile de vânt? Dar tu...

Ce mai faci, dragul meu hidalgo?

Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt –

Femei ce macină-n cuvânt nimicul

Și nici de lancea, ultim biet tezaur.

Ce mai faci tu în vremea noastră

Cu iz de spini și laur.

Te-au fost robii zăpezile de-altdat’

Cu albul lor curat din zile alte?

Ce mai faci, dragul meu hidalgo,

Când Dulcinei și Rosinante

Ce-și schimbă rolu-n ritm de tango

Râzând de morile-ți de vânt

Și nechezând a vino-ncoa’

Sub șa de noi tâmpi scutieri,

Cearcă șagalnic între dinți

Valoarea calpilor arginți?...

Ce mai faci, dragul meu hidalgo,

În vremea asta fără cânt?

Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt

Cu chip de nori. Cocorii

Sunt duși demult; pe rând

Și frunzele spre zare

Au învățat să zboare

Căzând...

Da, știm cu toții: Don Quijote nu este decât un personaj creat de un autor genial la o vârstă la care muritorii în cea mai mare parte nu mai au nimic de spus (dacă ar fi avut vreodată).

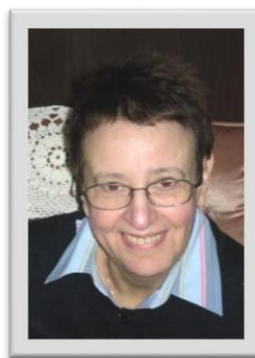
Nu, nu Don Quijote l-a creat pe Cervantes!

Dar dacă, totuși?...

(Din vol. Paula Romanescu, « Întâmplarea ca o viață de om », ed. TipoMoldova 2014, Iași)

CALMUL CANADIAN?

Veronica PAVEL LERNER

Am citit mai de mult într-o revistă literară pe Internet un text postat de o studentă de 19 ani. Textul descria frustrările unui călător în autobuzele din București. Era evident că autoarea și-a ales forma literară a eseului pentru a combate violențele verbale și uneori chiar corporale ale călătorilor înghesuiți din autobuze.

Textul m-a interesat și am observat similitudini cu situația din București anilor 80. Revista permitea comentarii. Ele au fost foarte diverse: unii cititori au afirmat că așa sunt Românii, temperamentalii, alții au acuzat textul prea critic, în sfârșit câțiva au lăudat-o

pe autoare pentru curajul de a-și exprima părerile. Autoarea a mulțumit cititorilor și și-a apărut articolul, afirmând că circulă cu autobuzele, nu cu mașina, ca atâția alții.

Comentariile cititorilor m-au incitat să scriu articolul de față, pentru că mi-au adus aminte de nedumeririle mele la venirea în Canada. Nu puteam înțelege cum puteau Canadianii fi calmi și zâmbi chiar în situații neplăcute. Aveam, pe atunci, continua spaimă a nerezolvării micilor probleme, prezente peste tot pe lume. Mi-au trebuit mulți ani ca să mă debarasez de starea de angoasă. Canadianii se mirau de neliniștile prin care treceam și încercau să mă calmeze. Eu însă, venită dintr-o țară în care sistemul nu-ți oferea certitudinea rezolvării lucrurilor, nu eram în stare să mă obișnuiesc cu noul statut. Când am avut nevoie, odată, să scot de la bancă un document și nu aveam cheia seifului la mine, am fost disperată de teamă că voi pierde termenul de predare a documentul. Dar funcționara de la ghișeu mi-a zâmbit înțelegător (asta deja era mare lucru) și, după ce m-a legitimat și luat câteva semnături, mi-a deschis ea însăși seiful cu pricina.

Cu timpul am înțeles că certitudinea pe care sistemul canadian o oferă cu privire la rezolvarea problemelor are ca rezultat o securitate personală care conferă oamenilor calm. Merg, de exemplu, să-mi cumpăr o husă pentru pat. Aleg o culoare, vin acasă, dar constat că alegerea mea n-a fost bună. Știind că pot oricând schimba marfă, rămân calmă. Dacă n-aș fi avut această posibilitate, reacția mea ar fi fost total diferită! Sau alt exemplu: mă duc să-mi prelungească permisul de conducere. E aglomerație. Dar lumea stă liniștită și așteaptă, pentru că există o ordine: când intri îți iei un număr și apoi aștepti să fii strigat. Nu există nicio abatere de la regulă, iar funcționarii sunt amabili și zâmbitori pentru că și ei, la rândul lor, trăiesc într-un climat de siguranță.

Nu același lucru mi s-a întâmplat la București acum câțiva ani când am fost la poștă pentru a-mi expedia niște cărți în Canada. Acolo nu exista sistemul cu numere, coada era dezordonată, oamenii nervoși completau formulare, funcționarii (puțini la număr) nu făceau față mulțimii și erau vizibil stresați, fiind solicitați de niște directori din spatele ghișeelor să lucreze și la altceva decât la servirea clienților. Sigur că în asemenea condiții nimeni nu era mulțumit. Ceva asemănător mi s-a întâmplat și la un ghișeu administrativ. Din cauză că funcționarii erau asaltați de probleme, era imposibil ca treaba să meargă repede, drept care publicul era nervos. Pe de altă parte, din când în când venea câte cineva care trecea peste rând pretinzând că are numai o întrebare, care apoi se prelungea cu o altă și cu o altă. Bietul funcționar voia să-l servească pe client dar, la un moment dat, trebuia să fie ferm cu “intrusul”. Eu, deși făceam parte din publicul care aștepta, nu puteam să nu-i înțeleg pe cei de dincolo de ghișeu, care, cu resursele minime de personal, încercau să satisfacă pe toată lumea. Era o situație tipică de insecuritate de ambele părți ale ghișeului, dar una în care nu oamenii erau de vină, ci sistemul în care erau puși să funcționeze.

Revenind la autobuzele bucureștene, probabil că violența verbală - sau de orice altă natură - nu s-ar fi manifestat dacă orarul de trecere al

autobuzelor ar fi fost afișat în stații, așa cum este în toate marile capitale ale lumii. Atunci oamenii ar fi mai calmi și, chiar de-ar mai rămâne pe ici pe colo câte o nuanță de balcanism, nimeni nu s-ar plânge!

Din păcate, deși sunt venită de peste trei decenii în Canada, nu m-am obișnuit total cu buna organizare, drept care acum câțiva

ani, ajunsă la miezul nopții în micul aeroport al unui orașel din vestul Canadei, m-am panicat, neștiind dacă voi găsi taxi. Dar o funcționară a sunat imediat la compania de taxiuri și în zece minute am fost servită. Nar fi trebuit să știu deja că în Canada calmul nu e un atribut al omului, ci o consecință a bunei organizări a societății?

DE VORBĂ CU OTILIA-SORINA TUNARU ...PENTRU MINTE, INIMĂ ȘI CULTURĂ Eva HALUS

Otilia Tunaru este de formație filolog, jurnalist și organizator de evenimente culturale, iar cea mai mare pasiune a sa este aceea de a insufla tinerelor generații dorința de a descoperi frumusețea limbii și literaturii române, tezaurul cultural românesc. Otilia Tunaru este cunoscută mai ales ca fondatoarea și coordonatoarea primei școli românești la Montreal, proiect de suflet unde copii născuți în afara granițelor țării au ocazia să învețe limba strămoșilor și să descopere frumusețea patrimoniului românesc. Este fondatoarea școlii **Junimea Română din Montreal – școală pentru minte, inimă și cultură**. Înainte de a veni în Canada a lucrat timp de nouă ani la Biblioteca Națională a României (serviciul Depozit legal, specialitatea documente de patrimoniu și legislație în biblioteci) și s-a ocupat de predarea limbii române elevilor de gimnaziu. După ce s-a stabilit în Canada, s-a perfecționat continuu, urmând cursuri de jurnalistică, de animație și cercetare culturală, de creație literară la prestigioasa instituție de învățământ Université du Québec à Montréal. De la venirea sa la Montreal în anul 2002, Otilia Tunaru este un membru activ al comunității românești; totodată s-a remarcat în presa și în viața culturală canadiană. Ca jurnalist, are experiență în presă și în radio, fiind colaborator pentru mai multe tribune de opinie. Din martie 2006, Otilia Tunaru a fost redactor în limba franceză la apreciată revistă (on-line) de cultură Terra Nova. În prezent lucrează la Biblioteca Națională din Quebec (BANQ-Bibliothèque et Archives nationales du Québec) și ca directoare a școlii Junimea (Jeunesse Richesse).

Eva Halus: - Dragă Otilia, încep această convorbire mulțumindu-ți în primul rând pentru că ai fost prezentă în 2005 la vernisajul expoziției mele de pictură de la Inter-Palas, acolo unde, mărturisindu-ți că scriam frumos în liceu și că încă scriu cu plăcere într-un jurnal, mi-ai pus un reportofon în mână și m-ai invitat să iau interviuri și să scriu pentru Terra Nova. Fără tine nu știu unde ar fi început debutul meu în jurnalism și apoi în

poezie...

Otilia Tunaru: - Există o categorie aparte de spirite înalte care trăiesc pentru a da și se împlinesc numai dacă sunt motivate în planul ideal... asta am văzut la tine și, cum cred cu toată tăria că e important să ne susținem unii pe alții atunci când e nevoie, am făcut pur și simplu ceea ce am simțit, ți-am acordat timp și „dădăceala” de început, apoi totul a decurs de la sine. Demersul tău artistic și discuția pe care am avut-o m-au făcut să întrevăd o sensibilitate și o empatie aparte, dar mai ales o nevoie de a te investi în oameni. Face parte din frumusețea fascinantă a vieții: să ne bucurăm de oamenii întâlniți, să învățăm să ne deslușim unii pe alții dar mai ales pe noi înșine, să acordăm timp, mângâiere ori o vorbă bună celor din jur, să insuflăm iubire și optimism. De cele mai multe ori e nevoie de un mic imbold pentru a avea curajul unui nou început, contează enorm să aibă cineva încredere în noi și să ne înțeleagă pur și simplu așa cum suntem!

E.H.: - În acea perioadă îmi vorbeai despre un proiect al tău, *La marche à l'amour et à l'amitié* (Marsul iubirii și al prieteniei), care s-a născut din căutările tale în lumea artistică montrealiză, reușind să strângă o mulțime de artiști din diverse domenii pentru a-și exprima talentul în

față publicului. Îmi amintesc ce onorată am fost – era unul din primele evenimente de anvergură la care participam – că am fost invitată să expun câteva picturi la *Maison de l'Amitié* și să citesc o poezie.

O.T.: - Toți cei care au luat parte la această manifestare artistică își aduc aminte tocmai de intensitatea emoțiilor generate și de calitatea schimburilor de experiență ce aveau loc. În februarie 2007 am organizat evenimentul de succes *La marche à l'amour et à l'amitié* (Marsul iubirii și al prieteniei), care a continuat ani la rând; este un amplu eveniment ce cuprinde expoziții, spectacole de muzică și poezie, lansări de carte, sesiuni de pictură live și creație literară, dîneu artistic, întâlnire cu personalități, schimburi de experiență între persoane implicate în domeniul cultural. Cunoscând realitatea dură a imigrării și conștientizând cât talent se pierde în toate domeniile, am hotărât să scriu mai puțin și să acționez mai mult, să ofer o platformă concretă de lansare, de schimburi de idei și experiențe, de cunoaștere a mediului profesionist. Ca urmare a ecorilor puternice de care s-a bucurat acest eveniment, în același an a luat ființă asociația culturală și educativă *La marche de l'amour et de l'amitié*, care ulterior a schimbat numele în *M.A.V.A. - La marche à l'amour, à la vie et à l'amitié*. **M.A.V.A.** are ca misiune crearea, difuzarea și promovarea evenimentelor ce pun în valoare profesioniștii imigranți, îndeosebi de origine română, ajutându-i să se afirme în societatea multietnică din Canada, facilitând colaborări și schimburi de experiență pe plan național și internațional. În paralel, am dezvoltat festivalul multicultural **Vine vacanță!-Vive les vacances!**, care marchează 1 Iunie-Ziua internațională a copilului. Acest proiect dedicat copiilor de diverse origini, precum și mesele rotunde despre transmiterea valorilor culturale -organizate la UQAM și la diferite organisme comunitare- mi-au revelat o realitate îngrijorătoare: în general copiii de origine română nu învață cântece și poezii în română, iar părinții sunt mai mult interesați de integrare în noua societate decât de transmiterea culturii și limbii materne. În consecință, din 2007 am organizat în cadrul CDC de Rosemont, atelierele **Gimnastica minții**, ce au ca scop

organizarea de activități educative și culturale special pentru copii și pentru noii-veniți în Canada. Un alt scop este facilitarea integrării pentru familiile imigrante, precum și vizarea performanței școlare.

E.H.: - Lucrând îndeaproape cu copiii și familiile lor, ai observat la un moment dat necesitatea de a avea un sistem mai structurat și complex de învățământ pentru copiii de origine română... povestește-ne cum s-a născut acest frumos locaș de învățământ, iubit de atâția copii și părinți!

O.T.: - Începând cu septembrie 2010, a fost inaugurată *Junimea Romana din Montreal-Școala pentru minte, inimă și cultură*. Acest proiect de școală românească s-a construit de la sine, răspunzând la realitatea imigrației românești în Canada. Este drept că m-a motivat mult și experiența mea personală, de părinte interesat de educația copiilor săi, precum și dorința de a răspunde unor nevoi reale. Majoritatea dintre noi sunt departe de familii și adesea ne lăsăm prinși în vârtoarea stress-ului cotidian, ori copiii au nevoie de îndrumare permanentă, de exemple care să-i impulsioneze și de un cadru prietenos, unde să se simtă în siguranță pentru a pune întrebări sau pentru a cere ajutor în vreo problemă. Pentru acești copii, adesea sfâșiați între nesiguranță și schimbările bruște la care te supune imigrația, era nevoie să recreăm acest spațiu educativ și social.

De remarcat este faptul că școala noastră românească a trecut „granițele” comunitare, fiind cunoscută și sub numele *Jeunesse Richesse*. Se demarcă prin calitatea învățământului și atrage copii de toate originile, datorită performanțelor obținute la matematică, franceză, engleză, șah, arte, activități extrașcolare. Programul școlii *Junimea* implică multiple activități școlare și culturale. În fiecare săptămână, împreună cu un colectiv de 52 cadre didactice, ne pregătim intens pentru ca elevii noștri să ia note bune la examene, să reușească examene la cele mai bune școli, să aibă încredere în ei, să își descopere talente și competențe. Legătura profesor-părinte contribuie la reușita școlară a copiilor, așa că ținem legătura cu părinții în permanență pe e-mail și prin intermediul sedințelor. Profesorii de diverse origini predau cu multă pasiune, conform unei programe special concepute pentru a dezvolta gândirea creativă, logică, inteligentă emoțională, încrederea în sine, simțul pragmatic și stimularea cognitivă. Mai multe detalii pot fi găsite pe site-ul școlii: www.jeunesserichesse.com

Această instituție de învățământ oferă un orar diversificat (Vezi planificările la fiecare disciplină pe site-ul școlii) și o multitudine de activități culturale-educative (Vezi câteva comunicate de presă și fotografii pe site), cultivă interesul copiilor și a adulților pentru țara de origine, pregătește artiști care promovează cultura românească, dar și olimpici la concursuri internaționale. Informații, imagini și video puteți viziona pe site-ul: www.junimeromana.com

Acest proiect, demarat din 2007 și îmbogățit în mod permanent din toamna anului 2009, se adaptează constant în funcție de realitatea de pe teren și de nivelul de cunoștințe a elevilor. Începând cu sesiunea de toamnă 2010, este oferită o programă școlară bine pusă la punct și diversificată, iar activitatea școlii ia amploare. Colectivul didactic este format din educatori, profesori și o serie de specialiști: sociologi, logopezi, artiști -folcloriști, muzicieni, artiști plastici și actori- cu pregătire în Europa și în Canada.

Școala *Junimea Română din Montreal* își propune ca obiective principale :

- insuflarea dragostei pentru cultură, limbă și valorile naționale;
- crearea de legături între copiii din Montreal și patria de origine;
- necesitatea înzestrării tinerilor prin educație și prin transmiterea de cunoștințe în mediul românesc;

- formarea acestora în spiritul unor valori sănătoase și a demnitității;

- unirea și sporirea eforturilor tuturor celor care pot sprijini și da repere în educația tinerilor.

Lansarea campaniei *Prin cunoaștere să ne păstrăm identitatea!* a avut loc în cadrul festivității de deschidere a anului școlar 2011-2012. Această campanie socială de sensibilizare pune accentul pe afirmarea unei identități naționale credibile în contextul diversității culturale în care trăim, urmărind coerența între discurs și fapte, între credință și idei.

E.H. : - Transmiterea valorilor românești copiilor din Diaspora este un proiect al tău de suflet care și-a deschis aripile odată cu înființarea Școlii Junimea Română. Acest fapt este numai una din manifestările dorinței tale de a promova patrimoniul cultural românesc și a artiștilor de origine română...

O.T. : - Da, pentru mine promovarea patrimoniului cultural românesc și a artiștilor de origine română reprezintă o prioritate și totodată o pasiune. Enumerăm câteva evenimente cu savoare românească, organizate și concepute cu scopul de a fi continuate: evenimentul de anvergură *Dimensiuni culturale românești* (expoziție de icoane și țesături, o serie de conferințe) la Musée des maitres et artisans du Quebec, spectacolul anual pentru copii *Vine vacanta!* care a ajuns la a V-a ediție, expoziții (*Artizanii români din Montreal-noiembrie 2011, Participarea României la evenimentul Montreal-Anul sticlei 2010, Privire de copil*), întâlniri ale copiilor cu personalități care să îi inspire (cercetătorul Vania Atudorei, artistul multidisciplinar Marc Marinescu-Constantin, grupul 3SudEst, actori și regizori: Magda Catone, Claudiu Bleonț, Dan Puric, Aliona Munteanu, pictorița de icoane Ofelia Armașu, etc.), lansări de carte și de albume de muzică (exemple : violonista Cristina Mondiru, harpista Stana Bunea, folclorista Anuca Drăgan), istoricul Marius Fincă, romanierele Miruna Tarcău și Cristina Plămădeală, etc.), o serie de conferințe (*Decembrie, o lună a sărbătorilor la români; Icoanele românești, o tradiție folclorică și religioasă la români; Celebrarea vieții, celebrarea morții. Măștile în tradițiile românești*), masa rotundă *Memoria și trauma în producțiile scriitorilor și cineaștilor din Europa de Est postcomunistă*, cursuri săptămânale (ansamblu coral, ateliere de teatru în franceză pentru imigranți de origine română, cursuri de matematică, origami și dans pentru copiii de origine română) și multe altele.

E.H. : - Îți mulțumesc pentru că ai acordat acest interviu pentru Revista Candela de Montreal și îți mulțumesc pe această cale pentru participarea la Sărbătoarea a 20 de ani de existență a Revistei, cu ansamblul Dorulețul de la Școala Junimea Română. Mult succes în continuare!

O.T. : - Îmi face plăcere, sper să fie util. Este de dorit să colaborăm și să ne unim cunoștințele de dragul copiilor, iar deviza mea va fi întotdeauna. Fă rai din tot ce ai!

Otilia Tunaru face parte din diverse colective administrative (CDC de Rosemont, Diversité Artistique de Montreal, Culture Montreal, Comité immigration, Comité des femmes de la CSN, RQAP-Regroupement Quebecois Artistique, etc.) și este de asemenea co-organizator de numeroase evenimente de amploare în Canada, dintre care amintim: *Festivalul multicultural de vară, Interférences Montréal, Întâlniri amicale cu comunitățile Europei de Est*, etc.

Articole publicate în revistele *Info ABM* (Les Amis de la Bibliothèque de Montréal), *Filigr@ne*, *Bucurati-va!* (Réjouissez!), *Terra Nova* și în ziarele *Gîndul*, *Actualitatea Canadiană*, *Pagini Românești*, *Observator*, *Zigzag român-canadian*. Este corespondent de presă al agentiei Romanian Global News. Texte publicate în volumul *Les mots partagés*, volum de versuri editat de către Ville de Montréal, *Service du développement Culturel*, 2004.

POEZII

Cristina-Marina MURGEA

Émotion de Noël..

Pleine des émotions je prends la plume..
Et à la lumière d'une chandelle que j'allume
en fin de l'An, j'écris un court poème avec aisance
pour évoquer la joie de notre Christ naissance !

Moment unique, que nous vivons à l'unisson,
Qui fait dans notre Sain Esprit conversion
et qui est suivi d'une plénitude du Saint-Esprit,
expérience, dont nous avons besoin toute la vie!

Heureux nous partageons la Lumière,
Qui nous est envoyée par le Ciel sur la Terre,
Pour que nos Âmes, Cœurs et nos Esprits
Soient clairement par la Sagesse enrichis !

Nous devenons beaucoup plus généreux,
Mais.. peu de temps, malgré que curieux..
Alors, nous nous prions, pieusement,
Qu'il soit, toujours, Noël et Nouvel An !

« Lumină din lumină.. »

Un ochi de foc se-nchide, cel rece se deschide;
Ne privește cu ei cerul, ne alintă sau ne ceartă..
Din vecii făcuți ca ziua și noaptea să își împartă,
Par că se resping, reciproc, fără a putea conchide

că ascund sub pleoape ură ori gânduri de răzbunare;
S-au obișnuit, se pare, misterul să își accepte
aste două minunate « Luminarii » înțelepte :
Luna, cu-ale sale « noduri » și « spiritualul », Soare!

Râde cât ziua-i de mare, încălzind și trup și suflet
Se strecoară unde poate, să împrăstie lumină
Dar, când simte că e timpul noaptea iară ca să vină,
N-ar prea vrea să-și tragă parc-un binemeritat răsuflăt

Și silit să-nchidă pleoapa și să plece la culcare,
Soarele se înroșește, plânge cu lacrimi arzânde
prelingându-se în mare; undele tremurânde
tandru-l leagănă o vreme, până ce luna apare!

Pe-o cărare de lumină, agale vâslesc o barcă
Pescari înțelepți, temerari ancorând-o-n larg;
pe-nserat, coboar-agale, pânza de catarg
și-n câteva clipe, barca, repede cu pește-ncarcă!

Disperate, ascuțite țipete de pescăruși
sunt semne de-avertizare pentru cei fără-apărare,
ce le-aud din depărtare și se-ascund, cu mic, cu mare,

pentru-a se feri din calea unor nedoriți intruși,

prădători, ce-n întuneric văd; cu-ale lor simțuri
se strecoară ori și unde, imbatabili și preciși
ucigând! să viețuiască, fiind atât de decisi,
nu ratează, decât rar, plănuitele atacuri!

Trecători, pe lângă maluri, prin nisipul mișcător,
ne îmbrățișează briza unei adieri de vânt,
valurile vin și pleacă.. sacadat și spumegând,
spălând pașii de pe țărături! Efect purificator..!

Câțiva se închină-n gând, încălziți de ochiul zilei!
În amurg, imploră cerul s-avem mintea luminată!
Ochiul Soare, ochiul Lună nu se privesc niciodată!
Încărcați de-a lor lumină, noi putem fi între ei :
Ochiul trei!

Cu Candela, la Festival!

Un dor aprins, din dragoste ne-adună,
Inimă lângă inimă, alături, an de an,
Să ținem toți, uniți, Candela-n mână,
În flacăra ei s-ardă orișice alean!

Cei ce au scris, ce scriu, în vremi prezente,
Cei ce cu sufletul pictează-n șevalet
să se adune lângă frații cu talente
de a vorbi în ale muzicii-alfabete!

La ceas de Sfântă zi de sărbătoare,
Prima cu slujbă-n luna lui Brumar,
Să ne iubim noi toți, cu mic, cu mare
Căci nimeni printre noi nu-i adversar!

Cu proaspăt limpezitul vin în cupe,
Să ne-ncălzim de ar fi promoroacă!
Nimeni, nimic nu ne va întrerupe!
uniți vom fi-n etnia noastră! Dacă

Ne aud credincioși de prin Altare
Ruga-vor Cerul ca în sufletele noastre
Să stăm lângă Hristosul nostru Mare
Trăind cu gându-n zările albastre!

FUNIA ROȘIE – continuare –

Leonard VOICU

Chelu a ascultat cu multă atenție relatarea episodului din câmp. Nu a mai pus alte întrebări, iar pentru că Dan terminase de descărcat marfa, i-a cerut doar atât:

- Mergi și chemă-l pe șofer, vezi că e în magazin, îi spuse arătându-i ușa din spate pe unde să intre.

- Cum, ai și terminat? sări surprins șoferul. Fugi că umbli cu cioara vopsită.

- Nu nene, am terminat! Dacă vă

spun, repetă Dan.

- Gică! strigă el pe șeful magazinului. Ia vino încoace! Uite, puștiul ăsta zice că a descărcat.

Amândoi au ieșit afară și mare le-a fost mirarea când s-au convins că spusese adevărul.

- Mă Chelule, cred că îl angajezi pe băiatul ăsta în locul tău. Dacă stăteam după tine, ne lua două ore, rânji batjocoritor șeful de magazin, iar apoi se adresă lui Dan, vorbind serios:

- Cum te cheamă măi flăcăule, și al cui ești?

- Dan mă cheamă, domnule, dar eu merg la școală, nu pot să mă angajezi la dumneavoastră.

- Lasă mă, c-o fi bună școală, nu zic nu, dar uite... unchi-tu Chelu e lovit acu' și pe timpul verii poți să faci și tu un ban. Ce zici?

- Nu-ți fă probleme șefule! Sunt bun de muncă! se repezi Chelu să clarifice situația. Apoi... băiatul trebuie să plece mâine la școală, că începe practica mai devreme cu două săptămâni decât ceilalți.

De unde știa Chelu aceste amănunte? Se întrebă Dan Vardan, dar și mai curios era să afle ceva despre mama sa, doar spusese că a cunoscut-o, așa că i se păru firesc să răspundă afirmativ când acesta ceru ajutor să fie dus acasă.

- Și chiar ai cunoscut-o pe mama? întrebă Dan cu tremur în glas, când au ajuns în fața porții unde locuia Chelu.

- Hai înăuntru! Nu este bine să vorbim aici în drum, ne mai aud alții și nu știi în ce bucluc mai întrăm, șopti el privind cercetător împrejur, asigurându-se că nu este nimeni pe aproape.

Au deschis poarta de lemn și au intrat în curte, mult mai mică decât cea a familiei Vardan și mai neîngrijită. La prima vedere, tot locul părea trist și părăsit.

- Nu te uita că n-am dat cu mătura, zise Chelu. De când mi s-a dus muierea, nu-mi mai trebuie nimic și în curând mă voi duce și eu după ea, la cele veșnice. Dar până atunci, mai am un of care îmi stă pe suflet de mulți ani și cred că a venit momentul să-mi deschid sacul.

Casa nu era prea înaltă și avea numai două camere, iar la mijloc - o ușă care se deschidea într-o încăpere ce ținea loc și de bucătărie. Mai multe vase murdare erau împrăștiate pe masă și pe dulapuri. La camera din stânga, cea dinspre drum, ușa era

închisă. Camera din dreapta părea cea mai des folosită și Chelu îi făcu semn lui Dan să-l ducă spre patul care se vedea în apropiere. Cu un geamăt de durere se așeză și ceru punga cu gheață s-o pună iar la gleznă.

- Dar zi, măi unchiule, despre ce e vorba, că prea mă frământă și pe mine de nu știu ce să mai cred, făcu Dan nerăbdător să afle ceva mai mult despre ai săi.

Chelu se întinse comod pe spate, apoi dregându-și vocea, începu cu multă emoție în glas:

- Măi nepoate... Eu și cu taică-tu Marin, eram ca doi frați. Ne-am cunoscut de mici și am crescut împreună. Unde mergea el mergeam și eu. Beam, mâncam, eram la chefuri, la petreceri dar și la muncă, numai împreună. Toate satele de prin jur le-am cutreierat cu el. Așa ne-am găsit și soțiile noastre, două surori gemene, colo la Roșiori. Frumoase de picau și harnice de n-ai mai văzut. Am făcut nunta amândoi în aceeași zi. Ce nunți frumoase au fost! S-a dus vestea.

- Deci, l-ai cunoscut și pe tata? deveni nerăbdător Dan, surprins de cele ce auzea pentru prima dată.

- Da, măi nepoate! Taică-tu era... cum să zic eu... nu prea înalt, dar vânjos al dracului. Nu știu de unde avea atâta putere. Tu semeni cu el. Lumea îi zicea "Zmeul". Păi, s-a dus el o dată cu boii la arat, cu moș Florea, cu taică-su de, iar când un bou s-a lovit la picior și n-a putut să mai tragă, s-a pus el la jug. Moș Florea a spus că trebuia să dea cu biciul în boul sănătos ca să țină pasul cu taică-tu, că el trăgea plugul, nu glumă.

- Și ce s-a întâmplat pe șantier cu tata?

- Ce șantier, măi nepoate? Astea sunt povești de adormit copiii. Cum, unchi-tu Tudor nu ți-a spus adevărul?

- Nu! Ce să-mi spună?

- Măi... poate s-or supăra pe mine ai tăi, dar eu sunt bolnav, mai am puțin și mor, dar până nu se află tot nu mă las.

- Ce să se afle, unchiule?

- Adu-mi o cană de apă! Mi-e sete.

Dan găsi în bucătărie o cană și găleata, îi aduse apă după cum a cerut. Chelu bău cu înghițituri adânci, de parcă nu mai văzuse apă de câteva zile, apoi se așeză în capul oaselor, să fie sigur că Dan îl va auzi bine.

- Măi nepoate, ce-ți spun eu aici, deocamdată, aici să rămâie.

- Aici, unchiule, mai încape vorbă?

- Atunci ascultă! Era prin anii cinzeci, colectivizarea forțată ajunsese și la noi în sat. Era jale mare. Lumea nu vroia să intre în colectiv și cine nu accepta "de bună voie" era luat cu forța. Într-o zi, eram la primărie, și numai văd că pleacă echipa de șoc la atac, așa o numeam noi, era vorba de doi milițieni, politrucul satului, a' lui Fleacă, pe care îl știi și tu și alți câțiva căței și coate goale care nu avuseseră niciodată nimic, de leneși ce erau, și acum se bucurau și ei de necazurile oamenilor gospodari. Din vorbă în vorbă, am aflat că merg la moș Florea, bunică-tu, să-i ia carul și boii. Am dat eu să ajung mai repede, să-i avertizez pe ai tăi, dar n-a fost chip. Au intrat în curte fără să strige la poartă, ca la ei acasă. S-au dus direct la grajdul de boi, i-au scos afară și i-au pus la car.

Doi boi mari, albi, zdraveni, cu coarne lungi. Mă întrebam unde e moș Florea, unde e taică-tu, unde e unchi-tu... Când să iasă ei cu boii pe poartă, hopa... apare Marin, taică-tu. Odată s-a făcut negru la față și am văzut cum i s-au încleștat fălcile. Mi-am dat seama că nu-i a bună cu el și nu are să-i lase să iasă cu boii din curte. Iar taică-tu, când zicea una, păi puteai să-l tai cu fier înroșit, nu-l mai scoteai din ale lui. Dacă apuca să zică „Nu!”, apoi „Nu!” rămânea, indiferent ce-ar fi fost. „Boii rămân aici! Iar voi... ieșiți afară” le-a spus taică-tu cu o voce înfundată ce nu prevestea nimic bun, uitându-se în pământ încruntat, în timp ce cu mâna dreaptă, întinsă, le arăta ieșirea. „Trupa de șoc” devenise de tinichea, se uitau unul la altul și tăceau mîlc. „Afară, ieșiți afară din curtea mea!” le mai zise o dată taică-tu, pe un ton și mai ridicat. „Mă, da' cine te crezi tu? prinse glas a' lui Fleacă. Boii nu mai sunt ai voștri, sunt ai statului” Și nici una, nici două, luă biciul din car și lovi cu el pe spatele dobitoacelor ca să le îndemne să iasă din curte. Numai că taică-tu era chiar în fața lor, puse amândouă mâinile pe jug și opintindu-se împinse carul înapoi cu boi cu tot.

Maică-ta, care era în casă, te alăpta, că erai de numai câteva luni, te-a lăsat în albie și a ieșit și ea afară să vadă ce se petrece. A' lui Fleacă a început să strige ca un nebun: „Trădare, trădare. E un trădător, un dușman al clasei muncitoare, al poporului! Pe el bă! Pe el!” Și nici una nici două, începu să-l lovească cu biciul pe taică-tu. Marin i l-a smuls imediat din mână și l-a aruncat cât colo. Atunci, a' lui Fleacă a luat funia de cânepă pe care moș Florea o ținea în căruță, în timp ce milițienii încercau să facă boii să avanseze, iar taică-tu îi împingea înapoi și cu funia aia a început să-l lovească pe Marin. I-a rupt cămașa lovindu-l și nu a durat mult până ce atât funia cât și cămașa s-au înroșit de sânge. Nici unul, dar nici celălalt nu se lăsau. Când a văzut politrucul că nu are succes, a scos un restei de la jug și l-a lovit pe taică-tu cu el. Dădea așa de tare că s-a îndoit resteiul, dar Marin tot nu se lăsa și ținea piept boilor să nu poată ieși din curte. Parcă nici nu simțea că era lovit. Carul nu avansase niciun pas. Au intervenit milițienii și au dat în el cu patul armelor până ce Marin a căzut la pământ. Abia atunci s-au oprit să-și tragă răsuflarea. Toți gâfâiau, obosiți, a' lui Fleacă și milițienii, iar maică-ta începuse să plângă și se ruga de ei să-i lase bărbatul în pace și să plece la casele lor.

În acel moment, când credeam toți că lupta s-a terminat, odată îl văd pe Marin că se ridică de jos și zice: „Boii nu ies din curte decât morți!” iute scoase un cuțit de la brâu și cu două lovituri fulgerătoare aplicate între coarne, culcă amândoi boii la pământ. Moartea lor era sigură. Lacrimi îi țâșniră din ochi, iar apoi se aruncă pe ei parcă luându-i în brațe. Îi iubise mult, se mândrise cu ei o viață întreagă. A' lui Fleacă smulse o pușcă din mâinile unui milițian și puse un glonț pe țevă. Maică-ta strigă „Nuuuuu” cât o țineau rărunții și se aruncă peste Marin, să-l protejeze. Glonțul porni și trecu prin amândoi. Apoi se făcu liniște. Am crezut că i-a rănit numai, dar îi nimerise în plin. I-a lovit mortal. Când au văzut ce a făcut a' lui Fleacă, milițienii și ceilalți coate goale au plecat imediat, fără să mai zică ceva. Moș Florea și unchi-tu Tudor au sosit pe seară, fuseseră cu treburi la Alexandria. Se pare că și taică-tu ar fi trebuit să fie cu ei, dar s-a întors din drum, ceasul rău. Cei de la primărie știau de plecarea lor. De aceea au venit, crezând că nu sunt acasă. Jale mare a fost în sat, a' lui Fleacă a dispărut mai mulți ani, n-a mai avut curajul să se întoarcă până de curând. Iar acum, te-a lovit și pe tine, ca un mișel. Văd că tot nu se potolește.

- Ba.. are să se potolească, mormăi Dan cu o voce hodorogită, privind pământul bătătorit ce ținea loc de podea, cu umerii aplecați, apăsător parcă de o povară uriașă. Apoi... mulțam de adevăr, unchiule, și să auzim de bine, încheie el, ridicându-se și pornind spre ușă.

- Ține minte să nu-ți dai drumul la gură, nepoate! Mi-ai promis.

- Nicio grijă. Acu' bine că știu ce am de făcut. Că vorbele goale... n-au valoare pentru mine.

Fără să mai piardă o secundă, Dan Vardan ieși, lăsându-l pe Chelu singur să-și oblojească glezna. Se înserase, întunericul îi ascundea fața încruntată și suferința. Grăbit, porni spre casă pe ulița pustie. Deodată, auzi zgomotul unui motor de motocicletă apropiindu-se în urma sa. Era părintele Traian. Dan îi făcu semn cu mâna și preotul opri.

- Ce-i cu tine, Dane? Ți-a trecut rana din spate?

- Știți, deci...

- Da, știu! zise părintele cu tristețe în glas, apoi, pe un ton filozofic, continuă: Și știu eu mai multe, dar toate la timpul lor.

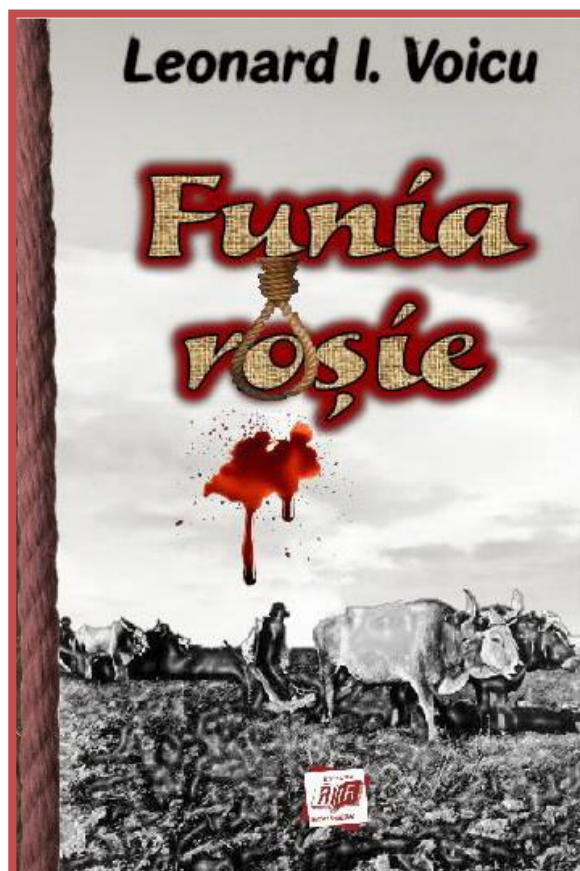
- Păi, o fi sosit părinte, acel timp, că acum sunt și eu mare...

- Poate! Domnul le rânduiește fără greș, fiule, și nu e faptă fără răsplată, după mare mila Sa.

- Părinte, există cu adevărat Dumnezeu?

- Cel mai important este ce crezi tu, Dane. Nimeni nu poate să-ți vâre credința în suflet cu forța și nici nu poate să ți-o ia dacă o ai, răspunse preotul, apoi urcă pe motocicletă și porni, făcându-i un semn de binecuvântare.

(va urma)

CRAI NOU, OPERETĂ DE CIPRIAN PORUMBESCU

Milena MUNTEANU

Firma Tradicious ne răsfăță iar cu spectacole de calitate, mai precis, de data acesta ne-a încântat cu opereta "Crai Nou" a compozitorului Ciprian Porumbescu. La intrarea în sala Bisericii Sf. George (a Bisericii Unite) de pe Lytton Boulevard ne aștepta o scenă deja decorată cu un pridvor în stil românesc, precum și cu mici decoruri tradiționale, velințe sau alte țesături de mână.

Seara începe cu un micro-recital al pianistului Beguentch Gueldyev, care mai întâi ne introduce în atmosfera muzicii romantice europene (interpretând o nocturnă și un vals de Chopin). Micro-recitalul continuă cu "Isolde's Liebestod" de Richard Wagner, ca mai apoi să ne introducă în atmosfera de acasă, încântându-ne cu Fantezia Românească "De-aș fi, iubito, gingașă floare". Acesta este un mini-concert de pian ce ne-a adus aproape de folclorul nostru, căci include variații pe teme folclorice românești, în ritmuri tradiționale, dar și în ritm de vals, sau marșuri, precum și inconfundabilul "Deșteaptă-te române". Piesa lui Iacob Mureșianu a fost primită cu multă căldură de către audiență și a deschis astfel apetitul către teme apropiate sufletului românesc.

Crai Nou ne încântă mai întâi cu punerea în scenă, costumele populare superbe, vorba dulce românească, gustată ca acasă, sau într-o traducere engleză prezentată pe un ecran ultraplăt, pentru cei care nu înțelegeau libretul, așa cum a fost scris în original. Chiar dacă unii soliști (ca Jordan Deloge, care îl interpreta pe Moș Corbu), precum și unii membri ai Corului La Muse, condus magistral de dna Ioana German nu erau toți români, pe mine m-a bucurat faptul ca libretul a fost interpretat în limba în care fusese scris, în așa fel încât micile subtilități de limbă să poată fi gustate în original. Mici jocuri de cuvinte, cum ar fi dialogul dintre Bujor (interpretat de Igor Antoci) și Dochîța (interpretată de către Marina Negruța, din Montreal), cântând în dialog "Ah ce dulce-i fericirea/ Parcă ești un pui de zmeu" "Cred și eu/Cred și eu" - arată ingenuitatea, ba chiar și speranța tinerească a personajelor. Mai târziu Dochîța se va lamenta la fel de naiv, copilăresc: "Te-ai dus, iubite/ Bujorul meu..."

Spectacolul a adus multe momente de mare onestitate artistică, unele fiind întrerupte cu ropote de aplauze de către un public avid de frumuseți artistice. Pentru mine însă momentul de apogeu a fost legat de aria lui Leonaș (interpretat de Liviu Iftene), mai precis Ruga lui, care, se pare că a întremat-o și pe Anica (interpretată de Cristina Coatu), atât de impresionantă și mișcătoare fusese rugămintea. O alta, la fel de frumoasă prin cursivitate și intensitate, este rugăciunea "Doamne, Fii îndurător"...

Se pare însă că Domnul le ascultă rugile, așa că ajungi să vezi și Hore românești splendide și cânt ales. Dar și alte momente ce au haz prin comicul situației, ca acela în care Moș Corbu dansează beat după ce fusese încurajat să-și bea mințile, cu

îndemnul "Să trăiască vinul, vinul și pelinul/ Cât e el de bun, te face nebun."

Soliștii își unesc în final vocile în bucuria unui happy-ending, în care atât dreptatea cât și dragostea triumfă, când toți îi mulțumesc la unison Craiului Nou pentru împlinirea dorințelor lor. Sala este antrenată și ea și astfel ajunge să cânte împreună cu cei de pe scenă.

S-a aplaudat în picioare, minute în șir. Pe unii știu ca i-au trecut lacrimile. De ce? Pentru că grăiam românește și ne onoram tradiția. Eram într-o altă țară decât cea care a dat naștere acestei operete, iar unii veneau de prin alte părți, dar toți se exprimau românește. Printre profesioniști erau și unii care făcuseră școala de canto la Chișinău, care chiar dacă astăzi își câștigă existența în alte feluri, în această seară cântaseră de plăcere, în vocile lor antrenate profesional, exprimându-se pe ei înșiși cu onestitate, fiind ce sunt ei, de fapt. Ei înșiși. Români de pe cele două maluri ale Prutului se întâlniseră în cântec. Unapologetically... Nici nu se scuzau, nici nu cereau voie, ci trăiau în plinătatea intensității sufletului românesc, purtându-și portul, vorbindu-și limba și onorându-și tradiția. Cu capul sus.

Mulțumim organizatorilor acestui spectacol - doamnei Iuliana Pacso și firmei Tradicious și partenerilor La Muse Heritage Musical - doamnei Ioana German și Institutul Cultural Român, pianistului ce a ținut loc de orchestră (Beguentch Gueldyev), scenaristei (doamna Eugenia Mărgineanu), conducătorului ansamblului Hora (Florin Sălăjan), tuturor soliștilor și corului La Muse din Montreal. A fost o seară extraordinară, în autenticul de acasă. Fie ca legăturile ce ne unesc să rămână la fel de puternice, indiferent unde viețuim. Sau tocmai de aceea.

În semn de recunoaștere pentru nesfârșita dragoste și dedicație față de Limba Română, în data de 15 ianuarie 2017, declarată Ziua Culturii Naționale la inițiativa Consulului General al României la Montreal, dl Victor Socaciu, dnei Ioana German i-a fost oferită diploma de Cetățean al Culturii Naționale.

Felicitări și la mai multe succese!

Ciprian Porumbescu (1853 – 1883)

POEZII BASARABENE
 REZISTĂ, ȚĂRIȘOARĂ DRAGĂ...
Liliana CUREVICI

Rezistă, țărișoară dragă...

...Rămasă prin străini de veacuri
 Ca cel orfan fără părinți,
 Sărmana, țărișoara noastră,
 Încerci din greu să te ridici.

Trecut-ai Tu prin reci Siberii,
 Prin secete și deportări,
 Călăilor zidind imperii
 Pe mult străine așezări.

Iar de-a intrat în a ta casă
 Barbarul „eliberator”,
 Urcat-a cizma sa pe masă,
 Călcându-ți mândrul tricolor,

Plecat-ai capul umilită,
 Căci...rostul îți era prea mic,
 Avere-a-ți sfântă împărțită
 De „fratele” cel moscovit...

Încearcă el de multe veacuri
 Să-ți dea lumină-n împrumut,
 Ascuns în cele grele tancuri,
 Voind să pară de temut.

Ne stă sub coastă, plin de ură,
 Vizerul e pe punct să tragă,
 Când Doina plânge – dânsul urlă
 Mai rău ca Poarta Otomană...

Și ca să vezi, de-ar fi doar asta,
 Bătuți fiind de cei din jur,
 Dar când ne vindem singuri casa –
 E lucrul, poate, cel mai dur.

Crescut-am noi deja decenii
 Prea mulți boieri pe la pridvor,
 Ce sunt ca vulpile viclene,
 Chiar de-au jurat pe tricolor.

Te-au sărăcit până la oase,
 Vânzând și casă, masă, prag,
 Aceleași suflete hidoase
 Bătându-și joc de-al tău meleag.

...Rezistă, țărișoară dragă,
 Chiar de răsuflul ți-e strivit,
 Chiar dacă corbii vreau să-ți vadă
 Cel trup pe cruce răstignit.

Rezistă, cred oricând în tine,
 Știut-ai multe-a depăși,
 Poate nu azi și nici chiar mâine,
 Dar sigur, Tu vei reuși!

Dilemă...

...Mi-e mult prea greu să mă destăinui,
 Să spun durerea ce o am,
 Nu vreau cea lume s-o cutremur
 Ce vede-n mine doar golan.

Ce-ar da mulțimii răătăcite
 Prin cea rutină zi de zi,
 Ce-și vede viața în ispite,
 Crezând că negrul s-a-nălbi?

Al meu mesaj ar face zgomot,
 Trezind din somnul secular
 Pe cel temut de-un unic clopot,
 Ce sună, chiar de-i solitar.

Aș vrea să strig, s-audă valea,
 Că pulsu-mi bate, chiar și-acum,
 Când s-ar părea că lungă-i calea,
 Spre adevăr nu mai e drum...

De ani prea grei rămas-am gloată,
 La suflet suntem răătăciți,
 Având mai mulți o umbră soartă,
 Dar straniu – suntem fericiți?!

Loviți fiind de prima palmă,
 Cel sfat sfințit l-am moștenit –
 Să acceptăm, voind să doară,
 Un alt obraz l-am pus pripit.

Uitat-am mulți de omenie,
 Apropiat-am reci valori,
 Cea ură și fățarnicie
 Înlocuit-au frați, surori.

E simplă mult dilema vieții –
 Voim mai sus, dar nu urcăm,
 Neîntărind deloc pereții,
 Sub casa neamului săpăm...

Și trecem astfel peste noapte
 Cu gândul nobil că-ntr-o zi
 Cea viață-n rai va fi aproape,
 Cei adormiți – se vor trezi...

Mă iartă, Tată...

...Îmi vine deseori să plâng,
 Să urlu de durere,
 Când mă aplec spre-al tău mormânt –
 Izvor de grea tăcere.

Încerc să cred că-s auzit,
 Îmi pun și întrebarea –
 De ce-ai plecat atât grăbit,
 Spre stele luând calea?

Aș da din viața-mi să revii
 Pe-o zi sau chiar pe-o clipă,
 Căruntul păr să ți-l mângâi
 Și să-ți aprind o pipă...

Răsuflul tău mai e simțit
 Pe undeva, aproape,
 Chiar s-ar părea că te-ai trezit,
 Rostind ceva în șoaptă.

Vreau mult să-mi plec în fața ta
 Genunchii, capul, trupul,
 Mizând, că-mi vei putea ierta
 Greșeala-mi și trecutul.

Am fost prea dur, de mă-nfior,
 Chiar orb la cele lacrimi,
 Ce râu curgeau de-atâtea ori
 Pe chipul plin de patimi...

...Azi plâng și eu, dar e târziu,
 Chiar de te vreau aproape,
 E ruptă ața „tată-fiu”,
 Cea stea e mult departe.

Oricum, te rog și te implor,
 Dacă m-auzi, din stele,
 Să știi, că rănilor-ți mă dor
 Și sunt ca plumbul grele...

LA VIE DANS L'AU-DELÀ Wladimir PASKIÉVICI

J'ai reçu récemment un message qui m'a mis sérieusement à réfléchir. Une bonne amie des États-Unis, dans un de ses moments de dépression causée par l'âge, me demande :

- Wladimir, est-ce tu crois dans une vie dans l'au-delà ?

- J'aimerais y croire, lui répondis-je, mais pourquoi me le demandes-tu ?

- Parce que moi je n'y crois pas ! Aussi tentante que puisse être une vie éternelle, te rends-tu compte ce qui signifierait de continuer, pour

l'éternité, de supporter tous les gens qui t'ont déçu, qui t'ont fait du tort, ou qui t'ont trompé ?

Que pouvais-je lui répondre ? Je n'ai pas les connaissances théologiques nécessaires pour pouvoir lui décrire « la vie de tous les jours » des âmes. Par ailleurs, la question de mon amie a réveillé en moi mes propres questionnements, du temps de mon adolescence, sur la vie dans l'au-delà. Ces questions étaient, dans l'hypothèse qu'il existe effectivement une vie dans l'au-delà :

- est-il juste d'être récompensé ou puni exactement de la même façon – dans le paradis ou dans l'enfer – indépendamment du bien effectué ou de la gravité des péchés réalisés ?

- est-il juste que la sentence soit maintenue pour l'éternité ?

En d'autres mots, la sanction (récompense ou punition), ne devrait-elle être modulée en fonction du bilan de nos actions ?

- enfin, existe-t-il des possibilités pour améliorer son sort ?

La justice humaine répond « oui ». Mais que dit la justice divine ? Et maintenant, voilà que mon amie me demande ce que je crois sur la « vie sociale » des âmes...

J'ai décidé alors de chercher les réponses à ces questions en faisant comme les gens qui n'ont pas le temps d'étudier un sujet en profondeur, en allant sur l'Internet. Voici, en résumé, ce que j'ai trouvé : que les opinions sur la vie dans l'au-delà ont beaucoup évolué avec le temps, comme les espèces, dans la théorie de l'évolution de Darwin ; que, même si les opinions varient beaucoup entre elles, l'idée dominante est que l'homme fautif doit être puni ; que les sanctions peuvent varier elles-aussi ; qu'il existe des moyens pour se racheter ; et que la « vie de tous les jours » des âmes est de tout autre nature que celle des humains sur terre.

*

Les détails sont cependant très intéressants. Je commence par l'évolution des croyances dans l'antiquité. Dans la vieille civilisation égyptienne, les dieux étaient, au début, pratiquement tous immortels. Les pharaons bénéficiaient du souffle divin et étaient donc considérés, eux aussi, investis d'une âme immortelle. En fait, cette âme était de nature collective car elle s'appliquait à l'ensemble du peuple. Avec le temps, l'immortalité de l'âme du pharaon a été revendiquée par les membres de sa famille, par les dignitaires du régime, etc.

La deuxième notion importante – le jugement de l'âme – a varié elle aussi. La première âme jugée a été celle de *Seth* (le dieu des forces négatives), accusé par *Horus* (le dieu des forces positives) d'avoir assassiné son père *Osiris* (frère de Seth). Plus tard, le

concept se généralise aux êtres humains ; le défunt est confronté à un accusateur divin, devant la déesse de la justice *Maât*, ou bien, plus tard, à 12 ou même 24 accusateurs, un pour chaque genre de faute jugée capitale...

Le jugement, tel que décrit dans le Livre des morts (environ 1600 av. J.-C.), consiste à mettre l'âme du défunt sur l'un des plateaux d'une balance et une plume d'autruche sur l'autre plateau (Fig. 1). Si l'âme du défunt est pure, le plateau avec la plume s'incline et l'âme est sauvée; dans le cas contraire, l'âme est dévorée par un diable féminin.

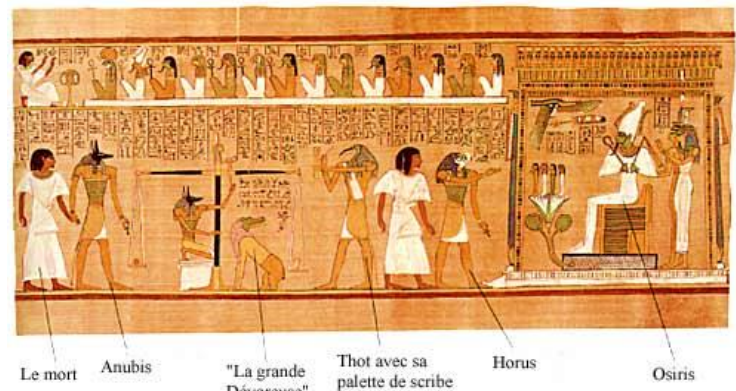

Fig.1 La pesée de l'âme lors de son jugement (Égypte antique)

Chez les Grecs, la situation était différente. Pour commencer, il faut souligner que l'idée de l'immortalité de l'âme est d'origine grecque. Selon Homer (env. 1000 av. J.-C.) les choses se passent de la façon suivantes : l'âme du décédé est conduite par Hermès, le messager des Dieux, jusqu'aux rives de la rivière *Aheron* (affluent du *Styx*) qui sépare le monde du visible de celui de l'invisible, qui est la *Patrie des Ombres*. Là-bas, si l'âme peut payer une obole pour payer le passage, le passeur *Charon*, le fils des Ténèbres et de la Nuit, le conduit dans le *Hadès* où il devient une Ombre. Sinon, il disparaît définitivement... Le sort de la majorité est de rester Ombres pour l'éternité. Les âmes des grands criminels sont envoyées dans le *Tatar* (L'Enfer), un abîme sans fonds, où elles sont torturées pour l'éternité, tandis que celles des privilégiés tels qu'Achille sont transportées sûr les *Iles des bienheureux*.

Pour Platon, par contre – six siècles plus tard –, tous les âmes sont jugées : celles fautives, sont conduites dans l'Enfer où elles sont punies pendant 1000 ans, tandis que les autres sont conduites aux *Champs Élysées* où elles sont récompensées. Après quoi, toutes les âmes reviennent sur terre, où, chacune, se choisit un « agent », c'est-à-dire un corps humain afin de s'y incarner et de se purifier, pour mener une vie plus digne.

On voit donc, que dans ces deux croyances primitives, la notion de jugement est présente et que la majorité des âmes sont perdues – elles restent des ombres où bien elles sont détruites. Seulement quelques-unes sont récompensées ou punies, et cela pour l'éternité. On voit aussi que l'idée d'un possible « pardon », obtenu grâce à une réincarnation, une idée orientale, fait son apparition.

Dans le judaïsme traditionnel, il existait, comme chez les Grecs, un monde des morts, souterrain, dans lequel les âmes restaient

pour l'éternité des ombres. La peine, pour ceux qui s'éloignaient des enseignements du Créateur, étaient les souffrances durant la vie terrestre. Seulement l'âme de quelques prophètes a pu se lever au Ciel. L'idée d'une rétribution pour les justes, sous la forme d'une résurrection, apparaît beaucoup plus tard. Apparaît d'abord l'idée d'un jugement qui permet aux méritants d'entrer directement au Ciel tandis qu'on accorde aux autres une période de grâce durant laquelle on permet aux âmes de s'améliorer. C'est seulement les âmes des grands criminels qui sont damnées. Même si elle est absente du Talmud, l'idée de la réincarnation apparaît cependant dans certaines traditions.

*

Je passe maintenant aux croyances dans lesquelles les sanctions sont modulées. Je prends comme exemple l'islam, une croyance originale très élaborée. La vie dans l'au-delà est décrite en détail dans le Coran. Après la mort, les âmes sont regroupées en un lieu spécial où elles attendent la fin du monde, à l'exception de celles des martyrs sont envoyées directement au Paradis. À noter que dans l'islam, un martyr est quelqu'un qui « est mort pour une juste cause ». La fin du Monde, provoquée par un cataclysme cosmique, et suivie par la résurrection des morts et le Jugement dernier. Chaque individu porte sur lui un petit livret dans lequel sont inscrites les bonnes et les mauvaises actions ; en fonction de ce qui y est inscrit, chaque personne sera rétribuée en conséquence ; tous doivent traverser par-dessus le Pont qui va au Paradis en passant par-dessus l'Enfer ; les incroyants y compris les infidèles (c.-à-d. non-musulmans) de même que les pêcheurs tomberont dans l'Enfer, les autres passeront dans le Paradis. Autant l'Enfer que le Paradis a sept niveaux différents. Plus le niveau est élevé, on sera plus heureux et, plus il sera bas, malheureux. Le lieu attribué l'est pour l'éternité.

*

Je vous propose de faire maintenant une digression poétique. Dans son chef-d'œuvre *Divine Comédie*, Dante Alighieri, guidé par Virgile, voyage à travers le labyrinthe des neuf « cercles » de l'Enfer qui s'enfoncent vers le centre de la terre (Fig. 2) et à l'intérieur duquel il reconnaît une multitude de personnages historiques et même contemporains, au grand dam de ceux-ci d'ailleurs. Dans le premier cercle (Les Limbes), se retrouvent les âmes des justes ayant vécu avant l'arrivée du Christ et celles des enfants morts avant d'être baptisés. Dans le deuxième (Luxure), balayé par des vents perpétuels, sont logés ceux qui ont commis des péchés de chair. Dans le troisième (Gourmandise), rempli de boue puante et inondé par des pluies continues, se trouvent les gourmands.

Dans le quatrième cercle (*Avarice*), sont condamnés les avarés et prodigues, divisés en deux groupes destinées à s'affronter éternellement en roulant des tas de pierres tout autour du cercle. Le cinquième cercle (*Colère*), se trouve sur le Styx. Là sont punis les coléreux et les indifférents qui rêvent maintenant de n'être jamais nés,

Au-delà du Styx, les choses deviennent sérieuses. Au sixième cercle (*Hérésie*), sont rassemblés les pêcheurs conscients de leurs péchés. Pour Dante, sont « hérétiques » ceux qui sont suffisamment présomptueux pour croire que leurs idées et leurs

Fig. 2 Les neuf cercles de l'Enfer de Dante

désirs sont supérieurs aux autres. Dans le septième cercle (*Violence*), les damnés sont ébouillantés dans un fleuve de sang en ébullition. S'y trouvent une série diverse de pêcheurs : violents, assassins, suicidés, gaspilleurs, violents contre Dieu, blasphémateurs, sodomites et... usuriers. Le huitième cercle (*Ruse et Tromperie*) comprend pas moins de dix sous-catégories de fosses regroupant ruffians et séducteurs, adulateurs et flatteurs, fraudeurs et simoniaques, devins et ensorceleurs, concussionnaires, hypocrites, voleurs, alchimistes et conseillers fourbes (parmi lesquels Ulysse...).

La cruauté des punitions est indescriptible !

Enfin, dans le dernier cercle (*Trahison*) où se logerait Lucifer en personne, se trouvent les traîtres à la patrie, à la parenté, à leurs hôtes, à leurs bienfaiteurs etc.

*

Je passe maintenant aux croyances orientales. Celles-ci ont une toute autre perspective : l'idée d'une punition éternelle est remplacée par celle d'une amélioration continue de l'âme qui est immortelle et indépendante de son enveloppe temporaire. Cette amélioration a lieu par des réincarnations successives.

L'hindouisme est une des premières grandes religions de l'humanité. L'idée de la réincarnation apparaît dans le *Bhagavad Gita*, un des textes fondamentaux de l'hindouisme (écrit plusieurs siècles avant Christ. Ce qui suit est une version qui se trouve dans *Garuda Purana*, volume consacré à la vie dans d'au-delà, texte écrit plus récemment.

Comme chez les musulmans, l'âme d'un défunt est conduite dans un endroit éloignée et sombre. Après quelque temps, l'âme est automatiquement réincarnée dans un être (humain, animal ou plante), conformément aux actions (*Karma*) réalisées durant la précédente réincarnation. Si ces actions ont été positives (bonnes), la réincarnation passe à un niveau supérieur, sinon, c'est le contraire. Entre deux réincarnations, l'âme passe par un séjour dans l'Enfer ou le Ciel où il est respectivement puni où récompensé et où il apprend ainsi comment se comporter dans la prochaine réincarnation. Le dernier essai, l'amène au *Nirvana*, un état de sérénité totale, dépourvue de toute passion maléfique.

Fig. 3 Représentation du cycle des renaissances chez les Bouddhistes

Le Bouddhisme est une philosophie extrêmement complexe dans laquelle on met l'accent sur un mode de vie menant, elle aussi, au *Nirvana*. Du point de vue conceptuel, il est totalement différent de nos vues habituelles. Ainsi, le Créateur est remplacé par une force naturelle, toute-puissante, qui tend à établir un équilibre universel. L'Univers n'existe pas et la perception que nous avons de celui-ci n'est que celle de nos sens imparfaits. Personne n'a créé l'Homme : notre existence provient de notre ignorance originelle – qui détermine nos actions (*Karma*) qui, elles, mènent successivement à la conscience, aux phénomènes, aux organes des sens, aux sensations, aux souhaits, à la vie et à la mort. (*Si vous ne comprenez pas, vous n'êtes pas le seul !*) Une vie entière de souffrances. Après la mort, il reste une énergie vitale (la conscience) qui mène, conformément au karma personnel, vers une réincarnation dans un support matériel adéquat pour pouvoir satisfaire des désirs « personnels ». Le cycle infernal (Fig. 3) est interrompu seulement lorsque cette conscience choisit – par la méditation, la pratique et l'accomplissement de gestes positifs – le chemin qui mène à la libération de toutes les contraintes, c'est-à-dire au *Nirvana*. En cas d'échec, l'énergie vitale reste dans l'Enfer, c'est-à-dire dans la souffrance continue.

Il resterait à examiner les croyances les plus modernes, celles qui relient notre esprit à l'Esprit Universel dont nous faisons tous partie. Je n'extrait de celles-ci que le fait que cette relation se fait au niveau sensitif, sous la forme d'une félicité plus ou moins intense, selon le niveau atteint par l'individu (l'esprit) en question.

*

Pour compléter ce tableau, un mot sur la façon dont le Ciel et l'Enfer sont représentés dans l'imagerie populaire. Si l'Enfer est représenté par un endroit de souffrances plus ou moins affreuses, le Ciel est considéré, en général, comme un endroit de plaisirs non ou peu ressentis sur terre : végétation luxuriante avec des rivières de vin et de miel pour les musulmans (mais pourquoi aussi un nombre indéfini de vierges perpétuelles ?), de vastes espaces de bisons pour les amérindiens, de rivières remplies de saumons

pour les esquimaux, ou des endroits sans Russes ou Cosaques pour les habitants de la péninsule Kamtchatka...

*

J'aurais continué mes recherches mais un rêve étrange m'a dissuadé. Dans ce rêve, je me trouvais dans un Centre de création innovante, un atelier du futur où l'on pouvait créer des matériaux ayant des propriétés insoupçonnées et simuler des processus extrêmement complexes. Je voulais y créer un cours original de physique basé sur des nouveaux principes d'enseignement. Lors d'une pause, je décide de faire le tour du Centre et je rencontre à cette occasion, un vieillard sympathique ayant une belle barbe blanche et un regard à la fois si doux et si pénétrant que je me rends immédiatement que c'était le Bon Dieu en personne.

Je me dirige vers Lui et je Lui demande sans aucune hésitation :

- Seigneur Père, mais que faites-vous ici ? Je ne pensais que vous ayez besoin d'un tel centre pour créer quoi que ce soit...

- C'est que c'est très difficile de créer ce que Je veux. Je ne suis pas satisfait de cet Univers dans lequel vous, les humains, dans votre inconscience collective, vous êtes en train de détruire la Planète que je vous ai donnée pour y habiter. En plus, au lieu de M'être reconnaissants, vous vous êtes éloignée de Moi.... Je veux créer un nouvel Univers, plus performant mais je n'ai pas réussi à doser comme il faut le déterminisme physique du système, la part du hasard de l'évolution et le libre arbitre des créatures les plus évoluées. Dans ce Centre je peux faire des simulations en accéléré. Lorsque je trouverai le juste équilibre, l'Univers actuel va disparaître !

Je suis resté si surpris de ce que je venais d'entendre que je n'ai réussi qu'à bafouiller :

- Mais alors..., que dois-je faire avec... mon nouveau cours de physique ?

- Eh bien ! À chacun ses problèmes... et ses solutions !

*

Je me suis réveillé extrêmement troublé. Que faire ? J'ai décidé de prendre ce rêve comme prémonitoire et d'en informer mes lecteurs – comme aussi mon amie des États-Unis – pour qu'ils aient le temps de se préparer pour la vie... dans l'au-delà, et qu'ils soient prêts lorsque le grand Ingénieur du Monde passera à l'action !

*

Références :

Vie après la mort, Wikipédia,

Buddhaline: Pour comprendre le bouddhisme en quelques points, Internet

Cercles de l'Enfer, Wikipédia

POEZII

LUCEAFĂR ÎN UNIVERS

Cântă tăcerea-ți pe foi de hârtie!...
 Iubirea, tot zburdă-n poeme cu vers,
 Doină, istorie, filozofie....
 Astăzi, ești un luceafăr în univers!
 Miroase-a fum de lemne arse-n sobă...
 În sclipăt de jar s-au mistuit idei
 Când gerul îmbrăca aerul în robă,
 Sau vara, pe banca iubirii, sub tei.
 Născut în albul nebunelor zăpezi,
 Vraful tău de versuri, o lume, a uimit,
 Timpul a lăsat, prin scrisul tău, dovezi
 De prea-mărire...că țara ți-ai iubit!
 Cu vorbe suave ai vrut să prezinți,
 Din inimă, trăirea ta corectă,
 Deschizând capete cu cheie de sfinți
 Dar,.. se știe,.. prostia se repetă...
 Tu ai rămas -etern- tandru ca un crin!
 Preocupat, ai trecut dealuri și văi...
 Ai simțit cum scurmă-n ideal un chin
 Că-n moarte te-au trimis ticăloșii răi.

AER ÎNFUMURAT

În aerul înfumurat gerul s-a întins,
 Se desfășoară dantela, cu finețe,-n văzduh!
 Cerul este înfășurat. Iarna, din nou, s-a aprins,
 Prin crengile de gheață, mirat, privește-un duh...
 Și,.. iar soarele s-ascunde în aburi încercați,
 Toți pomii au înflorit într-un argintiu!
 E superb acest tablou cu nori întunecați,
 Răspândește chiciura mirosul străveziu...
 Se aud plutind fărâme ude, cântătoare,
 De iarnă lucitoare rotită-n albul dans
 Învăluite-ntr-o fragilă taină șoptitoare
 Când fâșiile de ger atârnă în balans...
 Stau copiii în zăpadă tăvălindu-se-n var
 (Timpul este elegant, este pur, este estetic)
 Alții zburdă-n poeme, chiuie, și cad arar...
 Cu grație vin fulgii parcă-s lebede-n balet!
 În aerul gri se simte adâncă schimbare,
 Iar simțim o transformare, fulgii ne sunt dar,
 Toată lumea azi zâmbeste, este o-ncântare,
 Iarna și-a intrat în drepturi -asta ne e clar-.

REGALĂ FLOARE

Spre basme curge liniștea -acum-
 La foc! Albul începe să se cearnă...
 Vremea ține lumina cu fum,
 Lin, lunecând privește în iarnă.
 E ca și cum aş trece printr-un vis :
 Ascult fluturii rotindu-se ușor...
 Gingașul gând, nebănuț, e scris
 Ducând pe aripi neobositul zbor.
 Clipa de taină e-a norului plecat
 Să învelească rodul pe pământ
 În zile reci, când gerul -împărat-

Lía RUSE

Sărbătorește nunta-iernii baletând.
 Ceru-i deschis. În jur e gol crescut...
 Un dans de amintiri se bănuie-n timp,
 Prin flaute vechi trec doine din trecut.
 Razele, greu, pătrund în anotimp!
 Totul e alb,.. pan' la alb orbitor,
 E-o-ncătușare de regală floare,
 Trec clipe uitate-n sănii de dor
 Cu clinchete ducându-mă-n ninsoare

PRINTRE FULGI DE ZĂPADĂ

S-așternea iarna...Pacea creștea violetă.
 Ne târam pașii în țârâitul flămândului frig
 Pe pârtia rece în straturi de cretă.
 De bucurie îmi venea să strig!
 Fluturii ne-nsoțeau ca-ntr-un joc,
 Când mă priveai inima mea bătea-ntr-un ceas grăbit,
 Era ger, iar noi simțeam că stăm lângă foc,
 Ardea, în ochii tăi, un licărit...
 În dansul fulgilor, mi-aducea bucurie,
 Gândul că eram împreună pe-ntinderea albă.
 Ne primenea promoroaca argintie
 Înșirată pe crengi ca o salbă.
 Privirile ni s-aprindeau într-o lumină.
 Treceau clipe colorate, pe sănii, de-atâta dor,
 Eram sfioasă dar, mă credeai regină
 Păstrându-mă, ca sens al unui zbor...
 Simțeam că sunt un fulg care plutește în rai.
 Când umbra-ți m-atingea mă topeam ca zăpada în soare,
 Sângele alerga ca sălbaticii cai
 Puși la sanie în sărbătoare.
 Zurgălăii cântau dulce,.. ceva răsuna :
 -O doină de iarnă înghețată, de tăcută nea-
 În care sufletul, ușor, își revărsa,
 Peste iarnă, toată fericirea mea...

SIMFONIE-SONET

Ce frumusețe turburătoare!...
 Foșnesc secunde germinând întâmplări.
 Prin păr îmi trece veselă ninsoare
 Și-alerg după duhul din depărtări.

Se-aude-un clinchet!..Tu-nchipuire zbori,
 Cu mâinile întinse vîi spre mine,
 Atingerea ta mă duce-n sărbători,
 Timpu-i o rugă în gânduri line...

Arhipelaguri...dorul descifrează,
 Vâslesc clipele-n aerul lunar,
 Vorbe de-alint în ochiul ce visează,

Fluturi sălbatici, pe chipul lui Ianuar,
 În dans elegant cu mici sclipiri de-amar
 Și,.. simfonia extaziază!

FARISEII SĂ PLECE DIN TEMPLU!

– revoluția creștină –
Cătălina STROE

Cu 2000 de ani în urmă, blândul IISUS devine mândru și răstoarnă tarabele celor care învâneau banii cu scopul îmbogățirii materiale, în fața Templului, locul destinat îmbogățirii spirituale și morale.

IISUS știa că omul este supus greșelii, este păcătos, dar prin spovedania sinceră, prin recunoașterea greșelii, poate lua drumul cel bun. El dă dovadă că poate ierta toate păcatele, dar cu o

excepție. Nu poate tolera ipocrizia, căci ipocrit este cel care vrea să pară ceea ce nu este și are minciuna în suflet și în sânge. Pe minciună nimic trainic nu se poate construi.

Fariseul, așa zisul bun creștin, care de fapt are o viață ascunsă, foarte diferită de ceea ce proclamă, este un mincinos, un om prefăcut, cu o FAȚĂ DUBLĂ, ipocrit, care nu se gândește niciodată să se spovedească, să spună adevărul. Este croit greșit!

IISUS a spus lucruri aproape inadmisibil de acceptat de către cei care făceau legile acelei lumi și astfel și-a semnat condamnarea de mai târziu. Având clar viziune i-a descoperit pe farisei, pe cei care spuneau că respectă legile.

A doua poveste. Cu puțină imaginație, arhitectura Palatului Victoria ar semăna cu cea a unui templu antic.

Privind, seară de seară, Palatul Victoriei luminat și Piața Victoriei luminată mi s-a luminat și mie mintea încercând să răspund la o întrebare care, se răsucesce în România, după două săptămâni de proteste: „ce mai vor ăștia?”

Începe PROTESTUL la locul faptei: „să vină mascații, să ia demascații!”

În final mâța a fost eliberată din sac, la presiunea străzii, iubitoare de animale. Puțin mai târziu și rața a fost pusă în libertate.

Atunci, „ce mai vor ăștia?”

Noua generație, aceea care protestează în fața „templului” din Piața Victoriei, nu a fost contaminată cu spaima comunismului și are capacitatea de clarviziune. Această generație vede altfel și protestează.

Ce mai vor ei?

Ei vor o justiție socială și morală înaintea justiției legislative. Ei vor să cadă măștile ipocriziei politice. Ei vor ca IISUS să nu mai fie condamnat a doua oară!

Fariseii să plece! Asta vor ei!

ÎNTÂLNIRE CU MITUL NIAGARA Elena BUICA

Trăiesc și acum emoția de la prima întâlnire cu cascada Niagara, deși de atunci a trecut aproape un sfert de veac. Era o frumoasă zi a lunii mai în 1994, când, împreună cu fiica mea și familia ei, am plecat înfiorată la Niagara. De atunci am văzut-o de nenumărate ori și de fiecare dată am re trăit aceeași fascinantă atracție.

Revăzând-o de curând, am re trăit uimirea de la prima întâlnire, când am ajuns în localitatea care o găzduiește, cascada care i-a adus celebritatea

și sursa de venit și de la care a împrumutat numele, Niagara Falls. Ne-a întâmpinat un orașel cu case modeste, e drept, bine îngrijite, dar departe de faima cascadei. Mă așteptam să ne iasă înainte măreția unui oraș pe măsura faimei cascadei. Mă temeam să nu am vreo dezamăgire. Pe măsură ce ne-am apropiat de cascadă, peisajul s-a schimbat. Au apărut clădiri frumoase, Turnul care-l amintea pe cel din Toronto, minunatele parcuri, covoare de flori, boscheți, pomi, plante decorative într-o ambianță ca de basm, toate îți sugerau imagini rupte din Grădina Raiului. Fântânile colorate și muzicale dădeau viață spațiului. Atunci credeam că ceva mai frumos n-ar mai putea fi pe lumea asta. Dar minunile frumuseților n-au margini. În fiecare an te surprinde cu noi frumuseți. Astfel, cascada a devenit locul de recreere, de distracție, pe drept numită, „capitala mondială a lunii de miere”. Străduțele comerciale cu multe magazine de suveniruri, baruri, atracții de tot felul, printre care și vestitul Dracula, sau muzeul figurilor de ceară, te uimesc la tot pasul, dar nimic nu poate fi comparat cu cascada. Îți simți prezența de la distanță. Întâi se zărește un nor alb, o pulbere de aburi ca o ceață „mist” care, împreună cu lumina soarelui, dă naștere unui mare număr de curcubeie, uneori chiar câte două deodată.

Când te apropii, imaginea este copleșitoare, nu mai poți vorbi. Privind curgerea apei, îți rămân ochii fixați ca pentru ceva ireal. Vezi apa ca o dislocare a unui bloc compact alunecând pe verticală într-o cădere uluitoare. Respiri adânc și trăiești impresia unei forțe de neoprit. Degeaba alte cascade din lume se sumetesc...cea mai înaltă, cea mai frumoasă...cea mai...nici una nu e ca acest miracol al naturii, numit Niagara. Ea te fascinează prin spiritul ei, prin senzația unică a tunetului prăvălirii apelor, (numele dat de băștinași, Niagara, înseamnă apă care tună) prin trăirea senzației de naștere a potopului, prin senzația de amețală ca după o beție, sau cea a micimii ce o încearcă omul în fața forței și măreției naturii. Trecerea prin tunelul care te duce în spatele perdelei de apă te face să trăiești momente apocaliptice.

Cascada poate fi văzută în toată splendoarea ei după ce se lasă întunericul. Noaptea cascada este scaldată în luminile colorate ale unor reflectoare puternice care conferă noi dimensiuni frumuseții și măreției acestui loc mirific. Totul te face să trăiești o neverosimilă lume. Oferind turiștilor un spectacol unic de lumini și muzică, Niagara atrage anual milioane de turiști. Te miști cu greu printre ei, auzi exclamații în toate limbile pământului, vezi îmbrăcăminte și chipuri de oameni într-un amestec pitoresc.

După ce te-ai îndepărtat de cascadă, gândul nu-ți dă pace, începi să cauți informații, desigur, foarte interesante. Zona în care se află cascada are o poveste foarte veche. Cu 12.000 de ani în urmă se retrăgea ultima calotă glaciară din America de Nord, lăsând loc unei formațiuni geologice de o deosebită frumusețe. Lacul Erie este legat cu lacul Ontario prin râul Niagara cu o diferență de nivel de 58 metri. Cursul apei este despărțit în două brațe de Insula Caprei (Goat Island) și astfel, sunt două cascade și două localități cu același nume „Niagara Falls” pe malul scurtului râu Niagara (56 de kilometri) care formează granița între Canada și USA, de la lacul Erie până la lacul Ontario.

Cascada cea mai mare și mai spectaculoasă, din stânga râului, este pe malul Canadian, are forma de potcoavă, de unde și numele Horseshoe (Potcoavă), și are o înălțime de 56 de metri (cât un bloc cu 21 de etaje), iar lungimea crestei este de aproximativ 670 metri. În cealaltă parte, din jumătatea dreaptă care aparține Americii, căderea apei îți lasă impresia unei perdele sau a unui voal și de aceea a fost numită Văul Miresei (Bridal Veil Falls), are o înălțime de 58 de metri, dar lungimea crestei de doar 320 metri.

Pentru că pragul peste care trec cele aproximativ 7000 tone de apă pe secundă, creasta potcoavei e supusă unei puternice eroziuni, 1,5m pe an. În anul 1969, oamenii de știință au dirijat râul în altă direcție pentru a putea consolida pragul și pereții cascadei. Astfel ei au reușit să încetinească ritmul de eroziune al cascadei.

Pe acest scurt traseu al râului Niagara, uriașa cantitate de apă este exploatată în vederea producerii de hidroenergie, de care beneficiază atât Canada, cât și Statele Unite. Cantitatea de apă

dirijată spre hidrocentrale este stabilită printr-un pact între SUA și Canada. Controlul cascadei Niagarei dintre SUA și Canada a oferit un exemplu de cooperare internațională. Guvernele canadiene și americane au construit parcuri, platforme de vizionare, drumuri și autostrăzi și un pod pietonal între cele două țări numit Rainbow (Curcubeul).

Cascada Niagara este renumită și pentru încercările de maximă pericolozitate de a fi traversată. Acrobații au dat prilej de a crea povești tulburătoare. Eu am trăit o astfel de poveste în ziua de 15 iunie, 2012 (o astfel de încercare reușită s-a întâmplat ultima dată acum 120 de ani). Asemenea multor milioane de oameni de pe întreaga planetă, am urmărit în direct o transmisie TV a evoluției acrobatului american Nik Wallenda, care avea 33 de ani, și care a traversat cascada Niagara pe o frânghie de cinci centimetri, la o înălțime de 46 m. Pe parcursul traversării comunica cu tatăl sau, iar televiziunea îi lua interviu: „Este o priveliște incredibilă, ți se taie răsuflarea”, a răspuns Nik la una din întrebări, impresie pe care o trăim cu toții în fața acestei măreții a naturii.

Nu poți să închei șirul gândurilor fără să-ți întorci iarăși privirile spre acest miracol al naturii și să retrăiești pentru o clipă vârtejul de emoții care ne învață ochii să strălucescă, sufletul să tresalte și ne eliberează din chingile orgoliilor umane măsurându-ne micimea în fața măreției.

ÎN LOC DE FINAL, UN ASPECT VIRAL...

ȚOAPA

Ion Anton DATCU

În viață, de nenumărate ori, logica a fost înfrântă. Prin trecerea anilor, societatea, în loc să se cizeleze, să ajungă la un nivel superior de progres și civilizație, așa cum spunea cineva ciuruit de apropiați, ea se degradează din ce în ce mai amenințător. Există cazuri în care vechea liniște patriarhală este afectată de anumiți indivizi, care aduc cu ei toate relele

pământului. Ei nu sunt de vină. Principalii culpabili sunt, atât părinții lor, factorii educaționali, precum și cei care nu aplică rețeta corecției necesare. Ciudat. Incredibil, dar adevărat. Violenta a scăpat de sub control. Se vede, se simte, o acceptăm.

Cândva, indivizi ca țopa și țopârlanul erau creaturi, care puteau fi întâlnite la intervale rare. În unele zone lipseau aceste personaje, care, de obicei, sunt marcate de dorința de ieși în relief oricând și cu orice preț. Valorile erau respectate, munca era apreciată, buna creștere se considera ceva firesc. Anii au trecut. Continuitatea s-a întrerupt. A apărut comunismul, un sistem nou, care impunea stărpirea capitalismului învechit, aflat în stare de putrefacție, formulări specifice, rostite cu isterie de activiștii vremii. Și, astfel, din

rândul caracterelor abjecte au apărut la drumul mare, cu pumnul ridicat, răzbunători care au infestat, atât societatea românească, cât și geografia altora.

În numele comunismului se putea face orice. Deposedări de pământuri, naționalizări, deportări, arestări, exterminări, demolări de case, de biserici și de suflete, reeducări forțate. Cretinul avea șansa să-l umilească pe cel inteligent. Proprietatea era considerată un delict și educația aleasă era catalogată un moft burghez, periculos, ce trebuia remodelat prin tortură. Barbaria, ura și dușmănia s-au dezvoltat pe un teren fertil, datorită putregaiului adus de apele mocirloase ale unei ideologii ostile bunelor cuviințe.

Din multitudinea exemplelor voi selecta tabloul în care a fost naționalizat imobilul intelectualului de marcă, Mircea Vulcănescu. După arestarea proprietarului, la 31 august 1946, întreaga avere a fost confiscată și repartizată gratuit unui cadru de nădejde al dictaturii proletare. Margareta, soția înaltului demnitar, împreună cu cele două fiice, Sandra și Măriuca, au fost somate să părăsească urgent locuința, cu un singur geamantan, în care să-și ia numai câteva haine de strictă necesitate. Fără valori, bijuterii și alte obiecte, care figurau că sunt confiscate. În clipa plecării, când cele trei ființe întristate, aflate în derivă, au privit încă o dată agoniseala de o viață, au fost nevoite să suporte accesul de isterie al unei figuri sinistre, injurii ce ieșeau ca un torent din gura noii locatari comuniste, beneficiara tuturor bunurilor, în mod gratuit, prin repartitie. În loc să fie mulțumită de cadoul

substanțial, primit din partea noilor autorități totalitariste, profitarea a început să țipe la *dușmanii poporului*, să le impute alungatelor că, din setul de lingurițe de argint, lipsește... una! Gașca roșie depășise măsura. Se urcase scroafa în copac. Trecerea bruscă de la stadiul primitiv, cu privata amplasată pe groapa din fundul grădinii, până la eleganta cameră de baie, cu bideu, era o diferență copleșitoare, care îi întunecase mintea nemulțumitei beneficiare. Apăruse burghezia proletară. Incidentul a fost confirmat de mai multe surse, inclusiv de Lucia Hossu Longin, în lucrarea, Memorialul Durerii, apărută la Editura Humanitas, din București, 2007, la pagina 116.

Anii au trecut. Ignoranța analfabetului a început să facă ravagii. Implementarea comunismului cu forța a răsturnat valorile, atât în acea tranziție a șenilelor, de după 1945, cât și în tranziția declanșată de urmașii acelor comuniști, după 1989. Inversarea caracterelor, sensurilor și obiceiurilor a facilitat apariția țeapei în prim plan. Fenomenul va deveni tot mai agresiv, datorită unor televiziuni, care dau imagini, în care, mama și fiica au același amant sau se porcăie pentru sporirea audienței. După 1990, prin invenția nefastă a celebrelor manele, folclorul autentic a fost maculat de indivizi lipsiți de voce, dar care vor fi adulați și ridicați pe vârful postamentelor zidite cu multe chite de bani. Ei nu sunt de vină. De vină este numai isteria cererii, beneficiari nevricosi, care intră în transă când aud astfel de orori. Gusturile nu se discută, dacă nu frizează calitatea, morala, la auzul unor versuri triviale.

Țoapa totdeauna trebuie să iasă în evidență cu ceva. Când trebuie să vorbească în șoaptă, ridică tonul pentru a fi observată. Se îmbracă țipător, în condițiile în care trebuie să se ducă la o adunare, în care abundă ținutele sobre. Gesticulează agresiv în anturajul celor cu o conduită exemplară. Își dezvăluie intimitățile într-un mediu care impune discreție și bun simț. Este ahtiată după scandal, ignorând toleranța. Țoapa este un complex de atitudini fără opreliști. Merge în autoturisme luxoase, uitând de căruța cu sau fără coviltir. În cotidianul Jurnalul Național, din 18 septembrie 2006, Carmen Dragomir a avut un dialog relevant pe această temă cu Ion Cristoiu. La întrebarea, știe, țeapa, că e țeapă, răspunsul a fost ferm. Nu!

La tot pasul caută să se remarce, acele inconfundabile femei-patroane, cu păr pe picioare, gătite cu rochii țipătoare, îmbibate cu transpirația de rigoare. Sunt din belșug sprayate sau abundent coloniate, la gât cu lanțuri groase, având toate metacarpenele gătuite cu inele sclipitoare. Unele mai păstrează patina provenienței, având călcăiele crăpate, fante în care hibernează greierele lui La Fontaine. Sunt mari amatoare de dansuri din buric, pe ritmuri de manele, cu burțile revărsate, ținând mâinile ridicate, etalându-și cu multă dărnicie și fală, bretonul de la subraț, ud și rău mirositor.

O întâmplare amuzantă a avut loc într-o zi caniculară, în vara anului 2007, pe când călătoream de la București la Craiova. În compartimentul trenului, o tânără infatuată, care demonstra că a fost alergică la citit, îi lămurea pe doi consăteni că s-a privatizat. La întrebarea curioșilor, unde are magazinul, privatizata le-a răspuns, invidioșilor, că nu are un spațiu anume, deoarece face comerț ambulatoriu. Ignoranții din fața precupeței nu știau că, privatizare înseamnă că ai

cumpărat ceva din proprietatea statului, o fabrică, un magazin sau altceva, iar diferența dintre ambulant și ambulatoriu este imensă. Nu are nicio legătură comerțul efectuat din mers, cu marfa în sacoșă, față de asistența medicală, făcută la domiciliul bolnavului, care nu necesită spitalizare.

Țoapa este periculoasă pentru că nu are autocontrol. Într-o confruntare directă, țeapa are mișcări imprevizibile. Domină asistența cu un tupeu exaltat. Poate să-și ridice poalele în cap, devenind ridicol cel care nu a evitat-o de la început. Poate fi dură, de o răutate excesivă, fără milă și regrete. Țopârlanii râgăie în public, scuipă flegme la ieșirea din luxoasele restaurante. Asistăm la o întrecere a tatuajelor, la vedere sau nu. Banul conduce. El ne ridică și tot el ne coboară.

Prin trecerea bruscă de la stadiul de probabilitate și refuzând șansa, numită posibilitate, am ajuns, invariabil, la inevitabila perversitate, treapta inferioară a caracterului uman sau caracteristica specifică a societății de tranziție, care a creat astfel de oameni sau specimene.

În tranziția anarhică a debutat cumplita perioadă de degradare a ființei umane, în care ne selectăm numai în funcție de interese și ne dușmănim în progresie geometrică. Respectul și onoarea au fost date uitării. Au devenit îndepărtate amintirile nostalgice. Tupeul, aroganța și violența au ajuns un cataclism. Apocalipsa nu mai trebuie așteptată. A sosit. Prostia, sora mai mare a sărăciei s-a prostituat la o vârstă fragedă, într-un ocean plin cu venin. Gelu Negrea a clarificat multe aspecte, în versurile: *Când cinstea nu rentează, iar munca n-are rost, / Se spulberă hotarul dintre deștept și prost*. Mulți indezirabili lăncezesc în suculenta economie subterană, se extind ca o lacomă plagă. Polițiștii corupți, apăsați de epoleții grei, devin simpli mielusei, fugăriți de infractori pe aleile grotescului jenant sau sunt șantajați de interlopilor care fac legea.

Recentii violatori ai liniștei romantice de odinioară, ne schilodesc prin amputarea lentă a structurilor sufletești, generând consternare, panică și claustrare. Au arme performante în mână și drepturile omului în gură.

Țopia este enervantă prin definiție. Este stridentă și agresivă. A devenit o profesie rentabilă, căutată de jurnaliști și televiziuni. Indiferent genul. Chiar dacă este la feminin sau la masculin, țeapă sau țopârlan, dezastrul este același. Sunt ai noștri. Cu ei ne lăudăm, cu ei defilăm. Adevărații ambasadori și consuli sunt mici copii, neînsemnați, pe lângă acești reprezentanți geografici, care au împânzit omenirea, ducând cu ei un mesaj total deformat al țării de origine.

Ar fi bine ca cei care le iau apărarea profesioniștilor în arta violurilor și a jafului, să-i găzduiască o singură noapte. În dimineața următoare vor avea surpriza să constate că, în imobilul binefăcătorului suflă un vânt de libertate sau răsună eoul. Merită să încercați. Eu, m-am edificat. Din amfitrion ospitalier, plin de încredere, am devenit o biată victimă. Evident, cu banii luați, într-o lume zdruncinată de ipocrita înfățișare a orânduiri reprobabile. Permanent auzim de succesele țării eșecurilor.

Ca în orice situație, există și excepții de la regulă, care se opun generalizărilor.

PRINDEM O RAZĂ DE LUMINĂ
Grupaj de poezie închinată Marelui Eminescu
Melania RUSU CARAGIOIU

AZI M-AM NĂSCUT

Lui Mihai Eminescu

Azi m-am născut din infinit
Și parcă vin de aproape,
Sau cețuri m-au acoperit
Cu ferestre de ape.

Pășesc peste nisipul greu.
Alb, presărat cu sare
Și simt că neantul e al meu :
Aer, pământ și mare.

Oglinda soarelui sus pus
Îmi urmărește umbra.
El da, Eu încă n-am apus,
Dar îi încalc penumbra.

Când zbor ca un meteor
stins,
În prag de disipire,
Se-oprește în loc timpul
învinș
Sub neagra mea privire.

Dezagregat, m-am tot
pierdut
In căi fără de știre...
Dintr-o scânteie-am înviat
Cu foc de nemurie.

FLOARE ALBASTRĂ

Dedicație visului Veronica Micle

Unde ești tu, floare albastră,
Floarea nopților cu stele ?
Te-ai ascuns în umbra lunii,
Zână a visurilor mele...

Floare albastră, floare albastră
Cu privirea de cicoare,
Umbra degetelor tale
Se ascunde-n stropi de soare.

Floare albastră, strop de mare,
Ești când veselă, când tristă;
Treci prin lume ca o boare,
Diafana mea artistă...

CÂNTECUL LACULUI

Parodie după Mihai Eminescu

Flori de nufăr, în potire, strâng al murmurului val,
Știmele, fără de număr, încing horele pe mal.

Visul lunecă pe ape, căutând tihnit liman,
Frunzele, a pădurii pleoape, ostenite, adorm pe ram.

Sub al pașilor de zână, foșnind în mărunțul dans,
Iarba cântă în surdină, cu al stelelor balans.

Pe a lacului mătase, sub al farmecului dar,
Lebedele, în gondole, lasă valuri de cleștar.

Luna, pletele-și respiră peste ape și-ntuneric,
Smălțuindu-le-n smaralde și-n sclipiri de vis feeric.

Toate sunt ca altădată, pe cel lac cu unde line,
Și pe-aripi de libelulă, pleacă doruri... către tine...

FLORILE VIN, FLORILE TREC

Lui Mihai Eminescu (Simulacru de glosă)

Florile trec,
Ca visul de vară,
Și nu se-ntorc, iară;
Anii-mi petrec...

Apele fug;
În ochii tăi tulburi
Simt taine -n colburi,
Inimi pe rug !

Nu pot să plâng.
Ploile – mi susură,
Vântul îmi murmură;
Inima-mi strâng.

Crinii șoptesc
Sânului, dor,
Și anilor...
Fețe-mi zâmbesc.

Cade din nor
Luna deșartă,
Prin zarea spartă;
Cutezător !

Nu pot să plâng,
Inima-mi strâng;
Anii-mi petrec:
Vieți pe rug...

Crinii șoptesc,
Florile trec,
Fețe-mi zâmbesc.

Cade din nor
Cutezător...

Apele fug...

FEERIE

Leagăn de nuferi,
Licăr de pleoape,
Roate de ape.

Nisip sub trestii
Prefiră valul,
Raci sapă malul.

Vânt de prin sălcii
Parfum încarcă,
În mica barcă.

Plutiri de văluri
Pe corzi de liră,
Visuri înșiră.

La mal s-alină
Struna iubită,
Dormi fericită !

D.H. SILVIAN, IMAGINI, CONTINUARE - „MĂRTURISIRI ASCUNSE ALE CĂLĂTORULUI FĂRĂ NUME”

Te-am ales dintre toate, poate pentru simplul motiv că am fost ales. Și te-am păstrat pentru că nu m-am întrebat de ce. Într-o cameră, într-o cușcă, în vidul unei cutii, aveai capacitatea de a trăi dând viață. Însă odată scoasă la aer, oxigenul din mediul înconjurător te altera, te compacta, te deforma. O metamorfoză distructivă, imposibil de cuantificat. Tu spuneai că nimeni nu alege pe nimeni și că formele se caută până se găsesc. Și atunci, de ce odată găsite ele se pierd?

Am găsit motivul ca fiind cel mai plauzibil, iar muștrarea de un adevăr pe cât se poate de just. Rose avea dreptate: “I just want you to know no matter what you do, you’re gonna die, just like everybody else.” Orice ai face, ai să mori ca toți ceilalți. Am știut că nu e o scuză, și că nu poate fi folosită drept free pass, dar nici nu căutasem. Ce mă mira, era cât de ușor mi-a venit și câtă credință am avut, și am numit acțiunea: impertinența faptului. Dar toate astea aveau să se întâmple mult, mult mai târziu, și totuși, nu prea târziu.

– Doar știi prea bine că îți sunt mereu în dreapta în avion. Ți-am fost de-o viață. Am vrut să fiu din clipa în care te-am zărit. Nu în avion, că pe atunci nu mă gândeam eu la așa ceva. Dar în dreapta ta, da ! Să-ți fiu în dreapta, lângă tine, cu tine, al meu. Nu aveai cum să nu ieși în evidență, nu aveai cum să treci neobservat. Cu toate că eram ocupată cu anul patru, te-am văzut, te-am auzit și am uitat de obiectivul ocupației. Cărei fete nu-i plăcea să fie curtată de unul mai mare ? Dar iată că ție îți venise sarcina să îmi descifrezi dorințele. Te-am abordat cu o garoafă. Nu știam nici ce, nici cum, nu aveam curajul să îmi imaginez prea multe. Nu îmi făcusem un plan de acțiune. Doar speram că, în acea seară de mai, vei avea grijă de ea, era roșie, și poate, poate și de mine. Doream să fiu ca tine și te-am făcut să crezi că eram. Nu mă gândeam că timpul își va spune cuvântul. Nu credeam că greșesc. Nu mă gândeam nici la sacrificii, nici la sacrificii. Doream ca tu să fii cel care să-mi explice fiorii dragostei și bătaile aripilor de fluturi. Mă îndrăgostisem. Mă învățai fără să știi să fac diferența dintre prietenie și dragoste. Mă găseam prinsă și amețită de repeziciunea senzațiilor și a gesturilor. Momentele mă luau prin surprindere, nici nu aveam timp să gândesc și să aleg. Te lăsam pe tine, îți ceream ție să o faci, și mă făceai să am nevoie de tine, să-ți fiu, peste tot, fără oprire, mereu. Și mai ales, în dreapta ta, acolo unde mă simțeam, și ocrotită și ocrotitoare.

– Șșș ! Îmi ești, mi-ai fost.

– Nu îmi cere să tac ! Nu voi uita Poiana Brașov și camera de hotel fără baie. Nu pot uita simpla chiuveță pe care am folosit-o de atâtea ori în acea noapte plină de frică, de curiozitate, și de primele atingeri stângace. Începusem să iubesc în alt mod. Trecusem la o nouă fază. Te doream și trupește, din ce în ce mai tare, tot mai des, mai mult și mai mult. Eram cele mai frumoase clipe din viața mea. Nu îmi cere să tac. Pe unde călcam, toate deveneau ale noastre. Marcam teritoriul adolescenței noastre. Poate pentru că știam cât de repede îl vom pierde. Aveam bănci, și cinematografe, și blocuri, trenuri, autobuze, gări, lacuri, grădini și parcuri, păduri, copaci, garderobe, băi, și munți, și valuri. Ne lăsam ascunși de valuri. Marea ne era gazdă. Verile erau

fierbinți. Și nu ne săturam de soare, și nu ne săturam de noi. Cu pielea arsă, adoram să-ți simt fierbințeala trupului. Deveneam prizoniera plăcerilor tale, sclava dorințelor mele. Și: făceam dragoste în nebulie, ne iubeam până la epuizare. Pe casetofonul tău cu clape muzica mergea în surdină. Chiar și atunci, cu greu te lăsam să te dezlipești de mine ca să te duci la baie și să te faci frumos. Seara, când trebuia să ieșim să mâncăm, era o corvoadă pentru mine. “Vino !” Rămăsesem în pat, acolo unde îmi dădeai viață, încă pluteam. Te priveam în oglinda strategic poziționată de pe hol. Te vedeam în baie cum te aranjai. De pe atunci îmi place să te privesc. Am dat volumul mai tare. “Do that to me one more time.” A, nu, asta nu, nu se poate ! Asta pusesse capac la tot ! M-am ridicat brusc, m-am dus după tine în baie și ți-am sărit în brațe. “One more time, din nou, din nou !” Aveai toată fața dată cu spumă de ras. Părul îmi era cu spumă, ai luat canistra și m-ai sprayat peste tot. Nu-ți mai vedeam fața, dar ți-o simțeam. Și apoi, așa cum eram, m-ai dus în brațe și m-ai culcat pe pat. Cu fiecare por simțeam plăcerea, inima îmi bătea în același ritm cu a ta, nu îmi păsa cât era ceasul, te aveam, te doream așa, eram greu de despărțit. Iar după 27 de ani de distanță tot la fel te vreau. Te rog, nu îmi spune că nu am mai știut-o. Când te privesc, indiferent unde aș fi, simt nevoia să te ating, să te simt, zi și noapte, oricând.

Eram mândră să calc pe unde ați umblat. Mi-ai cumpărat un rucsac roz și ghetă, ai venit echipat, ai vrut să fiu și eu, ai vrut să îmi arăți, să te împarți. Eram amețită, nu știam ce simt mai întâi. M-ai luat prea repede. Acum călcam pietrele și nu îmi venea să cred, și mă durea spatele și simțeam că nu voi merge mai departe. Mă voi opri aici, aici voi rămâne. Unde eram ? Unde te urmăream ? Unde mă duceai, de ce ? Îți cumpăraseși cortul și sacul de dormit înainte de ai plecat. Iar acum l-ai adus înapoi, pentru mine, pentru noi, să facem, acum, aici, ce nu făcusem atunci. Dar nici nu m-ai întrebat dacă vreau. Nu ai așteptat. Așa erai tu, plin de surprize. Nu îți era frică de nimeni și nimic. Și adevărat, cu tine nu îmi era frică nici mie. Ce doreai de la mine ? Nu eram alpinistă. Nu eram nici dispusă, și nici obișnuită. Și tu spuneai că asta era doar cărăriua către refugiu, și că abia de acolo începe drumul !? Mă împingeai și îmi spuneai că voi faceați drumul ăsta în câteva minute, pe noapte și piliți !? Păi da, nu duceați în spate amărâtul ăsta de sac. Cine m-a pus ? Nu, nu mai mișc un pas. Nu mai vreau. Nu, nu îmi trebuie. Care, ce lacuri, ce vârfuri, ce priveliști !? Aici rămân ! Și nici nu e nimeni, dar nimeni ! Doar cabanierul de la Gențiana, cel care te rugase să-l ajuți cu registrul conturilor de închidere de sezon. Ce meticulos erai și atunci. Ții minte cât de mult voia să știe de unde aveai cuțitul ăla baionetă ? Ce mândru îl purtai. Și, în mijloc de poiană ne instalasem garsoniera noastră în formă de liliac. Adică tu. Tu, că eu doar mă uitam uimită, și, și începea să-mi placă. Numai noi doi în cortul tău cu aripi. Putea să vină vântul vânturilor, că noi eram pregătiți. Nici nu mai țin minte ce mâncam, nici ce aveam de băut, nici dacă ne păsa. Eram împreună: cortul tău, casa mea. Și îți puneam floricele în păr, și în maieu, și fugeai după mine să îmi faci poze, și doreai să ne întindem goi pe iarba caldă, și ce îmi plăcea să mă afund în sacul nostru pentru două persoane. Da, da, da, bine, îmi plăcea, îmi plăcea. Dar de acolo, nu te-am lăsat să mă miști. Nu te plânga, ne-am mișcat noi îndeajuns în puful ăla de pinguin. Și, în poiana sexului tânăr și rapace cortul devenise o conservă de dragoste. Și tare mă mir că nu atrăgeam animalele de pradă. Cred că le făceam frică. Doar el, colegul tău de contabilitate ce mai apărea la gura cortului când noi aveam

gurile ocupate. Da, reușisem să ne marcăm bine teritoriul. Simțeam că trăim lipiți, contopiți, macerați unul de celălalt, protejați și murați în zeama noastră divină. Dormeam, adormeam fără să ieșim unul dintr-altul. Am fi rămas o viață. Doar apa pârauului ce ne mai trezea, când în sfârșit decideam să o folosim. Cred că atunci ai spus-o, în clipa când ai revenit în mine: “umed, cald, moale și bun”. Și mă întrebai: “până când?”. Iar eu îți răspundeam: “oricât”. Din nou vara se apropia de sfârșit. Ce, nu se poate, ești nebun, nu ai spălat sacul de dormit niciodată !?

Nu puteam dormi, se bătaia prea mult avionul ăsta, și mi-era și jenă să nu sforăi. Era superbă, micuță, lucios brunetă, și cu un zâmbet de vigoare și de poftă. O rugasem să nu mă lase să îi cânt și mi-a răspuns că nu o deranjează. Celălalt din stânga ei o asalta cu miere și plictis, iar ea se pitise mai mult spre mine. M-a întrebat ce vom face noi pentru nouă ore pe aeroport dacă pierdem zborul de tranzit. Le aducea băieților un bidon de pălincă. Se întorcea la bază, o româncă inginer ofițer în armata americană, responsabilă pentru distribuirea armamentului. Asta da ! Eram surprins și cuprins de admirație. Adormise ea cu capul pe umărul meu. Și nu am întrebat de ce. Și tot ce îmi trecea prin cap, era: “de ce nu?”. Mă gândeam la mărturisirea ta despre bătrânii de la anul patru. Mamă ce tari eram, le păstram pe ale noastre și le furam pe ale lor. “Fii cuminte, Cristofor !” Și da, avionul a avut întârziere, și timpul de așteptare nu a fost de nouă ore, ci de douăsprezece. Iar istoria avea să se repete. Îmi făcuse o prezentare de marketing de un înalt profesionalism, iar un an mai târziu îmi propuse și frumusețea și tinerețea sa. Însă acum, eu eram prea bătrân. Și a strigat: “aiurea !” și că îi plac maturii, iar eu îmi spuneam că mai auzisem asta și că avea deja o destinație pe care nu am vrut să o alterez. În plus, mâncasem ceva prost și aveam și eu o destinație.

Îmi terminasem lucrul, făcusem treabă bună, și mă gândeam la plăceri, la pasiuni, mă lăsam purtat și purtam în mine toate păcatele și tot ce era mai sfânt. Număram, făceam calculul, ce vârstă avea, era băiat frumos, înalt, subțire, fin, cu-n păr superb.

Părul ei, da, părul ei, mă îmbăta, mă fascina, un păr negru de gitană, bici, supliciu, dar dumnezeiesc. În toi de noapte mi-a intrat în pat, că-s mai comod. Era copilă, era femeie, și îmi aducea o adiere cristalină, diafană și neoprită de orice zvon. Cunoștea drumul spre tine, dar nu-i păsa. Știa că nu îi aparțin, dar nu conta. Și ea m-a întrebat ce fac, dar numai o dată. Eu, de multe ori, și când am văzut că nu am răspuns, m-am oprit. Nu chiar la timp, dar m-am oprit, sau mai curând, s-a oprit ea cu un coleg în același pat. Am primit pedeapsa și am mers mai departe. De fapt, nu am mers, pentru că eram deja ajuns, întors. Nici tu nu mai erai. Venisem să te iau cu mine, dar mi-ai spus că nu poți. Și ți-am șoptit cuvinte de sânge și de foc: “de acum încolo, tu va trebui să mă cauți”. Iar anul viitor, opt luni mai târziu, tu erai logodită. Iar nouă luni mai târziu, eu eram logodit.

Când lovisem suprafața lacului, nu-mi simțisem corpul cum intră, ci fiecare particulă de apă cum îmi pătrunde trupul. Așa trăiam fiecare gând, fiecare imagine, fiecare atingere. Mi-a venit din ce în ce mai ușor. Ți-a fost din ce în ce mai greu. Plecam să mă întorc, și nu mă întorceam ca să plec. Eu nu plecam, nu mă întorceam, doar eram, și nu îți venea să crezi. Iar tu părăseai locul înainte să ajungi. Nu mai știai să-l faci al tău. Poate nici nu îți mai permiteam. A doua oară ai spus: “am venit pentru plăcerea mea”, și mi se umpluse pieptul de fericire și respect, în sfârșit te iubeai. Însă nu a durat prea mult, te-ai înfricoșat de propria-ți pasiune și cutezanță. Nu puteai să accepți ce ți se

întâmplă și nici să înlături ce te oprea. Era prea mult, prea bun. Frica, teama era de tine însăși, groaza de vidul pe care îl va crea dispariția mea inevitabilă. Și totuși, trebuia să ai încredere, și să te faci frumoasă.

Ea se făcuse, și la propriu și la figurat, și când și unde a trebuit, și înțelesese ce înseamnă. Dar mai e ceva timp până atunci. Of, roata vieții cum se-nvârte ! Și fiindcă veni vorba de roți, ia să desenăm cercul ăstei pozne. Deci, plecarăm de la o fată din banca-ntâi de care mă îndrăgostisem pe moment, înainte de prima vedere, prima fată căreia mă juram. Apoi, în liceu, ca să-i arăt ce pot, după ea m-am dus, și mi-a arătat ea ce poate. Și acolo, unde nu îmi era locul, am iertat, și am încercat, și m-am ridicat, și din drumul ei, o altă fată m-a văzut și mi-a arătat viața. Dar a trebuit să plec, căci vagabonzii vieții nu stau locului. Și a trebuit să revin căci așa fac cei nerătăciți. O dată, de două, de trei ori. Cred că îmi plăcea drumul mai mult ca destinația. Și revenind, am primit un comision de la prietenul său cel mai bun care ne luase în gazdă, un mic pachet pentru niște rude. Iar rudele erau foști prieteni ai părinților mei, și le-am dat pachetul și s-au văzut, și și-au făcut noi prieteni care aveau o fată, care avea o bunică și care trăise în casa bunicii mele a cărei familii o salvaseră în timpul Primului Război Mondial. A durat un an până să aflu de toate amănuntele astea și să mă uit în ochii fetei lor. Și m-am uitat și am dansat, și încă dansăm, și încă mă mai uit, și mi-a dăruit încă două perechi de ochi minunați, cei mai adevărați. Soacra mea i-a spus atunci: “nu te lua cu el că e artist, pictează nuduri și o să ai casa plină de femei fugind goale prin ea”. Și a avut dreptate, am o casă plină, cu trei femei goale care fug prin ea.

Așa se închide cercul, sau: nu chiar. Și, uite că prima bancă îmi apare de peste mări și țări. Volga aia cu număr mic și neagră le-a tot dus povestea prin dosare, dar ce știam eu. Și am vrut să o întâmpin, dar a spus nu ! Vezi tu, nu era încă frumoasă. Dar după ceva ani, când s-a făcut, a spus da și mi-a apărut. “Bă ce gust bun aveam”, mi-am spus, și după ea m-am dus. Și primăvara, și vara, și-am tot condus. Nu-i mai desenam cai, nici pe pereți, nici verzi, acum scriam, împreună deveneam poeți. Până-ntr-o zi, când am aflat că-și căuta un nou soț printre nătăflete. Am fost cântărit, evaluat, și am fugit. De data asta am știut când și unde m-am oprit. Noroc că nu m-am proptit. Ce-i a lor, e-a lor, aveau talent, cântau în cor.

Cam asta ar fi, dar nu-i tot. “Roata asta a norocului se învârte mereu, pe unul îl face rege, pe altul cerșetor. Și s-o învârti cumva, de o dăntui și săracul. Dar ai grijă să nu ajungi roata norocului cuiva ! Roata, ea oprește.” Iar cercul se întregeste cam greu. Și na, că iarăși trece vremea, și banca-ntâi, frumoasă și cu nouă casă, anunță și întinde o masă. Iar toți foștii liceeni se adună să se bucure de așa ospăț. 25 de ani, nu-i mult, dar nu-i puțin, și mulți vin. Iar eu scriu și habar nu am ce mi-a pus în mâncare, că de oprit, eu nu mai știu. Și uite așa mătușa mă citește și mă face al ei fiu. Și din prima bancă, eu iarăși viu.

Aterizez, decolez, echipat mai ceva ca Bond, James Bond, stau, plec, vin, și nu, nu numai să mă uit. Am adus tot ce-mi trebuie și mai mult, iar acum te aduc pe tine, doar tu, doar eu, pentru clipa în care ne aflăm. Fără pretenții, fără întrebări, fără, pentru că oricum nu ar exista adevărate răspunsuri. Plăcerea trebuie să fie consumată și nu să ne consume. Sunt aici pentru că vreau, nu pentru că am nevoie. Sunt, pentru că am făcut totul ca să pot. Am scris pentru ca să fiu, am inventat povestea, eu sunt povestea. Tu tot ce aveai de făcut era să te faci frumoasă, și să o răsfoiești.

POEZIE

Marcela STRAUA

Nunta românească în Montreal

*Un vis ca o-nsořită zi de vară
În altarul dragostei, azi, am sfințit,
Iubire adevărată, prima oară
Și-ntr-o viață nouă-mpreun- am pășit.
V-am invitat la nunta românească
E obiceiul, datina străbună,
O rânduială veche, strămoșească
Unirea în biserică legată.
Tradiția și credința ne-am păstrat
Chiar dacă din țara-mamă am plecat
Neștirbită-i dragostea de-ai noștri frați,*

*Rugăciunea ne ține de ei legați.
Hai, prindeți-vă în horă și strigați
Chiuitul să s-audă-n Carpați,
Spre dreapta, bateți tare din picior,
Trageți hora, ca să mai uităm de dor.
Știe hora românească si mireasa
Mi-amintește de-o poveste cu crăiasa,
Joacă miresică, este nunta voastră,
Frumoasă ești ca floarea din glastră.
Cu mic cu mare am venit, sărbătorim
Iar pentru invitație vă mulțumim!
Ani mulți cu sănătate să trăiți,
Casă de piatră și să vă-nmulțiți !*

*Umăr lângă umăr mergeți, stâlp și sfat
Mulțumind Domnului pentru ce v-a dat
Pașii potriviți-i pe treapta urcării,
Și-n drum ,să nu vă iasă chipul trădării.
Doar dragostea să vă inunde viața
Iar zâmbetul să vă lumineze fața.
Dezvoltare ascendentă, spre progres
Să vă-ncunune succes după succes!
Acum la sfârșit să ciocnim pahare
Și-ntr-un glas să spunem:
„cântă lăutare!”*

Vin să te colind..

*În seara asta, vin să te colind,
De bate vânt sau ninge viscolit,
Fac drum, chiar și zăpezile topind,
Ca să-ți fiu dar, sub brad împodobit.
În seara asta, vin să te colind,
De-i ger cumplit ori de-i furtună
Steluță sunt, și-n părul tău mă prind
Strălucind ca beteala-n cunună.
În seara asta, vin să te colind,
La geamul tău, cânta-voi "Lerui ler",
Cu fulgi de nea-n juru-mi, roind
Ca-ntr-o poveste, plină de mister.
În clinchet de zurgălăi, te colind
În seara asta, cu Moșul sosesc,
Luminat de globulețe clipind,
Sub brad, iubirea, vreau, să-ți dăruiesc.*

N-am rima la : " te iubesc"!

*Viața mea? E poezie.
Nu-i perfectă, nu-i sublimă,
Pun trăirea pe hârtie,
Și-o îmbrac în ritm și rimă.
Epitete, comparații,
Figurile de stil rotesc,
Mă pierd și-n interogații,
Rima, n-o știu la: " te iubesc"!
Și în metafore vorbesc,
Fac deseori analogii,
Nu am rimă la: „te iubesc”!
Alegorii mi-ar trebui.
Și nu exagerez deloc,
Hiperbola când folosesc,
Inversiunea-mi este joc
Caut rima pentru: „te iubesc”!
Din căutări, azi, m-am oprit,
Mi-e teamă, că vă obosesc,
Tot repetând, v-am plictisit,
Pot spune simplu: „te iubesc”?*

Ninge, tâmpla e albită..

*Ninge-n suflet cu tristețea zilelor de iarnă
Ninge pe pământul care își mai schimb-o haină
S-a albit pădurea nudă, covorul de frunze
Toamna a plecat grăbită și strângând din buze.
Ninge des și cu suspine, -n depărtări le- aud
Lacrimile spală obrazul, sufletul e ud
Și-ntristat de-atâta iarnă, cerne să rețină
Cioburi din vara iubirii, cade o cortină.
Ninge, si la întrebări nu răspunde cerul
Cenușiu, nu vrea s-audă, păstrează misterul
Anii ning, tâmpla-i albită, ochii-și sting lumina
Caută prin anotimpuri, caută vina...
Ninge, perdea de mătase pare-acum colina
Bradul ce tronează-n mijloc, și-a pus crinolina
Ninge peste sentimente, stinsă e iubirea
Iarna-ngheață jurăminte, te-alin- amintirea...*

IARNA DIN... PRIMĂVARĂ

Elena OLARIU

Ianuarie, 2017, de cum își arată primii licurici de lumină printre gene își propuse a ne face cunoștință cu o altfel de căldură. După om și caracterul fiecăruia. Unii, firește au primit darul începutului de an – zăpada, cu bucurie : avea să fie un an bun pentru agricultură. Pentru că din partea autorităților, trebuia să-și burdușască propriile buzunare mai întâi, după care să mai vadă și de micime. Adică poporul

nevoiaș. De la oraș au la țară. Ca urmare a revoluției din 1989 începuse a se alinia opiniile cetățenilor cu ale ruraliștilor. Numai că el, bietul țaran tot la coarnele plugului rămâne, fie el și de la tractor. Care tractor, ale noastre - toate au luat drumul Occidentului, vândute la fier vechi ; bietele noastre tractoare roșii de la Brașov !!! Se întorc în țară transformate în bolizi de altă culoare, la prețuri exorbitante și noi, capitaliști în devenire, șomăm. Ne plângem de milă, aruncând privire triste spre țarina altădată în floare și așteptăm bruma de finanțare de la U.E. Cum toate s-au scumpit și *căii mor din picioare* de seceta foamei, brazda nu mai răscolește pământul cum ar trebui ; sămânța - înainte să moară, nu este îngropată adânc în pământ iar ciorile, da, autohtonele ciori își asigură hrana cea de toate zilele cu sămânța din brazdă...

Ploile, până și ele au fugit de frica sărăciei acestui urgisit popor – biet de el săracul, crăpăturile din pământ arătându-ne locul unde ne vom retrage mai târziu ori mai devreme... Din adâncul pământului răsar vene tectonice, dușmănoase, prăfuinde, aducând spaimă, nesomn, eclipse de lună și de soare.

Vai de biet român săracul ! cum își va spăla suferințele în baia clocotindă a sufletului ?! Obrajii, brăzdați înainte de vreme de urcușuri și coborâșuri, arareori mai strălucesc de acea liniște și bucurie lăuntrică... S-a împământănit în mintea unora de la o vreme că unii s-au născut să domine iar alții să-i slugărească. Așa e politica socială ! Capitalistă. Sclav cu studii superioare dincolo, șomer în propria ta ! Inteligența fără buzunarul doldora la prezentarea interviului nu dă bine... De sus în jos și de jos în sus... O apă și-un pământ !...

Da, în primăvara asta am avut o iarnă frumoasă ! Adevărată. Strălucește cerul sărutând pământul cu sloiuri grele de gheață și promoroaca de la streășina genelor, mustăților, gurii și bărbii ne transformă în eschimoși. Iar din sărutul înghețat al gerului nările scot flăcări. Invizibile.

Cristale de suferință ard obrazul trecătorului pribeag ca și timpul și picioarele – eroice, traversează zarea de-a lungul și de-a latul : unii vin acasă, să-și vadă părinții tot mai gârboviți de greutatea anilor, alții să-și întemeieze o familie ; mulți, foarte mulți vor să li se nască *acasă copii* pentru a avea cetățenia română, într-o zi să se stabilească definitiv la vatra

străbună iar alții, recunoscându-și trecerea prin timp, să mai pună câte o spetează pe ici, pe colo : operație de gută, refacerea danturii, operație de fiere laparoscopică – dincolo te lasă dezbrăcat cu toate că serviciile sunt ireproșabile și tot așa. Cu iarnă grea în suflet, triști pășesc către primăvară. Privesc perii și merii din bățatură, amintirile copleșindu-i : anul trecut n-a avut cine culege roada, măicuța, trecută de floarea tinereții nu mai putea agăța scara să o culeagă ; acestea, trecute de copt, s-au făcut ca niște zaharicale rămânând pe crengile pomilor ca niște globuri ce luminează pâlând în ajun de apus... De le va prinde primăvara, dulci și digerate, vor fi ca niște acadele pentru păsări, om și animale. Deopotrivă.

Altele, pălmuite de vânt, s-au supus docile, găsindu-și locaș sub lespede de albă a zăpezii de la tulpină copacului... Cine știe, poate la primăvară le vor dibui iepurii sau căprioarele până să dea colțul ierbii... Privesc odraslele, venite acasă, la vatra crăpată pe unde ies limbi de flacără alb-galbenă-roșie, la hornul dărâmat pe jumătate ce-ntoarce fumul înecăcios în odaie, la frigul ce-a cuprins pereții și dărele de apă ce-i traversează, umezind deopotrivă pământul, pământ frământat cu pleavă sau paie și pământul-om traversat și el de bucurii și tristeți pe care cu greu le șterge buretele timpului.

Iarna, argintie din pletele celor întorși acasă vorbesc mai mult decât cuvintele înăbușite de lacrimi ; nodul din gât face să tușească ușor salvându-i. Nu trebuie să știe mama cum este dincolo, ce este dorul de casă, de cei dragi, de câinele care s-a stins plângând tăcut pe scările din fața odăii de curat unde dormea vara cu ușa deschisă, nu trebuie să afle vecinul din dreapta sau stânga – nu mai știe cum îi cheamă, ori s-au prăpădit, locuind alte familii acolo că el Fiul Risipitor, întors acasă, măcar și pentru o noapte doarme fără grija zilei de mâine. Acasă.

PRIMUL CRĂCIUN *Ticu LEONTESCU*

Vedenii cerești,
revelau pe pământ
planul cel sfânt.

Arhanghelu-n pridvor –
ceresc emisar vestind...

Buna Vestire.

Umplută de har,
de toți preafericită,
Maria cânta.
Iosif, logodnicul ei,
printre-ai pădurii copaci,
un măr domnesc era.
În Betleemul din Iuda,
alt Soare – Isus –
din iesle răsare.

Păstorii, turmele veghind,
cor îngeresc aud cântând –
întâiul colind.

„*Noian de slavă sus în cer,
troian de pace pe pământ*”.

Iosif tace transfigurat.
În brațele Mariei culcat,
Pruncul visează o... Cruce!
Uimiți, păstorii zăresc
blândețe de Miel,
pe chipu-I regesc!
Pe cerul Iudeii,
urmând *Steaua din Iacov*,
magii iau lecții de...
astronomie.

Marelui Irod,
beția puterii, mințile furându-i,
beție de sânge ceru.

La ordinul său,
haini călăreți au întrerupt
prin curți inocentul joc.
Pe ulițe pustii,
doar mame despletite,
în cernite straie.

Mama mamelor – *Rachela* –
cu plânsu-i nealinat spăla
însângerat caldarâm.
Clopotul Ramei –
glas de-aramă clopotind –
plânsu-i plânguind...

POEZII ȘUGUBEȚE *George SCHIOPU*

La teatru

Ați văzut vreodată poate
Vre-un actor de comedie
Care face felurite
Pentru-a noastră veselie
Sau acei ce plâng cu lacrimi
Izvorâte din talent
Căci motivul știți prea bine
Nu există, e absent

Că e strâmtă sau e largă
Masca pentru posesor
Nu contează cum îi vine
Ea se pune de decor

Ipocriți cu măști pe-alese
Pentru orice-eveniment
Fac din lumea noastră-un teatru
Ce se joaca permanent

Tu amicul meu privește
Învățând din al lor haz
Că acei cu două fețe
Practic n-au nici un obraz

Un vultur rănit

Un țipăt scurt, dar apăsător
Ecou în văi creează
Și-n urma lui ca într-un mormânt
Iar liniștea s-așază

Privirea-i agera odată
Din ce în ce-i mai slabă
Să fie ceața dintre munți,
Sau rana mai degrabă?

Mai bate-odată din aripi
Ca să-și înalțe zborul
Dar valea crește tot mai mult
Și tot mai mic e norul

O umbra vie printre stânci
Se mișcă cu durere
Și brazi-ncep a se-nclina
Spre locul unde piere

Mai e puțin...și totuși nu
Că iar dorința-i crește
Și aripa oricât de grea
Cu sete-n plin lovește

Privește-n jos ca-ntr-un abis
Și-n sus ca spre-o sublimă
Și-n zbor de-un gând se lasă dus:
Să moară la-nălțime.

Paradox

Nimic nu-i bun din tot ce nu zidește
Și totul nu e bun când duce spre nimic
Cel mic e mic când vrea să fie mare
Iar marele-i mai mare dacă se face mic

Nu e frumos chiar tot ce strălucește
Iar dacă nu lucește nu-nseamnă că-i urât
Nu e măreț acel din locuri nalte
Ci e măreț acel ce-a coborât.

Un sfânt nu-i sfânt când însuși se înalță
Și nu e aur pur un lucru poleit
Nu e de răs când un viteaz mai plânge
De răs e când se-apucă de jelit

Bogat nu-i cel care posedă multe
Dorind să aibă mult din ce nu are
Bogat e cel care-i sărac cu duhul
Dorind mai mult din spirit și valoare

Nu-i bun acel ce bun numește răul
Și nu e rău acel ce-o dată a greșit
E rău acel ce rău numește bunul
Iar bunul printre noi se lasă greu găsit.

ANUNȚURILE COMUNITĂȚII

Grupaj realizat de Victor Roșca

NOTĂ: Toate activitățile care se desfășoară la Sala Parohială „Pr. Petre Popescu” sunt suportate financiar de Catedrala Ortodoxă Română „Buna Vestire” din Montreal, proprietara imobilului

**BIBLIOTECA „MIHAI EMINESCU”
A BISERICII „BUNA VESTIRE”**

Biblioteca este deschisă:

- marțea și joia între orele 11:00 – 13:00, de pr. Liviu Alexandrescu, și
- duminica între orele 11:30- 13:00.

Biblioteca dispune de 20.000 de volume dintre care circa 5.000 în limba română și circa 15.000 în limbile franceză și engleză.

**ȘCOALA DUMINICALĂ
PENTRU COPII
A BISERICII BUNA VESTIRE**

Scopul școlii duminicale este formarea micului creștin. Se transmit copiilor iubirea de semen, generozitatea, respectul față de părinți. Copiii sunt pregătiți să devină oameni de caracter, integri, harnici.

Copiii pregătesc un spectacol pentru serbarea Hramului Bisericii „Buna Vestire.

ABONAMENTE

Vă rugăm să vă abonați pentru susținerea revistei. Costul anual este de 25\$.

1. Dreptul de a reproduce și de a difuza din revista „Candela de Montreal” este rezervat numai redacției.

2. De conținutul articolelor din revistă este răspunzător autorul.

* Candela pe internet:
bunavestire.ca/revista-candela
sau contact
<http://pages.videotron.com/romanblt/>

DONATORI 2017

Prof. Univ. emerit dr
Wladimir Paskievi 200\$
Marina Murgea 120\$

**DONAȚII:
CANDELA LA 20 DE ANI**

M. Luc Fortin Ministre de la Culture,
Quebec, (fond discretionnaire) 500\$
M. Russell Copeman Maire d'arr. C.D.N. –
Notre-Dame-de-Grâce, (contribution non
recurrente) 300\$
Wladimir Paschievici 100\$
Alex, Mircea Mateescu 100\$
Alex, Cetățeanu 100\$
Victor Roșca 100\$
Total 1200\$

**PROGRAMUL
SLUJBELOR RELIGIOASE**

În fiecare duminică și în zilele de
sărbătoare marcate cu roșu în calendarul
creștin:

- Orele 9:30 – Utrenia;
- Orele 10:30 – Sfânta Liturghie.

În fiecare vineri la orele 18:00 se oficiază
Slujba Acatistului și Taina Spovedaniei.

**SĂRBĂTORI RELIGIOASE ȘI
PROGRAMUL LITURGIC**

- Duminică, 1 ianuarie, Sf. Ierarh Vasile;
- Vineri, 6 ianuarie, Botezul Domnului;
- Sâmbătă, 7 ianuarie,
Sf. Proroc Ioan Botezătorul;
- Luni, 30 ianuarie, Sfinții Ierarhi:
Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan
Gură de Aur;
- Joi, 2 februarie Întâmpinarea Domnului;
- Sâmbătă 25 martie Buna Vestire;
- Duminică, 16 aprilie, Învierea Domnului;
- Luni. 17 aprilie, a 2-a zi de Paști și
- Marți, 18 aprilie a 3-a zi de Paști.

SERVICIILE RELIGIOASE

Anul	Botezuri	Cununii	Înmor- mântări
2009	113	19	9
2010	124	17	4
2011	128	19	4
2012	101	15	4
2013	121	25	10
2014	129	18	4
2015	89	12	7
2016	119	15	2
Total	924	140	44

IVITAȚIE LA HRAM

Duminică 26 martie după Serviciul
Religios sunteți invitați la marea
sărbătoare a Hramului Catedralei Buna
Vestire din Montreal ce va avea loc în
Sala socială a Catedralei Buna Vestire.
Hramul este o sărbătoare tradițională
a bucovinenilor veniți pe pământul
Canadei înaintea și imediat după anul
1900.

Se vor servi mâncărurile tradiționale
pentru această sărbătoare.

**SĂ NE CUNOAȘTEM
PROFESIONIȘTII DIN
COMUNITATE****Me CEZAR CATALIN MIHAI
Avocat**

5497A, Ave Victoria, Bureau 104,
Montréal (Québec) H3W 2P9

Tel. : 514-341-5330, Fax: 514-341-8626
– Imigrație

- Drept matrimonial (separări, divorțuri, garda
copiilor, pensii alimentare, litigii testamentare,
omologări testamentare etc.)
- Drept imobiliar (defecte ascunse de
construcție ori vicii de sol; recuperarea comi-
sioanelor datorate agenților imobiliari)
- Régie du logement

VIOLETA PÎRUV**Courtière immobilier agréé**

333 Champagne, St-Eustache J7P 2H4

Cell: (514) 567-4619

Courriel: info@violeta.ca

Cele mai bune condiții pentru clienții
români la www.violeta.ca

CENACLURI LA CASA ROMÂNĂ

Viitoarea reuniune se va desfășura joi, 09
martie a.c., la „Casa Română” de lângă
Catedrala „Buna Vestire”, între orele 16.30
și 19.30, în sala de clasă din subsolul
edificiului.

În deschiderea Cenaclului „Păstorel
Teodoreanu”, umoristul Ion Anton Datcu va
face o scurtă prezentare a epigrafiștilor
născuți în luna martie: Ștefan Tropcea,
Constantin Păun și Petre Gigea-Gorun.
Sunteți invitați la dezbaterile operei
cărțurilor: Ion Creangă, Alexandru
Macedonski, George Topârceanu și Nichita
Stănescu.

În cadrul Cenaclului „Mihai Viteazul”,
coordonatorul Marius Fincă va aduce detalii
despre o mare sărbătoare religioasă – Buna
Vestire, precum și etapele dramatice pentru
oficializarea Zilei Internaționale a Femeii.
Se va discuta despre mai multe evenimente
majore: Instaurarea Guvernului Petru
Groza, Revoluția lui Tudor Vladimirescu
etc.

Sub deviza „Cartea care ne lipsește” vor
avea loc dialoguri pe marginea volumului,
„Trecutul amânât”, editat de Ion Anton
Datcu. Referitor la Artele Frumoase,
distinsa colegă Ileana Anghel Meșter, ne va
prezenta viața și opera pictorului Theodor
Aman. La finalul manifestării, medicul
Iulian Mihăescu ne va propune metode
naturiste pentru menținerea sănătății.
(info: tel. 450-622-6845)

APARIȚII EDITORIALE (SCRIITORI CANADIENI)

George Filip

– Veniți și vedeți

Cu mașinile timpului folosite în mileniul trecut mecanicii științelor au zburat încotro au dorit, în sus sau în jos, până la stele și îndărăt.

Prin truda vârstei sale preoctogeneră poetul george FILIP și-a confecționat o super-navă a rațiunii cu care s-a dus dus până la porțile Divinului, în marele laborator al eternității. Și Atoate făcătorul i-a îngăduit să privească spre acești "Oameni ai pământului", să se uimească de toate cele văzutele. În acest prim volum al trilogiei "Veniți și vedeți" poetul ne ia martori la fenomenul galactic din care facem parte. Această stare de hibernare, prea lungă, dacă nu chiar de atrofiere totală a indivizilor planetari, îl incită pe poet. Poemele lui george FILIP sunt reale și acuzatoare. El ne impută statica în care hibernăm. Și iată-l pe poet privind privind din cer, prin ochii Sfintei Treimi, la fenomenul terestru. Ne oferă versuri clare...mai calde...mai reci...versuri filipene. Oameni ai pământului, ne strigă liric, limpeziți-vă privirile și veniți și vedeți fenomenul pe care-l trăim!

Nu stingeți lumina...Lectură plăcută!

Poet Mihaela DONCIULESCU -
Toronto

ANUNȚ

**Redacția revistei
Candela de Montreal
va organiza anual,
cu începere din 2017,**

**„FESTIVALUL
CANDELA”**

**Ce va avea loc
în prima duminică din
luna noiembrie,
la Casa Română
(Casa socială a
Catedralei Buna Vestire)**

*Festivalul va încununa și lărgi
activitatea revistei de promovare:*

- a literaturii scrise de scriitori
canadieni de origine română;
- a operelor pictorilor și
iconarilor;
- a artiștilor din comunitate;

*Manifestările vor cuprinde
expoziții de carte, picturi și icoane
și un spectacol pregătit de cei mai
cunoscuți și îndrăgiți artiști ai
comunității româno-canadiene.*

*Programul și participanții precum
și invitații de onoare vor fi anunțați
din vreme în „Candela de
Montreal” și prin alte mijloace
mass-media.*

– Ochii răsturnați

Poetul george FILIP trece demn și liber prin menestrelul vârstei - teafăr și tânăr precum un prinț din saloanele marilor intrigi. Așa se legitimează el în volumul trei "Ochii răsturnați" din trilogia "Oameni ai pământului."

Poetul îmbină filozofia vieții cu miracolul iubirii și al existenței terestre, șlefuește sensuri moderne despre TO BE OR NO TO TO BE.

De unde a moștenit marele meșteșug?...nu se știe. Sau îl știu doar muzele ce l-au moșit - și nu ni-l spun.

Poate că Omul acesta cu fără vârstă a evadat vreodată de pe nicovăla lui HEFAISTOS...de aceea este atât de incandescent în armura-i de UNIC?!

Îl recunoaștem perfect citind în volumul "Ochii răsturnați", adică privind spre cer

și rugându-l pe DUMNEZEU să nu prăpădească micuța noastră planetă.

V-am mai prevenit și cu alte ocazii stimați "oameni ai pământului" - cândva veți fi mândri că ați trăit trăit pe vremea lui george FILIP.

Poate un Om...poate doar o fantasmă...

Scriitor Alex CETĂȚEANU,
Președintele scriitorilor din Canada

